

Omslag: Leden van de Baskische jongerenbeweging Segi brachten zondag 3 augustus jl. een bezoek aan de gevangenis in Alphen a/d Rijn waar de vermeende ETA-aanhanger Alexander Casas Akarregi op zijn uitlevering aan Spanje wachtte.

Foto: Marco Okhuizen / HH

888 Het **Europees arrestatiebevel** zal per 2004 de uitleveringsprocedure versnellen en vereenvoudigen. Maar welk recht geldt er eigenlijk vanaf 1 januari, en welke grondrechten zijn van toepassing? De advocaat zal nog meer dan voorheen de vinger aan de pols moeten houden.

892 Recente arresten van de Hoge Raad roepen de vraag op hoe sinds de nieuwe Wet verevening pensioenrechten de **verevening van pensioenrechten** na echtscheiding is geregeld. Wat is er veranderd en zijn pensioenverevening en pensioenverrekening nu een fluitje van een cent?

896 Eind september verklaarde het HvJ EG dat een aantal bepalingen van de Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen strijdt met Europees recht. Daardoor is er wat meer ruimte ontstaan voor de **Engelse Limited**. Maar bestuurders van Limiteds blijven bij misbruik aansprakelijk op basis van onrechtmatige daad, en na faillissement dragen ze bestuurdersaansprakelijkheid.

In de volgende nummers

- ▶ Pinpasfraude
- ▶ Strafrecht en HIV
- ▶ Voorlopige hechtenis uit de bocht
- ▶ Islamitisch echtscheidingsrecht
- ▶ Kroniek strafrecht
- ▶ Leiderschap in de advocatuur

ARTIKELN

- 888** Het Europees arrestatiebevel: een mooie taak voor de balie
Robert Malewicz en G.P. Hamer
- 892** Pensioen en echtscheiding: verevening en verdeling
Henny van den Hurk
- 896** Engelse Limiteds kunnen slechts ietsje onderhuisser
Georg van Daal

VASTE RUBRIEKEN

880 ACTUALITEITEN

- ▶ Levenslang op basis van 'gemanipuleerde telefoontaps'
- ▶ Vrije vestiging niet voor procureurs
- ▶ Djoel dillens, *Matthijs Kaaks*
- ▶ Landwell-netwerk valt uiteen
- ▶ Echtscheiding bij notariële akte
- ▶ Vastzitten ná de straf
- ▶ Gisse kakelaar, *Ewoud Sanders*

900 HET ETHISCH PEIL VAN

Dries Fransen van de Putte
Daniela Hooghiemstra

902 REACTIES EN BRIEVEN

Carnavaleske vertoning

914 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 879** Van de deken: Q
- 903** Besluitenlijst Collegevergadering
- 903** Wijziging Boekhoudverordening
- 905** Permanente opleiding
- 907** Personalia

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN ONDERSTEUNING ADVOCATUUR

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA

“ DE ACCOUNTANT BEOORDEELD”

Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

Q

Jeroen Brouwer

De acteur Desmond Llewelyn schitterde als gadgetmeester Q in de meeste James Bondfilms, zoals in *Die Another Day*:

James Bond: 'You know, you're cleverer than you look!'

Q: 'Better than looking cleverer than you are'.

De stichting Leerstoel Advocatuur, opgericht 20 maart 1991, heeft ten doel het bevorderen van onderzoek naar advocatuurlijke onderwerpen, het bevorderen van inzicht in en begrip voor de advocatuur in de samenleving en ten slotte het bevorderen van aandacht bij universiteiten en studenten. De Orde oordeelde destijds dat in Nederland onvoldoende gestructureerd academisch onderwijs op het gebied van de rechtspraak plaatsvindt, terwijl er voorts niet of nauwelijks wetenschappelijk onderzoek werd gepleegd naar typisch advocatuurlijke onderwerpen. Nederland liep hierin achter bij landen als Duitsland en de Verenigde Staten. Zo weet u waaraan een deel van de hoofdelijke omslag wordt besteed.

De Universiteit van Amsterdam besloot in september 1991 positief over de vestiging van een leerstoel in de juridische faculteit. Prof. mr. Bert Quant werd benoemd. Op 24 oktober jl. gaf hij het afscheidscollege 'Uren verkopen ... of meer', waarvan ik de lezing u van harte aanbeveel. De taakstelling voor de bijzondere leerstoel is meer dan één A4'tje lang. Over *quantity* gesproken. De omvang contrasteert schril met de beschikbare acht uur per week. Prof. Quant heeft tien jaar lang veel meer uren 'verkocht'. Op alle denkbare wijzen heeft hij de interactie tussen de praktijk en de wetenschap bevorderd. Een zeer grote verdienste ligt in elk geval op het vlak van het onderwijs. De reader voor het studiejaar 2002-2003 voor het keuzevak advocatuur beslaat 368 pagina's. Over geschiedenis. De wezenskenmerken van de advocatuur. Ethische dilemma's. De advocaat en de praktijk en de bijzonderheden in de relatie tussen advocaat en cliënt. En natuurlijk gedrags- en tuchtrecht. De jurisprudentiebijbel van mr. Boekman werd bewerkt door prof. Quant en zijn, ook door de Orde zeer gewaardeerde wetenschappelijk medewerkster mr. Dorien Steenmetser-Bakker. Zij heeft overigens onlangs afscheid genomen.

Professor Peter Drucker keek met een wetenschappelijke blik naar het functioneren van ondernemingen. In Londen liep hij nog colleges bij John Maynard Keynes, en concludeerde vervolgens dat hij geen econoom was. 'Economen zijn geïnteresseerd in producten. Ik ben geïnteresseerd

in mensen.' En dat laatste heeft Quant – denkt u aan al zijn studenten – met hem gemeen. Drucker schreef in *The Economist* over de 'The next society'. Hij is er stellig van overtuigd dat dat een kennissamenleving zal zijn. Zonder grenzen, want kennis reist net zo snel als geld. Met een hoge opwaartse mobiliteit, iedereen kan makkelijk toegang krijgen tot onderwijs, en ten slotte met een hoog potentieel voor zowel falen als succes. Doordat iedereen in staat is bij te dragen aan productie, neemt de competitie toe. Advocaten zijn in het bijzonder kenniswerkers. Zij beschouwen zichzelf meer als professionals dan als werkers. Zij identificeren zichzelf met hun kennis en vaardigheden en minder met het bedrijf of kantoor. Hun loyaliteit versterk je met name door het hen toe te staan zich te blijven scholen en met name te blijven specialiseren. Met juridische studenten is het niet anders. Zij worden werkelijk de *knowledge workers in the next society* en een goede manier om hun interesse op te wekken voor onze beroepsgroep is hen al tijdens de studie het vak advocaat eigen te laten maken. De leerstoel heeft daar geweldig aan geattribueerd.

Een attribuut is een teken waardoor iemand herkenbaar is. Met een beetje lenigheid laat de Q zich visualiseren als een aureool met een beffe. Prof. Quant verdient een aureool. Niet om hem heilig te verklaren, maar als teken van aanzien en bijzonderheid. De Orde, wij allen dus, en ook de universiteit zijn hem veel dank verschuldigd. Zijn pleidooien voor het vrij en onafhankelijk functioneren van de advocatuur zijn niet ongehoord en ongelezen gebleven. Zijn ganzen van het Capitool als waakzame wachters van de staat zijn in de herinnering van velen gegrift.

Minerva werd samen met Juno en Jupiter vereerd in de tempel op het Capitool – een gans gakt en een uil vliegt.

De Uil van Minerva, de heilige vogel van de godin der wijsheid, begint volgens Hegel pas bij het invallen van de schemer aan zijn vlucht. Deze uil komt altijd post festum. Ik wens Bert Quant een zeer goede vrije vlucht toe.

De leerstoel blijft bestaan en wordt opnieuw vervuld. De Orde heeft een *vaandel* hoog te houden.

83e jaargang – 31 oktober 2003 – nr. 20
Verschijnt elke twee weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv.

De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. Y. van Gemerden
mr. W. Heemskerck
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.E.F. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Eindredactie
Linus Hesselink (RBI), Carin Pijpers (RBI) en
Lucien Wopereis (Orde)

Redactionele bijdragen
t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Uitgever
drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Beeld
Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus
De Penguin: W.C. van Manen

Lay-out/vormgeving
Unit-1, Dmitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentierieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,89 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 21: 31 oktober 2003
afl. 22: 14 november 2003

**Nederlandse
Uitgeveroverbond
Groep uitgeverij voor
vak en wetenschap**

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 140 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.
Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem.
Tel. 0314-358358, fax 0314-349048,
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Levenslang op basis van ‘gemanipuleerde telefoontaps’

Lex van Almelo

Mag je in een rechtsstaat van de hoogste rechter verwachten dat hij een veroordeling tot levenslange gevangenisstraf kritisch beoordeelt wanneer die voor meer dan 90 procent is gebaseerd op telefoontaps, terwijl drie getuige-deskundigen beweren dat deze taps gemanipuleerd zijn? Voor wie dit verwacht, is het arrest van de Hoge Raad in de zaak tegen Hüseyin Baybasin (21 oktober jl.) moeilijk te verteren.

Het arrest van de Hoge Raad (zaaknummer 00119/03, LJN-nummer AH 9922) bestaat vrijwel uitsluitend uit lange citaten uit het arrest van het gerechtshof Den Bosch, waartegen de verdediging in cassatie ging. De Hoge Raad heeft er zelf feitelijk alleen maar aan toegevoegd dat de geciteerde redeneringen van het Hof niet onbegrijpelijk zijn. Adèle van der Plas, samen met Gerard Mols de advocaat van Baybasin: ‘Ik vind het schokkend dat de hoogste rechter in een rechtsstaat manipulaties met bewijsmateriaal toestaat. We hebben de Hoge Raad al het bewijsmateriaal laten zien. De Hoge Raad heeft dus met open ogen beslist.’

Baybasin is onder meer veroordeeld wegens het medeplegen en uitlokken van moord. Het bewijs is vrijwel uitsluitend gebaseerd op 6000 telefoongesprekken, die in de loop van zes maanden zijn afgetapt en die in het Engels, Turks en Koerdisch werden gevoerd. Van der Plas: ‘Het bewijsmateriaal bestaat voor meer dan 90 procent uit interpretaties van vertalingen van telefoongesprekken.’ Er bestaan zo veel twijfels over de betrouwbaarheid hiervan dat het opvallend is dat de Hoge Raad daarop ingaat als een kip die over de soep vliegt. Om te beginnen wekt het aantal gesprekken verbazing. Het is praktisch niet onmogelijk om gemiddeld 33 gesprekken per dag te voeren.

‘Maar het gaat hier om gesprekken met de GSM naar het buitenland, waarvan de kosten flink kunnen oplopen. Het is dan wel heel vreemd dat er geen rekening boven tafel is gekomen en de telecomprovider geen verkeersgegevens heeft kunnen overleggen,’ zegt telefoontap-expert en oud-medewerker van de militaire inlichtingendienst MID Hans van der Ven. Net als twee andere getuige-deskundigen (rechercheur Martin Kuyman en de bij het Amerikaanse OM geaccrediteerde Barry

Hüseyin Baybasin in het Turkse dorpje Lice, 1998

Foto:ANP

Dickey) is Van der Ven ervan overtuigd dat de cassettebandjes, waarop de getapte gesprekken zijn vastgelegd, zijn gemanipuleerd. ‘Er staan stiltes van 200 tot 400 milliseconden op de bandjes die ik als telecommunicatiedeskundige niet kan verklaren.’ Als het om normale stiltes in een gesprek zou gaan, zou de technische analyse een ruissignaal te zien moeten geven en dus een dip in de grafiek. Maar de grafiek vertoont een gat bij de stiltes. En dan laat Van der Ven ‘de vreemde piepjes’ nog buiten beschouwing.

‘MAKE HIM COLD’

Het is dus zeker niet ondenkbaar dat er (door de Nederlandse recherche, de Turkse politie of de Turkse geheime dienst?) verschillende gesprekken aan elkaar zijn gelast. Zo zouden fragmenten uit een gesprek dat Baybasin rond 1993 voerde (‘ja, ja, het is kwaad spel...’) zijn geplakt aan een telefoongesprek uit 1997, dat over een andere transacties ging.

Ook de vertalingen c.q. interpretaties van de gesprekken roepen vraagtekens op. Als Baybasin volgens de verdediging aan zijn gesprekspartner vraagt voor hem contact te leggen met een derde ‘to make him call’ staat er in het tapverslag ‘to make him cold’.

Volgens het gerechtshof in Den Bosch is het theoretisch niet onmogelijk om (in dit geval analoge) geluidsopnamen te manipuleren. Maar het hof hecht veel waarde aan de verklaring van de des-

kundige van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), die de geluidsopnamen alleen met het oor heeft beluisterd, maar niet technisch heeft geanalyseerd. Het hof vindt de overeenkomsten van de gesprekken met de werkelijkheid zo groot dat het niet aannemelijk is dat de gesprekken ook daadwerkelijk gemanipuleerd zijn. Verder meent het hof dat de verdediging alle gelegenheid heeft gekregen om het recht op een eerlijk proces te verwezenlijken.

Dat laatste nuanceert Adèle van der Plas. Omdat Baybasin eerst andere advocaten had (Victor Koppé en Stijn Franken respectievelijk David Moszkowicz) was de deskundige van het NFI al door het hof gehoord, voordat Van der Ven en Kuyman met hun analyses kwamen. Het hof heeft de laatste twee niet willen horen. De verklaring van Dickey hebben Van der Plas en Mols pas in cassatie gepresenteerd. De Hoge Raad heeft er kennis van genomen, maar zich daardoor kennelijk niet laten beïnvloeden.

Van der Plas en Mols gaan door met hun onderzoek, gaan naar het Europese Hof in Straatsburg en zullen een civiele procedure tegen de staat aanspannen om de originele geluidsopname te kunnen onderzoeken.

Vrije vestiging niet voor procureurs

door mr. S.J.F.J. Claessens LL.M.

Advocaten uit andere EU-lidstaten kunnen na drie jaar regelmatige en effectieve bezigheid in het Nederlandse recht (en gemeenschapsrecht) integreren in het beroep van de ontvangende lidstaat. Zij omzeilen dan de voorwaarden van Richtlijn 89/48/EEG, in Nederland geïmplementeerd met de Verordening op de Proeve van Bekwaamheid en het Reglement op de Proeve van Bekwaamheid. Art. 10 van Richtlijn 98/5/EG dwingt tot gelijkstelling van de genoemde integratie met de Proeve. In Nederland is dit echter niet het geval. Als aan de criteria van art. 2a Advocatenwet is voldaan mag een Duitse *Rechtsanwalt* zich 'advocaat' noemen, maar omdat art. 62 van de Advocatenwet niet is aangepast wordt hij geen procureur.

Art. 62 Advocatenwet regelt de toegang tot het beroep van procureur – een aparte functie, maar sinds jaar en dag worden advocaten automatisch benoemd tot procureurs. Deze bepaling noemt als toegangsmogelijkheden een studie rechten aan een Nederlandse universiteit, of een EG-Verklaring door een proeve van bekwaamheid. De periode van drie jaar van art. 2a Advocatenwet wordt niet genoemd, zodat advocaten niet na drie jaar, waarschijnlijk anders dan zij denken, volwaardig het beroep van advocaat kunnen uitoefenen. Ze kunnen in hun eigen arrondissement geen civiele zaken uitvoeren, een ernstige beperking omdat 'buitenlandse' advocaten met name werkzaam zullen zijn in de civiele sector. Zij worden min of meer gedwongen de Proeve van Bekwaamheid af te leggen; iets wat door de Orde en het ministerie van Justitie overigens grif wordt toegegeven.

De constructie, bewust gebruikmaken van een bijna achterhaald functieonderscheid om zo de integratie van buitenlandse advocaten te frustreren, druist in tegen geest, inhoud en bewoordingen van Richtlijn 98/5/EG. Het is immers een substantiële schending van de rechten die aan buitenlandse advocaten in Richtlijn 98/5/EG zijn toegekend, zodat Nederland de kans loopt te worden veroordeeld door het Hof van Justitie op basis van art. 226 EG-verdrag.

AGENDA

International Dispute Resolution in the Netherlands

Op 10 december organiseert het ICC in Den Haag een congres over de mogelijkheden en ontwikkelingen van International Dispute Resolution, met een focus op Nederland: het regulerend kader, herziening van de wetgeving en de kwaliteiten van Nederlandse arbiters. Ook wordt er gesproken over 'dispute settlement in Bilateral Investment Treaties'. De conferentie is bedoeld voor managers, bedrijfsadviseurs en advocaten, en iedereen die iets te maken heeft met internationale commerciële arbitrage. Sprekers onder anderen: Gerard Meijer en Brian King (Freshfields), Peter den Boer (min. van Economische Zaken), Albert Jan van den Berg (Hanotiau & Van den Berg), Jan Eijsbouts (Akzo Nobel), Otto de Witt Wijnen (Rotterdam), Piet Wackie Eysten (De Brauw). Kosten: € 190,- (ICC-leden), € 280 (niet-leden). Informatie: 070-383 66 46, fax: 070-381 95 63, www.icc.nl; j.w.gunster@icc.nl.

Djoe dillens

Mijn eerste *due diligence*-onderzoek deed ik enkele weken nadat ik als advocaatstagiaire begon in de sectie ondernemingsrecht, begin jaren negentig. Dat was best spannend; een onderzoek waarvan je de naam niet begreep, verlicht door tl-buizen in de kelder van een vreemd kantoor, door iedereen *dataroom* genoemd, en omringd door enkele tientallen ordners. Die ordners bevatten alle juridische relevante documenten van de onderneming die werd overgenomen. De medeonderzoekers waren eveneens beginnende advocaten, waardoor een *due diligence*-onderzoek een soort ontgroeningsritueel was. Het verblijf in die kelder schiep onmiskenbaar een band. Je moest elkaar regelmatig wakker houden en behoeden voor waanzin. Ik verzandde nog wel eens in een pakket algemene voorwaarden van het lifttechnische serviceabonnement of de bedrijfsshovenier. Pas later begreep ik dat je dat soort stukken mocht overslaan.

Een lijk in de kast werd nooit gevonden. Altijd produceerden we lijvige rapporten die werden aangeduid als *preliminary report, for discussion purpose only*.

In die tijd kwam ik ook voor het eerst in contact met accountants. Dat waren de jongens met wie je geen koffie dronk in de pauze. Ze leken dit werk nogal serieus te nemen. Over hun bevindingen deden ze altijd geheimzinnig. Eigenlijk vonden ze dat ze ook het juridische deel er wel bij hadden kunnen nemen. We hebben later hier en daar gezien waartoe deze zelfoverschatting kan leiden.

Het *due diligence* onderzoek heeft sindsdien een grote vlucht genomen. De term wordt tegenwoordig vaak in de mond genomen – opdrachtgevers spreken meestal van *djoe dillens* – en het onderzoek geldt als panacee voor de meest uiteenlopende problemen. Het interessante is dat er ook veel problemen door worden veroorzaakt.

De malheur van Ahold is te wijten aan onzorgvuldig of onvolledig *due diligence*-onderzoek. De datarooms van Aholds buitenlandse overnames waren ongetwijfeld gevuld met stagiaires, die later in de krant konden lezen dat ze een bijdrage hadden geleverd aan de overname van bijvoorbeeld US Food Service. 'Kijk moeder, daar heb ik nog de *due diligence* voor gedaan.'

De vuistregel – zet vooral onervaren en argeloze werknemers in – wordt ook bij de overheid in acht genomen. Wie stage loopt bij de AIVD mag de onderzoeken doen.

Ik begrijp daarom heel goed waarom in het Roy van Zuydewijn-onderzoek een onbeduidend sociale-dienstdossier volledig wordt uitgespit, terwijl in het Wise Smit-onderzoek een ordner met saillante details over topcriminelen en wapenhandelaren onvermeld blijft. Je kunt nu eenmaal niet alle stukken hebben gelezen. En welke jonge ambtenaar kent anno 2003 nog de naam Klaas Bruinsma? Daarbij komt dat het Mabel-rapport *preliminary en for discussion purpose only* was. Balkenende vond overigens dat deze *djoe dillens* prima was uitgevoerd. Desondanks komt er een onderzoek naar het onderzoek.

De vraag is nu door wie dat moet worden uitgevoerd. Mijn antwoord luidt: door advocaten.

Het is niet goed om die ambtenaren onderzoek te laten doen naar hun eigen *sloppy djoe dillens*. Nee, hier ligt een verdraaid leuk werkterrein braak voor advocaten die hun sporen in het *due diligence* onderzoek hebben verdiend. Ik houd me zeer aanbevolen.

Landwell-netwerk valt uiteen

door Micha Kat

Het netwerk van aan Pricewaterhouse-Coopers verbonden Landwell-kantoren valt in twee delen uiteen. Onder de naam Landwell gaan die kantoren verder, die kiezen voor het laten voortbestaan van de relatie met PwC. Deze kantoren (een minderheid: Frankrijk, Spanje en Duitsland) mogen dus in elk geval niet meer optreden voor de grote controleklanten van de accountants. De meeste kantoren, waaronder het Nederlandse, kiezen voor volledige zelfstandigheid en zullen per 2004 verder gaan onder een eigen naam. 'Daar zijn we al bijna uit,' zegt bestuurslid Els de

Wind. Hiermee is definitief en formeel een einde gekomen aan de 'droom' van PwC om Landwell wereldwijd neer te zetten als 'eigen' advocatenkantoor.

Belangrijkste doel van het lossnijden van de banden met PwC is volgens De Wind het kunnen blijven optreden voor de controleklanten van PwC. 'We hebben acht jaar lang de kans gehad een hechte relatie op te bouwen met PwC en dat geeft ons een voorsprong op andere kantoren'. Of de kantoren die kiezen voor zelfstandigheid (naast Nederland ook België, Denemarken, Griekenland, Italië, Zwitserland, Noorwegen, Zweden, Oostenrijk, China en Japan) samen weer een nieuw internationaal netwerk gaan vormen is nog in discussie.

De Wind denkt zelf aan een 'Lex Mundi-achtig netwerk'.

De rigoureuze beslissing volgt op een periode waarin Landwell, ook in Nederland, werd geconfronteerd met vele tegenslagen. Meerdere medewerkers verlieten het kantoor wegens gebrek aan werk en kregen ter compensatie een regeling. De Wind zegt dat dit bij een neergaande economie normaal is en dat het bij veel andere kantoren precies eender gaat: 'Bij twee secties hebben we de formatie aangepast aan de marktomstandigheden.'

Wie wil met een arrest op de radio?

Het radioprogramma NCRV's *NachtLicht*, iedere nacht van zondag op maandag uitgezonden op Radio 1, zoekt advocaten of andere juristen die goed kunnen vertellen waar het in een tot de verbeelding sprekend arrest om draait. Luisteraars raden vervolgens naar het oordeel en de motivering van de Hoge Raad, en ten slotte legt de jurist uit wat de HR uiteindelijk heeft besloten, en wat de actuele gevolgen daarvan zijn. Het onderdeel van het pro-

gramma sprak de afgelopen maanden veel luisteraars aan.

Welk kantoor wil, in ruil voor het noemen van de naam van advocaat en kantoor, meewerken?

In *NachtLicht* lezen auteurs en dichters voor uit eigen werk, dragen verhalenvertellers voor en geven columnisten en correspondenten hun visie. Het programma duurt van 01.00 tot 06.00 uur. In het laatste uur wordt onder meer het arrest besproken.

NachtLicht is het best beluisterde wekelijkse nachtprogramma. Medewerkers van het programma kunnen met opnameapparatuur langskomen, en rekenen voor vier arresten, materiaal voor een maand, op ongeveer drie kwartier. Informatie: 035-671 95 44 of joga.brouwers@ncrv.nl

VERANDER DE WERELD

VERZIN EN WIN

Van de meeste krantenfoto's weet u wat ze tonen – maar misschien is het heel anders dan de eerste blik laat zien.

Verzin een fotobijschrift en mail, fax of schrijf dat naar de redactie.

Binnen: uiterlijk donderdagmiddag 6 november a.s. De scherpste, grappigste, treffendste, ontroerendste inzending wordt beloond met eeuwige roem – publicatie in het volgende *Advocatenblad* – en met een niet onaardige boekenbon (*red.*).

Zie voor het adres van de redactie het colofon voor in het blad.

Sicherungsverwahrung Vastzitten ná de straf

Zeger Luyendijk

Voor het Duitse constitutionele hof in Karlsruhe heeft de Duitse Bondsregering vorige week de wettelijke mogelijkheid verdedigd strafgevangenen ook na het uitzitten van hun straf onbeperkt achter slot en grendel te houden, wanneer gevaar bestaat op recidive. Deze zogeheten 'Sicherungsverwahrung' werd in 1933 door de nazi's ingevoerd en na de oorlog slechts in beperkte mate afgezwakt. Zo werd onder meer de periode waarin gevangenen langer vastgehouden konden worden teruggebracht tot maximaal tien jaar, met de mogelijkheid eerder vrij te komen bij goed gedrag of een gunstige psychologische beoordeling.

Het straffe middel werd relatief spaarzaam toegepast, tot halverwege de jaren negentig toen Duitsland werd opgeschrikt door een serie misdrijven tegen kinderen. Politici van alle partijen verkondigden dat de daders 'nooit meer vrij' mochten

komen wat in 1998 leidde tot het schrappen van de beperking van tien jaar van de *Sicherungsverwahrung*, met terugwerkende kracht. Vier jaar later gaf de huidige regering van SPD en Groenen rechters de mogelijkheid om bij een veroordeling een eventuele 'Sicherungsverwahrung' alvast in te bouwen. Bovendien veranderden vier deelstaten (Beieren, Sachsen, Thüringen en Sachsen-Anhalt) hun politiewetten dusdanig, dat gevangen zonder veel moeite achteraf op een bepaald moment gedurende hun gevangenschap of zelfs wanneer ze weer op vrije voeten waren, langer of opnieuw vastgezet zouden kunnen worden. De maatregelen leidden in vijf jaar tijd tot een verdubbeling van het aantal gevangen in *Sicherungsverwahrung*, tot meer dan 300 op dit moment.

De serie wetwijzigingen leidde tot heftige discussies en tot – uiteindelijk – twee klachten bij het constitutionele hof. Een klacht werd ingediend door een 46-jarige man die in 2000 vrij zou komen uit de *Sicherungsverwahrung* maar door het schrap-

pen van de beperking van tien jaar vast bleef zitten. De andere klacht was afkomstig van een man in Beieren die zonder opgaaf van redenen op grond van de deelstaatverordeningen in hechtenis bleef na het uitzitten van zijn straf. Formeel in het geding zijn het verbod in de Grondwet op 'terugwerkende kracht' (*rückwirkungsverbot*) en de competentie van deelstaten om in strafzaakwesties wetten af te kondigen.

Maar voor de critici gaat het vooral om het behoud van de rechtsstaat in Duitsland. Het gevaar dreigt, schrijft de bekende jurist en journalist Heribert Prantl in de *Süddeutsche Zeitung*, dat iemand in de toekomst in hechtenis wordt genomen op basis van de mening van een deskundige, dat de persoon in kwestie een misdaad zou kunnen begaan. En daarmee zou de rechtsstaat in Duitsland kunnen wegzakken, tot waar die in 1933 was beland. Het hof doet volgende maand uitspraak.

ICB-en in NY

Christ'l Dullaert, New York

In het statuut van het Internationaal Strafhof (ICC) wordt gesproken van een 'independent representative body of counsel or legal associations'. Vandaar de oprichting van de International Criminal Bar (ICB), die van 10 tot 12 september weer bijeen was in New York. Een opmerkelijke plek van samenkomst zou je denken, wetend dat uitgerekend de VS het oprichtingsverdrag niet heeft ondertekend. Maar bepaalde uitwerkingen van dat verdrag worden nu eenmaal bij de VN, in New York, besproken. De eerste dag van de ICB-vergadering werd dan ook grotendeels doorgebracht bij de VN. De vergadering, over de erkenning van het ICB, begon om 10.00 uur, en je moet er eerder zijn vanwege de zware beveiligingsmaatregelen. Later bleek dat als er bij de VN een vergadering om 10.00 uur begint, je geluk hebt als iedereen er om 10.15 uur is.

Spaanse advocaten bleken naast het ICB een eigen vertegenwoordiging bij het ICC te willen, waarschijnlijk omdat de twee officiële voertalen bij het Strafhof Engels en Frans zijn. Na de bijeenkomst

bij de VN begon de echte ICB-vergadering en wel in het prachtige gebouw van de New Yorkse Orde van Advocaten. Ik had nog niet zoveel dekens uit de hele wereld bij elkaar gezien. Uit Mexico, de Filippijnen, Libanon, Mali, Kongo – ze waren er allemaal. Daarnaast waren er nog vertegenwoordigers van bijvoorbeeld een Arabische Orde van Advocaten (waarin 22 Arabische landen vertegenwoordigd zijn), uit Rusland een vertegenwoordiger van de Doema en vertegenwoordigers en vertegenwoordigers van mensenrechtenorganisaties en slachtofferorganisaties.

De gastheer, de deken van New York, verontschuldigde zich in een toespraak voor het feit dat de VS het oprichtingsverdrag niet had ondertekend. 'Wie kan er nu tegen het vervolgen van misdaden tegen de mensheid zijn?' Wie meer wil weten over de inhoud van de vergadering, zoals de vaststelling van gedragsregels: www.bpi-icb.org, een site overigens die door de Orde wordt 'gehost'. Ook het bureau van het ICB is bij de Nederlandse Orde gehuisvest. De volgende vergadering van het ICB wordt op 26 april 2004 in St. Petersburg gehouden.

De deken van Libanon, Raymond Chedid, op de bank met de auteur van dit bericht.

Ewoud Sanders

Er zijn boeven die nooit worden gepakt, maar de meesten lopen vroeg of laat tegen de lamp. In dat geval kunnen zij met verschillende personen te maken krijgen: met één of meer rechters, een rechter-commissaris, een griffier, een officier van Justitie en natuurlijk een advocaat, al dan niet *toegevoegd*, zoals dat in het vakjargon heet. Al die mensen hebben hun sporen nagelaten in het Bargoens, in de taal van de dieven.

Politie en justitie hadden al snel door dat het van belang was om het Bargoens te kunnen begrijpen en daarom zijn zij al vroeg begonnen met het aanleggen van woordenlijstjes. De vroegste lijstjes dateren uit de 16de eeuw, en met name in de 19de en 20ste eeuw hebben verschillende *russen* (rechercheurs), gevangenisdirecteuren en later ook enkele amateurs en wetenschappers zich met deze taal beziggehouden. Dit heeft tot diverse verzamelingen geleid, zoals *De Boeventaal: Zakwoordenboekje van het Bargoensch* uit 1906, en *De gabbertaal: Woordenlijst van het Bargoens* uit 1937. En het heeft één wetenschappelijk standaardwerk opgeleverd, te weten *De geheimtalen: Een studie over de geheimtalen in Nederland, Vlaamsch-België, Breyell en Mettingen* uit 1932 van J.G.M. Moormann. Al deze boeken zijn de afgelopen jaren opnieuw uitgegeven en allemaal zijn ze voorzien van een thematisch register, waarin je kunt opzoeken wat voor woorden en uitdrukkingen er in de loop van de tijd zijn gebruikt voor advocaten en voor het personeel van de rechtbank.

Ik had verwacht dat er vooral voor de officier van Justitie veel negatieve aanduidingen zouden bestaan, want die is in strafzaken toch de ‘tegenpartij’, maar de oogst valt tegen. *Zuiger*, *koppenteller* en *babbelaar* werd de officier

in het Bargoens genoemd, en daar houdt het mee op. Voor de rechter-commissaris, de rechter die in strafzaken het vooronderzoek leidt, vond ik slechts één Bargoens woord, namelijk *versmajemer*, en ook voor griffier is slechts één woord overgeleverd, te weten *bloedschrijver*.

Nee, dan zijn er meer woorden voor de rechter – de man of vrouw die de boef naar de *lik* kon sturen. Hiervoor zijn aangetroffen *bef*, *bollebef*, *dajan*, *godel* en het fraaie *meneertje* – een woord waar de minachting vanaf druipet. Speciaal voor de rechter van instructie, de rechter die in een ‘meervoudige

kamer’ de ondervraging leidt, zijn in het Bargoens gebruikt *goochemerd*, *de nieuwsgierige* en *mefalpolser*.

En dan hebben we nog de advocaat – de man of vrouw die de zaken van zijn cliënt zo goed mogelijk moet behartigen. Hoe komt die eraf,

als je kijkt naar de woorden die hiervoor in de dieventaal zijn of worden gebruikt? Oordeel zelf. De advocaat stond, net als de officier van Justitie, bekend als *babbelaar*. Hij stond, al sinds het begin van de 19de eeuw, bekend als *bemoelial*, al dan niet met als toevoeging *gisse* of *goocheme*. Een advocaat heette in de dieventaal een (*gisse*) *kakelaar* te zijn, een *kapper*, waarbij je moet weten dat *kappen* ‘spreken, pleiten’ betekent. Hij was een *katser* (van *katsen*, ook een woord dat ‘spreken, babbelen’ betekent) of een *prevelaar* – een aanduiding die al in het midden van 18de eeuw is aangetroffen.

En hoe zag de boef voor de rechtbank zichzelf? Welk woord kent het Bargoens voor de ‘cliënt van de advocaat’? Je zou het kunnen raden, inderdaad: *lam*. Het lam dat, naar Jesaja 53:7, weerloos, nee volkomen onschuldig, naar de slachtbank wordt geleid.

Gisse kakelaar

Berichten uit het notariaat

Echtscheiding bij notariële akte

De notaris is zowel ondernemer als ambtenaar. Sinds de tarieven vrij zijn en het vestigingsbeleid vrijwel verdwenen, wordt de nadruk vooral gelegd op het ondernemerschap van de notaris, maar hij is ook een ambtenaar. De notariële akte is een executoriale titel en heeft dus dezelfde kracht als een rechterlijk vonnis. In de Europese discussie over alternatieve geschillenbeslechting is de wens naar boven gekomen dat het resultaat van de alternatieve geschillenbeslechting zou worden neergelegd in een document dat in de hele Europese Unie direct uitvoerbaar zou zijn. Deze Europees juridische droom hebben wij al, zo kon het notariaat zeggen. Onze notariële akte is – in heel Europa – direct uitvoerbaar. De nieuwe voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, Aart Heering, riep in zijn jaarrede op 10 oktober dan ook de Minister van Justitie op initiatieven te nemen waardoor de uitkomst van mediation door de notaris wordt vastge-

legd in een authentieke, notariële akte. Hiermee wordt de rechterlijke macht aanzienlijk ontlast. Bij voorkeur wordt de mediation ook door de notaris gedaan die de akte verlijdt, maar dat hoeft niet eens. Het notariaat staat klaar om mee te praten hoe een bestaand product, de authentieke akte, in het licht van de zorgvuldigheid en rechtszekerheid, ook hier kan worden ingezet. Als voorbeeld noemde Heering de echtscheiding. ‘Notaris wil ook scheiden’, stond in de kranten naar aanleiding van zijn oproep. Inderdaad zijn er steeds meer notaris-mediators. Bemiddeling is de notaris op het lijf geschreven, zij het dat ook een notaris pas echt geschikt is om als mediator op te treden als hij een opleiding daartoe heeft gevolgd. Het grote voordeel van het vastleggen van afspraken in een notariële akte is, dat dit direct een executoriale titel oplevert.

mr. E.E. Minkjan, bestuurssecretaris KNB

Ontwerpwet bedreigt mensenrechten in Tunesië

In Tunesië is de ontwikkeling van een wet 'ter ondersteuning van de internationale inspanningen ter bestrijding van terrorisme en het witwassen van geld' in een vergevorderd stadium beland. Amnesty International uit in een nota voor de Europese Unie ernstige zorgen over het betreffende wetsontwerp, omdat het de reeds fragiele positie van de mensenrechten in Tunesië nog verder zou ondermijnen (zie hierover bijvoorbeeld de *Advocatenbladen* 1 (p. 8), 2 (p. 61) en 11 (p. 461) van dit jaar).

De ontwerpwet maakt deel uit van reeds bestaande anti-terroriswetgeving in Tunesië. Die wetgeving was al eerder een punt van zorg voor Amnesty International, omdat op basis van die wetgeving bijvoorbeeld geweldloze activiteiten van de politieke oppositie strafbaar zijn gesteld. De mensenrechtenorganisatie vreest dat de beoogde nieuwe wet, die wederom is gebaseerd op een ruime definitie van terrorisme een verdere inperking van met name het recht op vrijheid van meningsuiting mogelijk zal maken. Kritische uitlatingen met betrekking tot de Tunesische autoriteiten bijvoorbeeld, kunnen in het licht van deze wetgeving als 'terrorisme' worden bestempeld. Verdachten van terroristische activiteiten worden in Tunesië overwegend berecht voor een militaire rechtbank, waar niet alleen sprake is van een oneerlijke proces, maar ook van veel zwaardere straffen dan in een gewone strafrechtelijke procedure. Amnesty International roept de Tunesische autoriteiten op de ontwerpwet te herzien en die in overeenstemming te brengen met standaarden van internationaal recht en de mensenrechten. De verantwoordelijken in de Europese Unie worden opgeroepen druk uit te oefenen op Tunesië om zich te houden aan zijn internationale verplichtingen om mensenrechten te garanderen en te handelen overeenkomstig de bepalingen van het Euro-Mediterraan Associatieverdrag.

Voor meer informatie over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met de secretaris mr. Mirjam Siesling, p/a Janskerkhof 16, 3512 BM Utrecht, tel.: 030-253 71 21, fax: 030-253 70 28, M.Siesling@law.uu.nl

ORDENIEUWS

Boekhoudverordening 1998 aangepast per 15 oktober 2003

Als gevolg van de Evaluatie van de Boekhoudverordening 1998 zijn door het College van Afgevaardigden op 2 oktober jl. enkele verduidelijkte bepalingen in met name de bijlagen bij de verordening vastgesteld. In de verordening zelf is art. 5 eerste lid aangepast, om de dekens en de algemeen secretaris (in het kader van de Centrale controle op de naleving van de verordeningen) de ruimte te bieden om niet na afloop van elk boekjaar telkens weer dezelfde bescheiden op te vragen betreffende bestaande stichtingen derdengelden. Inwerkingtreding: 15 oktober 2003. Zie de Ordepagi-

na's achter in dit nummer voor de wijzigingen (*Stcrt.* 2003, 194, p. 49). De overgangsregeling bij de wijzigingsverordening van 2 oktober 2003 bepaalt dat de statuten van bestaande stichtingen derdengelden niet eerder aan het gewijzigde model (bijlage A) behoeven te worden aangepast, dan bij de eerstvolgende statutenwijziging. De overeenkomst die het kantoor heeft met de stichting, die op eenvoudige wijze en zonder tussenkomst van een notaris kan worden gewijzigd, dient *uiterlijk 1 januari 2004* te zijn aangepast aan de gewijzigde modelovereenkomst.

Pro rata-regeling aangepast

De pro rata-regeling bepaalt hoeveel punten (nog) behaald dienen te worden op het moment dat de Verordening op de Permanente Opleiding (VPO) slechts gedurende een gedeelte van het jaar op advocaten van toepassing is. Bij besluit van 1 september 2003 van de Algemene Raad is de pro rata-regeling aangepast. De verandering heeft betrekking op de maanden november en december. Indien de VPO van toepassing wordt in de periode van 16-30 november dient nog 1 punt behaald te worden en in de periode van 1-31 december behoeven geen punten meer behaald te worden. De aangepaste regeling is te vinden op www.advocatenorde.nl

Jonge Balie Haarlem

Het bestuur van de Vereniging De Jonge Balie Haarlem is voor 2003-2004 als volgt samengesteld. Mr. L. (Linda) Bijl, voorzitter, mr. M. (Mark) Guijt, vice-voorzitter, mr. E. (Esther) Vroegh, secretaris, mr. S. (Sytze)

Hiemstra, penningmeester, mr. A. (Astrid) Jobse, lid commissie. Adres secretariaat: Hoofdweg 679, Postbus 562, 2130 AN Hoofddorp, tel.: 023-564 32 27, fax: 023-564 32 30.

AGENDA

Politieke invloed op fiscale wetgeving

Op vrijdag 14 november 2003 met ontvangst vanaf 15.30 uur zal de openbare vergadering van de Nederlandse Vereniging van Advocaten-Belastingkundigen worden gehouden in Sociëteit de Witte, Plein 24 te

Den Haag. Spreker: mr.W.F.C. Stevens, over politieke invloed op de fiscale wetgeving. Aanmelding bij de secretaris van de NVAB, mr. R.L.H. IJzerman, postbus 11756, 2502 AT Den Haag.

Illegalen en strafrecht

Een restrictief migratie- en vreemdelingenbeleid heeft geleid tot meer illegalen in Europa en hun marginalisering en criminalisering. En mensensmokkelorganisaties lijken aan belang te winnen. Hoe komen illegale vreemdelingen Nederland binnen? Hoe voorzien zij in hun levensonderhoud? Voor welke problemen zien politie, advocaten, OM, rechters en reclasseringswerkers zich gesteld? Hoe gaat het met illegale vreemdelingen in detentie, en met hun kinderen? Welke regelgeving is relevant?

Over deze vragen organiseert het tijdschrift *Proces* (Boom juridische uitgevers) samen met het Utrechtse Willem Pompe-instituut op vrijdag 12 december een congres voor juristen, criminologen en alle professionals die in brede zin tot de rechtspleging behoren. Het bijwonen van het congres levert 4 punten op in het kader van de permanente opleiding. Aanmelding: Klaas de Graaff, fax. 0842-208374 of: klaas.de.graaff@hccnet.nl

Natuurlijk: het politieke primaat ligt bij de Tweede Kamer. Maar na de hobbel van de behandeling door de Eerste Kamer moet de advocaat met het product aan de slag. Maandelijks reflecties op de Chambre de réflexion.

De maand oktober begon voor de Eerste Kamer op droevige wijze. Op 7 oktober werd Johan Stekelenburg, de overleden fractieleider van de PvdA in de Eerste Kamer, herdacht. Inmiddels is bekend dat Frans Leijnse hem zal opvolgen. Op 7 oktober werd ook de **Wet werk en bijstand (WBB)** behandeld. Onder druk van de Eerste Kamer heeft de regering een soepeler uitleg aan deze wet gegeven, die op 1 januari 2004 in werking treedt. Zo heeft staatssecretaris Rutte toegezegd cliënten van 57,5 en ouder, waarvan na een eerste toets is vastgesteld dat ze geen perspectief hebben op de arbeidsmarkt, geen arbeidsplicht op te leggen, zodat zij zich kunnen richten op andere maatschappelijke activiteiten, zoals vrijwilligerswerk.

Dinsdag 21 oktober is de Commissie Justitie weer aan zet. Zij zal de procedure bepalen voor het wetsvoorstel **Aanvulling van de Auteurswet 1912 inzake de thuishopie tot invoering van verlengde aansprakelijkheid voor verkopers (Heffing op blanco audio- en videobanden en cd's)** (28.486). Dit wetsvoorstel is ingediend bij de Tweede Kamer op 22 juli 2002 en aldaar aangenomen met algemene stemmen op 7 oktober 2003. Het wetsvoorstel beoogt de naleving van de regels voor een vergoeding van het verveelvoudigen van beeld- en geluidsopnamen voor eigen oefening, studie of gebruik in de Auteurswet 1912 te verbeteren. De verkoper van blanco beeld- en geluidsdragers (audio- en videobanden en audio-cd's) wordt verplicht een vergoeding te betalen voor voorwerpen die bestemd zijn om daarop vastgelegde beelden of geluiden ten gehore te brengen of te vertonen. De verplichting tot betaling van de vergoeding geldt nu alleen voor de fabrikant of de importeur.

Een nadere procedure zal bepaald worden ten aanzien van de **Wet elektronisch bestuurlijk verkeer** (28.483) en de **Uitvoeringswet EG-insolventieverordening** (28.654).

De eerstgenoemde wet wijzigt de Algemene wet bestuursrecht en vult deze op drie punten aan. Vastgesteld wordt wanneer verkeer langs elektronische weg is toegestaan, aan welke voorwaarden verkeer langs elektronische weg moet voldoen, teneinde even betrouwbaar te zijn als conventioneel verkeer, en in welke gevallen verkeer langs elektronische weg kan worden gelijkgesteld aan andere vormen van verkeer. Het is de bedoeling dat een steeds groter percentage van de publieke dienstverlening elektronisch moet worden afgehandeld. Met dit wetsvoorstel wordt een algemeen kader geboden en worden aanknopingspunten voor de jurisprudentie gegeven die anders zouden ontbreken.

De genoemde uitvoeringswet EG-insolventieverordening past de Faillissementswet op enkele onderdelen aan ter uitvoering van de op 31 mei 2002 in werking getreden EG-insolventieverordening. Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en rechtstreeks toepasselijk in alle lidstaten van de EU, met uitzondering van Denemarken, maar hoeft om die reden niet geïmplementeerd te worden. Wel moeten uitvoeringsvoorzieningen worden getroffen op het gebied van faillissement, surseance van betaling en schuldsanering van natuurlijke personen. De verordening is materieel van toepassing op collectieve procedures die berusten op insolventie van de schuldenaar en die ertoe leiden dat deze schuldenaar het beheer en de beschikking over zijn vermogen geheel of gedeeltelijk verliest. Bij deze procedures moet een curator zijn aangewezen. Verzekeringsondernemingen, kredietinstellingen, bepaalde beleggingsondernemingen en instellingen voor collectieve beleggingen worden uitgezonderd van de werking van de verordening.

(advertentie)

VERMOEDENS?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE

RECHERCHE- EN ADVISORBUREAU

010 - 212 49 23

www.dorr-recherche.nl

EEN CHEF-KOK KAN PAS EXCELLEREN ALS HIJ GEREGELD ZIJN KEUKEN VERLAAT.

Kritische gastronomen uit de hele wereld komen eten in zijn restaurant. En dat is begrijpelijk. Want hij en zijn souschefs kunnen als geen ander uit de voeten met truffels, laviaar, lalflever en zeewolf. Voorwaarde is dat alle ingrediënten van topliviteit zijn. En dat de meester zelf boodschappen doet. Het dagelijkse rondje langs leveranciers geeft hem bovendien inspiratie. Het voelen, ruilen en zien van specerijen kan hem zomaar een nieuw idee geven voor een culinaire creatie waar het water je van in de mond loopt.

En hoewel het recht weinig te maken heeft met voedsel, zie je in de advocatuur hetzelfde mechanisme. Een goede advocaat komt regelmatig achter het bureau vandaan om inspiratie te putten uit andere disciplines. Vandaar dat bij Loyens & Loeff advocaten vaak samenwerken met notarissen en fiscalisten. Zo vullen ze elkaar aan, stimuleren ze elkaar en dragen ze vanuit het eigen specialisme bij aan de realisatie van de beste oplossing. Want ieder heeft zijn eigen val. Het is een werkwijze die succes heeft. Door de combinatie van advocatuurlijke,

fiscale en notariële diensten is Loyens & Loeff de logische keuze op het gebied van recht in de Benelux, onze thuismarkt. Zowel nationaal als internationaal opererende cliënten voorzien we van advies op het hoogste juridische niveau.

Om dat niveau te waarborgen, zorgen we dat we de juiste mensen in huis hebben én houden. Daar doen we dan ook alles aan bij Loyens & Loeff. Door een cultuur te creëren waarin zelfontplooiing belangrijk is en ambitieuze doelstellingen worden aangemoedigd. Een cultuur waarin jonge advocaten alle leansen krijgen en mogen werken aan uitdagende (internationale) zaken. En waarin kennis delen en wederzijds inspireren centraal staan. Kortom, een cultuur waarin meesters meesterlijk worden. Zodat ze hun tanden in de tegenpartij kunnen zetten.

Ga voor meer informatie naar www.loyensloeff.com, of mail anne-marie.dijkhorst@loyensloeff.com. Bellen kan ook: 010-224 67 38/ 020-578 57 85.

KOM TOT JE RECHT. LOYENS & LOEFF

Een mooie taak voor de balie

mr. R. Malewicz en mr. G.P. Hamer
advocaten te Amsterdam¹

Op 1 januari a.s. moet het Europees arrestatiebevel worden ingevoerd. De uitleveringsprocedure wordt versneld en wordt gevoerd voor één gerechtelijke instantie, zonder bemoeienis van HR en Minister van Justitie. Maar welk recht geldt er precies vanaf 1 januari, en waarom zijn de grondrechten niet apart opgenomen? De advocaat zal nog meer dan voorheen de vinger aan de pols moeten houden, ook om de rechter te kunnen inlichten over de mensenrechtensituatie in de verzoekende staat

Op 1 januari 2004 zal het Europees arrestatiebevel (EAB) in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd moeten zijn. Met de nieuwe procedure zullen door Europese justitiële autoriteiten uitgevaardigde aanhoudingsbevelen direct uitvoerbaar zijn.

De nieuwe, nog openbaar te maken wetgeving is het rechtstreekse gevolg van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie.² Al door de Europese Raad in Tampere (1999) werd besloten dat het beginsel van wederzijdse erkenning de hoeksteen zou moeten vormen van een echte Europese justitiële rechtsruimte. De terroristische aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001 hebben vervolgens als een katalysator op de besluitvorming gewerkt. In de strijd tegen het terrorisme kwam het EAB voortvarend tot stand. Op 13 juni 2002 werd door de lidstaten van de Europese Unie (EU) unaniem besloten dat het EAB in alle lidstaten voor 1 januari aanstaande zou moeten zijn ingepast in de nationale wetgeving.

De uitleveringsprocedure in Nederland zal daardoor, voor wat betreft uitleveringen tussen lidstaten van de EU, sterk veranderen. En daarbij zit het 'm niet alleen in de naamswijziging – uitlevering wordt vanaf dan 'overlevering'. Er zullen straks drie soortgelijke procedures naast elkaar bestaan: de oude procedure (uitlevering naar niet-EU-landen), de verkorte procedure (zoals die nu ook reeds bestaat) en de nieuwe procedure (overlevering van personen naar EU-lidstaten met het EAB).

SNEL MAAR SCHRAAL

Ondanks de snel naderende datum van 1 januari 2004 houdt de Nederlandse wetgever, in elk geval naar buiten toe, zich erg stil. Op de website van het ministerie van Justitie staat slechts te lezen dat het wetsvoorstel dat het EAB in de Nederlandse wetgeving implementeert,³ voor advies naar de Raad van State is gestuurd. Eerst bij indiening van het voorstel bij de Tweede Kamer zal het openbaar gemaakt worden. Gezien voornoemde datum is dat kort dag en laat die periode weinig ruimte voor discussie en kritiek. Dat past overigens geheel in het besluitvormingsproces tot nu toe.

Zoals gezegd zal het EAB direct uitvoerbaar zijn. Een dergelijk bevel zal leiden tot aanhouding en een snelle overdracht van de opgeëiste persoon naar de verzoekende staat, zonder al te veel rechterlijke bemoeienis en controle. Daartoe is een lijst van 32 misdrijven opgesteld waarvoor uitlevering moet volgen als een lidstaat daarom verzoekt. De beslissing de persoon 'over te leveren' moet binnen 60 dagen na de aanhouding worden genomen, en kan eventueel met 30 dagen worden verlengd. Uitleveringsgronden die in de huidige procedure nog tot ontoelaatbaarheid van de uitlevering moeten leiden (absolute weigeringsgronden), zijn in het kaderbesluit veelal als gronden opgenomen waarop overlevering mag worden geweigerd (facultatieve weigeringsgronden). De eis van dubbele strafbaarheid is voor wat betreft de lijst met 32 misdrijven afgeschaft.

Verder liep in de oude uitleveringsprocedure de beslissing om uit te leveren over twee schijven. Allereerst beoordeelden rechtbank en Hoge Raad of de uitlevering op enkele vaste juridische gronden toelaatbaar was. Daarbij werd gekeken naar de identiteit van de opgeëiste persoon, of hij direct zijn onschuld kon bewijzen, de genoegzaamheid van de stukken, het ne bis in idem-beginsel, verjaring en naar art. 6 EVRM indien bij verstek was veroordeeld. Vervolgens kwam de zaak bij de Minister van Justitie. Indien de uitlevering door de rechter ontoelaatbaar was verklaard, dan was de minister aan die uitspraak gebonden. Indien de uitlevering toelaatbaar werd geacht dan kon de minister op basis van de zogenaamde facultatieve weigeringsgronden (bijzondere hardheid of geworteldheid in de Nederlandse samenleving) beslissen dat de opgeëiste persoon toch niet mocht worden uitleverd. Tegen deze beslissing van de minister stond beroep open bij de voorzieningenrechter.

In de nieuwe procedure wordt de beslissing over de overlevering door slechts één instantie genomen, te weten de arrondissementsrechtbank te Amsterdam. De belangrijkste verandering is dus de snelheid van de procedure en de behandeling door één gerechtelijke instantie. In plaats van een procedure die gemiddeld acht maanden duurt en waarbij zowel twee gerechtelijke instanties betrokken (kunnen) zijn (rechtbank en Hoge Raad), als een Minister van Justitie en uiteindelijk zelfs een voorzienin-

De vermeende ETA-activist Juanra Rodriguez krijgt een kus van een sympathisant als hij op 17 september 2002 arriveert bij de Amsterdamse rechtbank

genrechter, zal de nieuwe overleveringsprocedure binnen maximaal 90 dagen afgerond moeten zijn, zonder bemoeienis van de Hoge Raad en de Minister van Justitie. Een beroep op de voorzieningenrechter, tegen de beslissing van de Minister van Justitie, is daarmee ook komen te vervallen.

Dit betekent een verschraving van de procedure.⁴ Wel lekker snel, maar het doet geen recht aan de positie waarin een opgeëiste persoon zich bevindt.⁵ Immers, hij zit in een vergelijkbare positie als een verdachte van een ernstig strafbaar feit. Hij kan (en zal in de meeste gevallen) van zijn vrijheid worden beroofd, zijn paspoort kan worden ingenomen, kortom er zal een inbreuk worden gemaakt op tal van zijn grondrechten. Voor toepassing van dergelijke dwangmiddelen is een degelijke procedure geen overbodige luxe, maar een noodzakelijke waarborg.

CHAOS EN VACUÛM

Het EAB is vastgesteld in een kaderbesluit. Een belangrijk kenmerk van een kaderbesluit is dat er geen rechtstreeks beroep op kan worden

gedaan. Het is dus niet te vergelijken met een wet of een verdrag. Een kaderbesluit is eerder een soort instructie aan de wetgevers van de verschillende lidstaten om de nationale wetgeving op een bepaalde manier aan te passen, dan wel nieuwe regelgeving te implementeren. Zodra het bevel in de nationale wetgeving van de lidstaten is geïmplementeerd, heeft het kaderbesluit zelf geen echte functie meer. In het kaderbesluit over het EAB is de instructie neergelegd dat de lidstaten op de wijzen zoals omschreven in het besluit hun wetgeving moeten aanpassen. Daarin schuilen twee problemen.

Ten eerste loopt Europa het risico dat elk van de vijftien lidstaten het kaderbesluit op geheel eigen wijze implementeert. Er zijn kaderbesluiten in elf verschillende talen opgesteld, vertaald vanuit het Franse 'moederkaderbesluit'. In die elf vertalingen zitten reeds verschillen. Vervolgens zullen deze elf teksten in vijftien verschillende landen moeten worden geïmplementeerd.⁶ Op een congres in Londen⁷ bleek dat hierdoor grote verschillen zullen ontstaan tussen de Europese overleve-

ringsprocedures. Sommigen spraken zelfs van chaos. Om een voorbeeld te noemen: in het kaderbesluit is bepaald dat de beslissing om een persoon over te leveren moet worden genomen door een rechterlijke autoriteit. In het Engels is die bepaling omschreven als 'a judicial authority'. In de Nederlandse procedure is daarom bepaald dat een rechter (en geen officier van Justitie) die beslissing moet nemen. Maar nergens in het kaderbesluit is precies omschreven wat wordt verstaan onder rechterlijke autoriteit. Dat mogen de lidstaten dus min of meer zelf bepalen. Bepaalde lidstaten komen voor grote grondwettelijke problemen te staan. In Polen bijvoorbeeld zal de Grondwet moeten worden gewijzigd wil men het arrestatiebevel kunnen implementeren.

Ten tweede is nu al duidelijk dat een groot aantal landen niet op 1 januari 2004 gereed zal zijn met de implementatie van het kaderbesluit. Oostenrijk mag zelfs wachten tot 2008. Nederland is vermoedelijk ook te laat, Ierland heeft al duidelijk aangegeven het niet te redden. Tot dusver hebben alleen Spanje en Denemarken hun nationale wetgeving aangepast. Daardoor ontstaat een vreemde situatie. Art. 31 Kaderbesluit bepaalt namelijk dat deze in plaats komt van het 'oude' Europese Uitleveringsverdrag (EUV), dat vervalt dus per 1 januari 2004. Welk recht geldt dan in de landen die hun nationale wetgeving nog niet hebben aangepast? Het kaderbesluit zelf heeft geen rechtskracht, dat is immers slechts een instrument. De oude wetgeving is niet meer geldig, en de nieuwe nog niet klaar. Denk bijvoorbeeld aan de situatie dat er op 2 januari 2004 een Spaans bevel komt om een Nederlander aan Spanje over te dragen. Nederland zal dan nog op basis van het oude EUV willen samenwerken terwijl Spanje inzet op samenwerking volgens de regels van hun zojuist veranderde wetgeving en het EAB. Moet Nederland dan meewerken? Op basis van welke regeling? Er zal wellicht reparatiewetgeving moeten komen om het wettelijk vacuüm op te vangen. Voor de advocatuur is het in elk geval zaak de rechter op deze situatie te wijzen en in het gat te springen!

Omdat het voorstel nog niet openbaar is maar wel al per 1 januari 2004 moet ingaan, is er weinig ruimte voor discussie en kritiek, geheel passend in het besluitvormingsproces tot nu toe

GEEN DUBBELE STRAFBAARHEID

Een andere bron van zorg is het wegvallen van de eis van dubbele strafbaarheid voor het gros van de delicten waarvoor mag worden uitgeleverd. In de oude procedure moest de gedraging waarvoor moest worden uitgeleverd strafbaar zijn in zowel het land dat om uitlevering vroeg, als in het land dat zou uitleveren. In de nieuwe procedure is die eis van dubbele strafbaarheid voor de 32 ruim omschreven delicten afgeschaft.⁸ Voor die delicten moet dus sowieso worden overgeleverd, ook al is dat gedrag in Nederland niet strafbaar. Bij een aantal van die delicten zal dat geen probleem zijn. Zo is 'illegale handel in verdoevende middelen en psychotrope stoffen' of 'moord en doodslag, zware mishandeling' eenvoudig terug te vinden in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. Maar hoe zit dat met 'terrorisme' en 'corruptie' en 'racketeering' en 'sabotage'? Als het arrestatiebevel die naam bevat, moet de Nederlandse rechter de overlevering toelaatbaar achten, ook al vindt hij het gedrag niet terug in zijn wetboek.

MENSENRECHTEN NIET APART OPGENOMEN

Het Kaderbesluit moet uitvoering geven aan de opdracht van de Europese Unie om een 'ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid te worden'. Dat brengt mee aldus overweging (5)

Nu het 'oude' Europees Uitleveringsverdrag vervalt per 1 januari 2004, welk recht geldt dan in de landen die hun nationale wetgeving nog niet hebben aangepast?

van het kaderbesluit, dat uitlevering tussen de lidstaten moet worden afgeschaft en vervangen door een regeling van overlevering tussen rechterlijke autoriteiten.

In het Kaderbesluit heeft men het hoofdstuk mensenrechten willen ondervangen door een soort van 'catch all'-clausule. De afzonderlijke mensenrechten zijn dus niet apart opgenomen in het Kaderbesluit. Er wordt slechts verwezen naar het EVRM. Bij implementatie hoeven de lidstaten die rechten dus ook niet apart in hun nationale overleveringsprocedures te implementeren. In het Nederlandse wetsvoorstel heeft dat geleid tot het opnemen van slechts één grondrecht, te weten dat niemand mag worden uitgeleverd aan een (verzoekende) staat die discrimineert. Voor het overige is in het Nederlandse voorstel geen specifieke verwijzing naar mensenrechtelijke bepalingen te vinden. Ook in andere landen worden mensenrechten niet nog eens apart in

nieuwe overleveringswetgeving opgenomen.

Het argument dat door de Nederlandse (en bijvoorbeeld ook de Engelse wetgever) wordt gegeven is dat de lidstaten blijven vallen onder het EVRM en bij schending van grondrechten een beroep kunnen doen op het Europese Hof in Straatsburg. Het nogmaals apart opnemen van deze grondrechten zou overbodig en dubbelop zijn. Maar dit argument doet geen recht aan de positie van de opgeëiste persoon en aan de procedure waarin hij verkeert. Op zijn grondrechten wordt duidelijk inbreuk gemaakt, helemaal als hij vastzit, in afwachting van zijn overlevering. Daarbij komt dat de nieuwe procedure binnen 90 dagen zal moeten zijn afgerond. Daarmee wordt het feitelijk onmogelijk om nog een beroep op het Europese Hof in Straatsburg te doen.

Een tweede argument om toch grondrechten apart in de nieuwe nationale procedures te implementeren is dat er in een aantal landen

Demonstratie tegen de uitlevering van de vermeende ETA-activist Rodriguez

Foto: HH

Nu de procedure snel moet zijn afgerond is het voor een opgeëiste persoon die vastzit feitelijk onmogelijk een beroep te doen op het Europese Hof

een groot verschil is tussen het geschreven recht en de dagelijkse praktijk. Denk bijvoorbeeld aan landen als Turkije, die niet een voorbeeldige reputatie hebben op het gebied van de mensenrechten. En wat te denken van de nieuwkomers in de EU, hoe is de mensenrechtensituatie daar? Dat een te groot wederzijds vertrouwen tussen de (toekomstige) lidstaten onderling niet per definitie gerechtvaardigd is, blijkt ook uit een artikel van Alette Smeulers en Jan de Vries.⁹ Zij concluderen dat in bijna de helft van de staten die nu, dan wel binnenkort lid zijn van de EU, zorgwekkende tot zeer zorgwekkende situaties zijn geconstateerd, die op grond van de jurisprudentie van het EHRM minimaal nader onderzoek verdienen.

De Europese Commissie heeft dit probleem ook gesignaleerd en via een nieuw kaderbesluit voorgesteld om een Groenboek *Procedurale waarborgen voor verdachten in strafzaken in de gehele Europese Unie* door de nationale wetgevers te laten implementeren. Het Groenboek heeft tot doel dat de lidstaten de grondrechten uit het EVRM beter naleven.¹⁰ Het voordeel van het Groenboek is dat alle lidstaten de meest basale grondrechten in hun procedures moeten implementeren zodat de verschillen tussen de lidstaten in één keer sterk kunnen worden verminderd. Er komt een gemeenschappelijke minimumnorm, die het wederzijds vertrouwen versterkt en rechtvaardigt. Tevens kunnen betrokkenen dan tijdens de korte overleveringsprocedure direct een beroep doen op deze

rechten.¹¹ Het probleem bij kaderbesluiten is echter dat ze door alle lidstaten, dus unaniem, moeten worden aangenomen. En de signalen die nu naar buiten komen doen weinig goeds verwachten. Frankrijk, Ierland en Oostenrijk zijn tegen, Spanje, Denemarken en Nederland twijfelen. Grote kans dus dat het Groenboek er niet komt. Met het apart opnemen van grondrechten in het Kaderbesluit ten behoeve van het EAB had men twee vliegen in één klap kunnen slaan: de positie van de opgeëiste persoon in de overleveringsprocedure wordt erdoor verbeterd en de landen met een slechte reputatie op het gebied van mensenrechten worden verplicht die rechten expliciet in hun nationale wetgeving op te nemen.

BELANGRIJKE ROL ADVOCATUUR

In de oude uitleveringsprocedure was het nog de Minister van Justitie die naging of de verzoekende staat de grondrechten van het Europees Verdrag naleefde. Indien dat niet het geval was werd er politieke druk uitgeoefend, of werd de uitlevering simpelweg tegengehouden. En ontging de minister een preciaire mensenrechtensituatie, dan kon via de voorzieningenrechter (in een kort geding) de zaak nogmaals onder de aandacht van een rechter worden gebracht.

In de nieuwe overleveringsprocedure zal de rechter de vraag moeten beantwoorden of het verzoekende land de grondrechten van het EVRM respecteert. Daarmee krijgt de advoca-

tuur een (nog) belangrijkere rol in de overleveringsprocedure dan voorheen. Immers, nu de Minister van Justitie en de voorzieningenrechter uit de procedure vallen, zal de rechtbank de mensenrechtensituatie in de verzoekende staat moeten onderzoeken. De rechter zal als meest belangrijke beslissende instantie zowel politieke als juridische beslissingen moeten gaan nemen.¹² Gezien het tijdsbestek waarin de overlevering in de nieuwe procedure zal moeten plaatsvinden is het nog maar de vraag of de rechter daarvoor wel voldoende tijd heeft. Daarnaast is het voor een rechtbank welhaast onmogelijk om politieke druk op een land uit te oefenen om de situatie te doen verbeteren.

De advocaat in overleveringsprocedures moet nog meer dan voorheen goed op de hoogte zijn van de mensenrechtensituatie in de lidstaten van de EU. Hij zal de rechter uitvoerig en gedocumenteerd moeten kunnen inlichten over de mensenrechtensituatie in de verzoekende staat en de rechtbank moeten wijzen op eventuele misstanden. En zoals hiervoor reeds aangestipt zal de advocaat de vraag moeten stellen wat nu precies de basis is waarop de overleveringsprocedure plaatsvindt: het oude Europese Uitleveringsverdrag of de nieuwe Overleveringswet. Daarbij dient zowel de Nederlandse situatie als die in de verzoekende staat te worden meegenomen. Tevens zal de advocaat bij de overlevering contact moeten zoeken met een advocaat in de verzoekende staat om een vinger aan de pols te houden indien de persoon eenmaal is uitgeleverd. Die advocaat uit de verzoekende staat kan dan zijn Nederlandse collega voorafgaand aan de zitting van de nodige informatie voorzien. Voorwaar een mooie taak voor de balie.

●

NOTEN

- 1 Advocaten bij Cleerdin & Hamer.
- 2 Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie, 13 juni 2002, betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen lidstaten, 2002/ 584/ JBZ.
- 3 Wetsvoorstel 'Overleveringswet'.
- 4 Volledigheidshalve dient te worden opgemerkt dat dit in grote lijnen de (vermoedelijke) procedure wordt. Het wetsvoorstel is nog niet openbaar. De hiervoor omschreven procedure is afkomstig uit het voorlopige voorstel van het ministerie van Justitie.
- 5 Zie hierover en over de procedure R. Blekxtoon, 'Europees arrestatiebevel', *NJB* 2002, afl. 22, p. 1058-1061.
- 6 Naar R. Blekxtoon in zijn lezing over dit onderwerp op 6 mei 2003 voor de Stichting Opleiding Advocaten; deze kritiek herhaalde hij op hiervoor genoemd congres. Denk ook aan bijvoorbeeld Spanje. Er is niet zoiets als dé Spaanse taal, er zijn er meerdere: het Baskisch, het Catalaans, het Gallisch.
- 7 Eurowarrant, European extradition in the 21st century, georganiseerd door Justice op 5 en 6 juli te Londen.
- 8 Art. 2 lid 2 van het Kaderbesluit.
- 9 Alette Smeulers en Jan de Vries, 'Het Europees aanhoudingsbevel: gerechtvaardigd vertrouwen?' *NJCM-Bulletin*, jrg. 28 (2003), nr. 4.
- 10 Brussel, 19.2.2003 COM (2003) 75 definitief.
- 11 Gedacht moet worden aan de volgende fundamentele rechten: het recht op juridische bijstand door een advocaat, het recht op een bekwame gekwalificeerde tolk, passende bescherming voor bijzondere groepen, consulaire bijstand, een verklaring van rechten (duidelijk uitleg van rechten) en naleving en toezicht.
- 12 Zie R. Blekxtoon, t.a.p.

Pensioen en echtscheiding

Verevening en verdeling

mw. mr. H.M.J. van den Hurk
advocaat te Tilburg¹

Recent deed de Hoge Raad belangrijke uitspraken op het gebied van de verevening van pensioenrechten na echtscheiding op grond van de Wet Verevening Pensioenrechten bij Scheiding (Wet VPS). Hoe zat het ook alweer met de verevening en de verrekening in geval van echtscheiding en wat is er veranderd door de relatief nieuwe wetgeving? De pensioenverevenings- en pensioenverrekeningsproblemen blijken niet de wereld uit te zijn.

Op het moment van echtscheiding of scheiding van tafel en bed gaan voor de deelnemer (maar ook voor een ex-deelnemer) aan een pensioenregeling onder meer de volgende aspecten spelen: de Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW; betreffende het recht op het bijzonder weduwe- of weduwnaarspensioen voor de ex-echtgenoot van de deelnemer) en de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wet VPS; betreffende de verdeling van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen).² Ook privé-voorzieningen als lijfrentevoorzieningen en levensverzekeringen, moeten verdeeld worden, maar daarop ga ik in dit artikel niet in.

WEDUWE- OF WEDUWNAARSPENSIEN

Op grond van art. 8a van de Pensioen- en spaarfondsenwet heeft de gescheiden echtgenoot of echtgenote van de (ex-)deelnemer recht op het bijzonder weduwe- of weduwnaarspensioen. Dit heet 'bijzonder' omdat het pensioen wordt uitgekeerd als de rechtgebende niet meer met de (ex-)deelnemer is gehuwd.

Uit art. 8a van de Pensioen- en spaarfondsenwet (zie kader) kan worden geconcludeerd dat de aanspraak op bijzonder weduwe- of weduwnaarspensioen gelijk is aan de aanspraak die ontstaat op het moment van bij-

voorbeeld een ontslag van de deelnemer.

Partijen mogen afwijken van de verdeling van het pensioen op grond van de Wet VPS. Na de echtscheiding zal wel de wijze van verdeling of het afzien van toepassing van de Wet VPS aan de respectievelijke pensioenuitvoerders moeten worden medegedeeld. De afwijking kan bij onderhandse overeenkomst worden bepaald.

OUDERDOMSPENSIEN

Bij de scheiding hebben de echtgenoten over en weer recht op pensioenverevening, voorzover tijdens het huwelijk pensioenaanspraken door ieder der echtgenoten zijn opge-

ART. 8A VAN DE PENSIOEN- EN SPAARFONDSENWET

Art. 8a lid 1 bepaalt:

Indien het huwelijk van een deelnemer eindigt door echtscheiding of ontbinding na scheiding van tafel en bed, verkrijgt zijn gewezen echtgenoot een zodanige premievrije aanspraak op weduwe- of weduwnaarspensioen, als de deelnemer ten behoeve van die gewezen echtgenoot zou hebben verkregen, indien op het tijdstip van de echtscheiding of van de ontbinding van het huwelijk zijn deelneming zou zijn geëindigd anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Indien het gaat om een (ex-)deelnemer bepaalt art. 8a lid 2:

Indien het huwelijk van een gewezen deelnemer eindigt door echtscheiding of ontbinding na scheiding van tafel en bed, verkrijgt zijn gewezen echtgenoot een zodanige premievrije aanspraak op weduwe- of weduwnaarspensioen, als de gewezen deelnemer ten behoeve van die gewezen echtgenoot heeft verkregen bij het eindigen van zijn deelneming.

Terwijl art. 8a lid 3 bepaalt:

Het bepaalde in het eerste en tweede lid vindt geen toepassing, indien de man en de vrouw bij huwelijkse voorwaarden of bij een bij geschrift gesloten overeenkomst met het oog op de scheiding anders overeenkomen. De overeenkomst is slechts geldig indien aan de overeenkomst een verklaring van het fonds is gehecht, dat het bereid is een uit de afwijking voortvloeiend pensioenrisico te dekken.

bouwd. Op grond van de Wet VPS wordt alleen het ouderdomspensioen verdeeld ('verevend'). Het recht op nabestaandenpensioen blijft dus buiten de verevening (dit is immers al geregeld in de Pensioen- en spaarfondsenwet). De toepassing van de Wet VPS is onafhankelijk van het van toepassing zijnde huwelijksgoederenregime. Uitgangspunt van de Wet VPS was immers destijds om tegemoet te komen aan de bezwaren die op pensioenrechtelijk gebied waren gerezen tegen bijvoorbeeld een koude uitsluiting. De Wet VPS gaat uit van de verzorgingsgedachte.

De vereveningsgerechtigde heeft in principe recht op de helft van de uit te betalen termijnen van het ouderdomspensioen, voorzover dat tijdens het huwelijk is opgebouwd. De echtgenoten kunnen echter ook van deze wettelijke regeling afwijken, bij de huwelijkssluiting (bijvoorbeeld door het maken van huwelijkse voorwaarden, maar ook bij de scheiding (bijvoorbeeld door middel van een convenant)). Er kunnen afspraken gemaakt worden over een ander verdelingspercentage of bijvoorbeeld een andere periode dan de huwelijkse periode.

CONVERSIE

De uitbetaling van het gedeelte van het ouderdomspensioen waarop de vereveningsgerechtigde recht heeft, gaat in op de pensioendatum van de ex-echtgenoot. Dit kan er in de praktijk toe leiden dat de verevenings-

gerechtigde op dat moment geen behoefte heeft aan die uitkeringen. De vereveningsgerechtigde is bijvoorbeeld veel jonger en werkt nog en heeft bijvoorbeeld behoefte aan een aanvulling op diens eigen oudedagsvoorziening op diens eigen pensioendatum. Hetzelfde geldt voor het bijzonder nabestaandenpensioen. In dit soort gevallen kunnen partijen kiezen voor de mogelijkheid van conversie. Op grond van de Wet VPS kan bij huwelijkse voorwaarden of bij convenant worden gekozen voor een recht op een pensioen dat van het leven van de vereveningsgerechtigde afhankelijk is. Het uitvoeringsorgaan van de pensioenregeling moet hierbij wel haar instemming verlenen, omdat er voor haar een ander te dekken pensioenrisico ontstaat. Het is de pensioenuitvoerder dan ook toegestaan om in die gevallen medische waarborgen te verlangen.

Hierbij dient wel in ogen-schouw genomen te worden dat partijen bij een echtscheiding een tegenstrijdig belang kunnen hebben waar het gaat om conversie. Het gedeelte van het ouderdomspensioen dat aan de vereveningsgerechtigde toekomt, komt na conversie nimmer meer terug bij de (ex-)deelnemer, ook niet als

de vereveningsgerechtigde eerder overlijdt.

Voor de vereveningsgerechtigde kan de keuze voor conversie zeker gunstig zijn. Steeds vaker wordt bepleit dat de wettelijke mogelijkheid van conversie, waarbij de medewerking van zowel de ex-echtgenoot als de pensioenuitvoerder nodig is, moet worden omgezet in een wettelijk recht daarop. In dat geval moet het ook mogelijk zijn om tot een waardeoverdracht over te gaan, waarbij de vereveningsgerechtigde de door de conversie verkregen pensioenaanspraak bijvoorbeeld toe moet kunnen voegen aan de eigen opgebouwde pensioenaanspraken bij de eigen pensioenuitvoerder.

SCHEIDEN TOT 1 MEI 1995:

BOON/VAN LOON

In het Boon/Van Loon-arrest van 27 november 1981 bepaalde de Hoge Raad dat de waarde van de opgebouwde pensioenen in het kader van de boedelscheiding in principe bij helfte verrekend moest worden, indien partijen in gemeenschap van goederen gehuwd waren geweest. Dat was een principiële ander uitgangspunt. De nadruk van de verdeling lag op het vermogensrechtelijke aspect, terwijl onder de Wet VPS het verzorgingsaspect het uitgangspunt is.

Met de wet VPS, die uitgaat van de verzorgingsgedachte, wilde de wetgever iets doen tegen bijvoorbeeld een koude uitsluiting

De te verrekenen pensioenen betreffen het ouderdoms- én het nabestaandenpensioen. Ook volgt uit het arrest dat er aan de hand van de eisen van redelijkheid en billijkheid drie mogelijkheden zijn om tot verrekening van de waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken te komen:

1. de voorwaardelijke uitkering; de eisen van redelijkheid en billijkheid brengen vaak mee dat de verrekening slechts kan plaatsvinden door aan de pensioengerechtigde echtgenoot een voorwaardelijke uitkering op te leggen, die aan het leven van beide echtgenoten gebonden is, en die opeisbaar wordt naarmate de pensioentermijnen opeisbaar worden en die kan worden uitgedrukt in een percentage daarvan;
2. de directe afrekening; indien hiertoe de middelen aanwezig zijn kan de verrekening van de waarde van de pensioenen plaatsvinden door de betaling van een bedrag ineens of door het wegstrepen tegen andere boedelbestanddelen;
3. de lijfrente; op grond van de eisen van redelijkheid en billijkheid kan in sommige gevallen de verrekening van de waarde van de pensioenen geschieden door een door de pensioengerechtigde te betalen lijfrenteverzekering.

Met medewerking van de pensioenuitvoerder is ook onder het Boon/Van Loon-arrest de mogelijkheid van conversie aanwezig. Daartoe is niet alleen de medewerking van beide ex-echtgenoten noodzakelijk, maar ook die van de pensioenuitvoerder. De pensioenuitvoerder kan niet tot medewerking worden gedwongen.

VERVELLENDE CONSEQUENTIES

Dat het Boon/Van Loon-arrest vervelende consequenties kan hebben in het geval van een kort huwelijk, waarbij bijvoorbeeld al lange tijd pensioen is opgebouwd vóór het huwelijk, bleek uit de uitspraak van de Hoge Raad van 26 maart 2001 (NJB 2001, 167).

Volgens de man zou het gaan om een bijzonder geval, omdat de pensioenrechten voor het huwelijk waren opgebouwd in een periode van 24 jaar en het huwelijk vervolgens maar vijf jaar had geduurd. De man had zelfs gesteld dat het om een schijnhuwelijk ging, omdat de vrouw de Nederlandse nationaliteit wilde verkrijgen. Verder had hij als argumenten aangevoerd dat de Wet VPS de verevening beperkt tot de huwelijkse periode en dat er in het onderhavige geval geen sprake is geweest van een gemeenschappelijke inspanning van beide echtgenoten ter zake van de pensioenopbouw, nu een zeer groot gedeelte van de totale opbouw buiten het huwelijk heeft plaatsgevonden.

De Hoge Raad was van mening dat partijen als zij dat gewild hadden bij het aangaan van het huwelijk of ten tijde van de echtscheiding een keuze hadden moeten maken voor een ander huwelijksgoederenregime. Door geen keuze te maken ontstaat automatisch een gemeenschap van goederen, hetgeen genoemde consequentie impliceert. In principe zal er derhalve verrekening dienen plaats te vinden.

TOCH TERUGWERKENDE KRACHT

Op 11 april 2003 heeft de Hoge Raad weer een uitspraak gedaan op het gebied van de verevening van pensioenrechten na echtscheiding, nu op grond van de Wet VPS.³ De man en de vrouw waren van 1976 tot 1994 op basis van huwelijkse voorwaarden met elkaar gehuwd. Bij de scheiding vond er vanwege de huwelijkse voorwaarden op grond van het arrest van de Hoge Raad van 27 november 1981 (Boon/Van Loon) geen verrekening van de opgebouwde pensioenaanspraken plaats. De liefde tussen partijen was echter nog niet helemaal over. In 1997 huwden zij opnieuw, weer op huwelijkse voorwaarden. Dit huwelijk duurde drie jaar, waarna er opnieuw een echtscheiding volgde.

De vrouw vordert bij de rechtbank dat, nu de Wet VPS inmiddels in werking was getreden, zij aanspraak heeft op de helft van het ouderdomspensioen van de man, opgebouwd vanaf het moment van sluiten van het eerste huwelijk tot het moment van scheiding van het tweede huwelijk. De rechtbank wijst de vordering af. De vrouw neemt daar geen genoegen mee en gaat in hoger beroep. Bij het gerechtshof heeft zij meer succes: haar vordering wordt toegewezen. Ten slotte gaat de man in cassatie. De Hoge Raad beslist dat alleen de pensioenaanspraken opgebouwd tijdens de duur van het eerste huwelijk én tij-

Omdat het deel bestemd voor de vereveningsgerechtigde na conversie ook niet terugkomt bij de (ex-)deelnemer als de eerste eerder overlijdt, kunnen partijen bij conversie een tegenstrijdig belang hebben

dens de duur van het tweede huwelijk voor verevening in aanmerking komen. Dus niet de aanspraken opgebouwd in de periode dat partijen niet met elkaar gehuwd waren.

De Hoge Raad past echter art. 1:166 van het Burgerlijk Wetboek toe, dat bepaalt dat bij een hertrouwen met dezelfde persoon alle gevolgen van een eerder huwelijk weer herleven. De gevolgen van de echtscheiding worden ongedaan gemaakt. Dat betekent ook dat de Wet VPS door gaat werken in het eerste huwelijk. Op grond van art. 1:166 BW wordt als het ware de terugwerkende kracht die in de Wet VPS zelf niet is opgenomen, alsnog in die wet gebracht.

De koude uitsluiting in het eerste huwelijk regardeert de werking van de Wet VPS juist niet. Partijen hadden alleen aan deze voor de man toch wel bittere nasmaak van zijn tweede huwelijk kunnen ontsnappen door bij de huwelijksvoorwaarden van het tweede huwelijk uitdrukkelijk de Wet VPS uit te sluiten.

Geconcludeerd moet worden dat de uitspraak van de Hoge Raad volledig aansluit bij de inhoud en strekking van de Wet VPS.

GEEN STATUS-QUO IN ALLE GEVALLEN

Na de echtscheiding en de verevening van de pensioenaanspraken is er niet altijd een status-quo bereikt. Dit blijkt uit de uitspraak van de Rechtbank Den Haag van 26 maart 2003.⁴ De man was in 1997 gescheiden. Vanaf 1978 tot ergens in het jaar 2002 was hij deelnemer geweest in een pensioenregeling van een pensioenfonds. Per 1 januari 2002 was het pensioenfonds gefuseerd met een ander pensioenfonds.

Zoals wellicht bekend worden de bijeengebrachte gelden in een pensioenfonds belegd. Die beleggingen renderen (als het tenminste goed gaat op de beleggingsmarkt). Het pensioenfonds heeft ten aanzien van haar deelnemers een groot aantal financiële

verplichtingen, maar in de afgelopen jaren hebben de beleggingen meer geld binnengebracht bij de meeste pensioenfonds dan dat er financiële verplichtingen uitstonden. Het surplus wordt grofweg de vrije reserve genoemd.

Ook het onderhavige pensioenfonds waarin de man deelnemer was geweest had die vrije reserve. Kort voor de fusie had het pensioenfonds besloten om uit die vrije reserve aan de deelnemers extra rechten toe te kennen, waardoor de vrije reserve wat afnam en de beide pensioenfonds een meer gelijke basis en dekkingsgraad kenden, zodat de fusie door kon gaan. Van deze 'harmonisatiemaatregel' was het gevolg dat ook de uitkeringen van de man werden verhoogd. De man voelde er weinig voor om dit financiële meevallertje dat hem in de schoot werd geworpen te delen met zijn ex-echtgenote, de vereveningsgerechtigde. Zij had vanwege de werking van de Wet VPS toch al een gat in zijn pensioen veroorzaakt.

De Wet VPS biedt echter geen oplossing voor deze problematiek. Uit de wetsgeschiedenis valt af te leiden dat aanpassingen als gevolg van de algemene loonontwikkelingen wel op de latere uitbetalingsrechten inwerken, doch een verhoging vanwege individuele carrièreontwikkelingen niet. De Wet VPS bepaalt wel uitdrukkelijk dat het ouderdomspensioen van de ex-echtgenote dient te worden meegenomen in de indexering van het ouderdomspensioen van de man.

De rechtbank is van oordeel, dat nu het hier waarschijnlijk ging om een verhoging mede in het kader van een evenwichtige belangenafweging door het fondsbestuur, er expliciet geen sprake was van een verhoging op grond van een individuele carrièreontwikkeling en dat het pensioenfonds derhalve op grond van de Wet VPS verplicht was om de uitbetalingsrechten aan te passen.

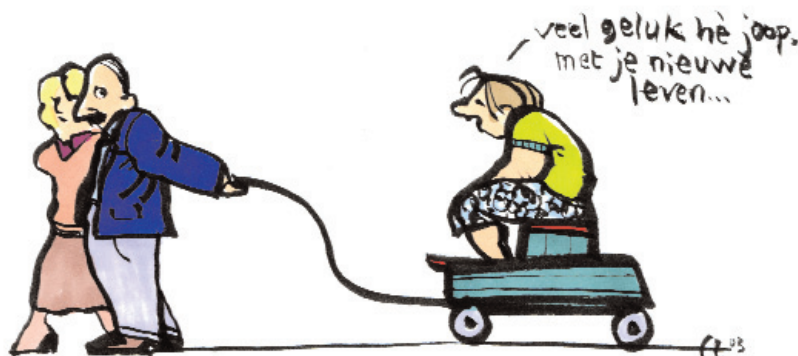
De verhoging van de uitbetalingsrechten na de scheiding hebben dus een verhoging van de uitbetalingsrechten voor de vereveningsgerechtigde tot gevolg.

Onbeantwoord blijft de vraag welk gedeelte van de tot verhoging leidende vrije reserve tijdens het huwelijk is ontstaan en welk gedeelte voordien en daarna. Dat zou gaan betekenen dat aan de ex-echtgenote in dit geval een minder dan evenredig deel van de toegekende verhoging wordt toegerekend.

De oorspronkelijke situatie zou overigens in geval van conversie bij de echtscheiding niet anders zijn geweest. De ex-echtgenote was dan in 1997 zelf deelnemer geworden en had naar evenredigheid ook een verhoging ontvangen in de vorm van extra aanspraken. Er had dan tussen partijen nog steeds een discussie kunnen plaatsvinden over het moment van opbouw van de vrije reserve, voor, na of tijdens het huwelijk.

NOTEN

- 1 Advocaat en partner bij Gommer & Partners Pensioen Advocaten.
- 2 Voor scheidingen in de periode tussen 27 november 1981 en 1 mei 1995 geldt het regime van de pensioenverrekening zoals dat volgt uit het arrest van de Hoge Raad van 27 november 1981, NJ 1982, 503, inzake Boon/Van Loon.
- 3 Hoge Raad 11 april 2003, LJN-nummer AF 2685.
- 4 Rechtbank Den Haag, 26 maart 2003, LJN-nummer AF 6964.

Deur naar misbruik weer een beetje geopend

Georg van Daal

redactielid⁵

Tot de Wet FBV haar intrede deed, maakte een aantal zakelijke dienstverleners in Nederland een lucratieve onderneming van onder meer het verkopen aan Nederlandse ondernemers van Engelse Limiteds als alternatief voor Nederlandse

kapitaalvennootschappen. Dergelijke Limiteds, net als de toen in zwang zijnde Delaware Incorporateds, hadden hun zetel in het buitenland, maar dat was dan ook hun enige band met dat buitenland. Zij hadden alle een in Nederland ingeschreven filiaal, waar het daadwerkelijke en enige centrum van de onderneming zich bevond. Niet alleen zijn de oprichtingskosten en kapitaalsvereisten van een Limited (of een Delaware Inc.) bijna non-existent, zij worden ook in principe niet door het Nederlandse vennootschapsrecht beheerst. Nederlands internationaal privaatrecht gaat namelijk uit van het incorporatiebeginsel, oftewel een corporatie – waaronder begrepen kapitaalvennootschappen – die haar zetel heeft op het grondgebied van de jurisdictie naar wier recht zij is opgericht, wordt beheerst door het recht van die jurisdictie.⁶ Voor een Limited is dat het recht van Engeland en Wales. Voor een ‘normale’ Limited betekent dit – net als voor elke ‘echt buitenlandse’ kapitaalvennootschap met activiteiten in Nederland – dat onder meer de soms als draconisch ervaren aansprakelijkheidsbepalingen van Boek 2 BW, bijvoorbeeld art. 2:9 BW of art. 2:138/248 BW, niet rechtstreeks gelden.⁷

TEGEN MISBRUIK

In het verleden is fors misbruik gemaakt van buitenlandse kapitaalvennootschappen in

Op 30 september 2003 verklaarde het HvJ EG voor recht dat een aantal bepalingen van de Nederlandse Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen¹ strijdt met de Elfde Richtlijn van de Raad van 21 december 1989², respectievelijk de art. 43 EG en 48 EG.³ Anders dan de berichtgeving over het arrest doet vermoeden,⁴ is de Engelse Limited niet gelijkgesteld aan de Nederlandse BV. Bestuurders van Limiteds moeten zich bij misbruik realiseren dat er een actie uit onrechtmatige daad dreigt en dat ze na faillissement bestuurdersaansprakelijkheid dragen.

het Nederlands handelsverkeer. Om daaraan een einde te maken werd de Wet FBV ingevoerd. De Wet FBV geldt voor alle buitenlandse kapitaalvennootschappen, Arubaanse en Nederlands-Antilliaanse daaronder begrepen, die hun werkzaamheden – nagenoeg – geheel in Nederland verrichten, zonder werkelijke band met het land waar zij zijn opgericht en waar zij hun zetel hebben. De Wet FBV verplicht elke formeel buitenlandse vennootschap⁸ op straffe van aansprakelijkheid van iedere bestuurder voor de rechtshandelingen verricht tijdens zijn bestuursperiode waarin niet aan de wettelijke vereisten wordt voldaan⁹ een flink aantal inschrijvingen bij het Handelsregister te doen, bijvoorbeeld van het feit dat zij een FBV is,¹⁰ alsmede een gestort minimumkapitaal gelijk aan dat van een Nederlandse besloten vennootschap te hebben, daarvan bewijs te deponeren bij het Handelsregister, alsmede dat minimumkapitaal aan te houden.¹¹ Voor de toepassing van de Wet FBV worden degenen die haar onderneming dagelijks leiden, gelijkgesteld aan bestuurders.¹² Bovendien moet een FBV conform Boek 2 BW boekhouden,¹³ haar jaarstukken publiceren,¹⁴ bewijs deponeren van haar buiten-

landse inschrijving,¹⁵ alsmede in alle van haar uitgaande schrifturen en aankondigingen haar volledige vennootschappelijke gegevens én haar hoedanigheid van FBV vermelden.^{16, 17}

INSPIRE ART

Inspire Art Limited lijkt, ondanks haar wat hopeloze beweringen van het tegendeel, geheel te voldoen aan de omschrijving van een FBV. De aanleiding voor de Inspire Art-zaak was het feit dat Inspire Art weigerde zich in te schrijven als FBV, zoals art. 2 Wet FBV dat voorschrijft. De KvK stapte naar de kantonrechter om in rechte een aanvulling van de inschrijving te verkrijgen. De kantonrechter concludeerde in een beschikking van 5 februari 2001 dat Inspire Art een FBV is, en verwees in diezelfde beschikking de zaak met prejudiciële vragen naar het HvJ EG.¹⁸

Inspire Art had namelijk subsidiair betoogd dat de Wet FBV in strijd is met het gemeenschapsrecht, met name art. 43 en art. 48 EG, die de vrijheid van vestiging binnen de EU regelen. Het Hof toetste de casus niet alleen daaraan, maar ook aan de Elfde Richtlijn, terzake de openbaarmakingsverplichtingen voor in een lidstaat opgerichte

*Belangrijke wettelijke verplichtingen wàren
al niet van toepassing op de Limiteds*

filialen van vennootschappen beheerst door het recht van een andere lidstaat. Het Hof stelde vast dat de Wet FBV deels strijdt met dat gemeenschapsrecht.

De zaak ging oorspronkelijk alleen ging om art. 2 Wet FBV, over de inschrijvingsveristen als FBV. Kantonrechter en hof hebben echter, ondanks protesten van een opvallend aantal staten die schriftelijke opmerkingen hebben ingediend, de zaak uitgebreid naar een toetsing van ook de art. 3, 4 en 5 Wet FBV. De zaak had een in hoge mate academisch karakter. Belangrijke verplichtingen van de Wet FBV *golden* namelijk al niet voor Limiteds (en de andere equivalenten van de BV die binnen de EU bestaan)¹⁹. Het lijkt erop dat het Hof de Wet FBV deels niet goed heeft gelezen. In elk geval hebben degenen die beweren dat de Wet FBV moet worden afgeschaft ongelijk. Met een paar kleine aanpassingen is de Wet FBV in lijn te brengen met het arrest. Tenslotte blijven belangrijke aansprakelijkheidsbepalingen van Nederlands vennootschapsrecht en onrechtmatige daad van toepassing op de bestuurders en leidinggevendenden van alle FBV's, ook die van Limiteds.

NIET GETOETST

De Wet FBV hoeft niet te worden afgeschaft. Het Inspire Art-arrest geldt immers alleen voor FBV's uit de EU. Misbruik van alle FBV's van daarbuiten, waarbij met name moet worden gedacht aan de *facto* alleen in Nederland actieve Delaware Incorporateds en Arubaanse en Nederlands-Antilliaanse vennootschappen, wordt door de Wet FBV nog steeds en onveranderd bestreden.

Art. 5 Wet lid 1 FBV verklaart art. 2:10 BW – deugdelijk boekhouden en boekhouding bewaren gedurende zeven jaar – van toepassing op de FBV. Lid 2 van dit artikel bepaalt dat de FBV jaarstukken moet opstellen en deponeren bij het Handelsregister, ruwweg net zoals een besloten vennootschap dat moet. Art. 5 lid 3 Wet FBV verklaart voornamelijk lid 2 niet van toepassing op, grofweg, kapitaalvennootschappen uit de EU of de Europese Economische Ruimte²⁰. Daaronder zijn in elk geval Engelse Limiteds begrepen. Het Hof heeft verklaard de verenigbaarheid met het gemeenschapsrecht van de leden 1 en 2 van dit artikel in casu *niet* te hoeven toetsen, omdat lid 3 daarvan de leden 1 en 2 niet van toepassing doet zijn op een Limited. Dat is een deels juiste, maar

deels ook onjuiste conclusie van het Hof. Art. 5 lid 3 Wet FBV verklaart immers uitsluitend lid 2 niet van toepassing op een FBV uit de EU, zoals Inspire Art. Lid 1 van dit artikel geldt voor alle FBV's, ook die uit de EU en de EER. Het Hof had dit artikellid dus wél moeten toetsen. Nu deze gelegenheid is voorbij gegaan, zal het wel weer jaren duren voordat de vraag van verenigbaarheid van art. 5 lid 1 Wet FBV met gemeenschapsrecht door het Hof kan worden beantwoord.

BETEKENISLOOS

De in art. 4 lid 4 Wet FBV neergelegde hoofdelijke bestuurdersaansprakelijkheid gedurende inschrijvings- en kapitaalsgebreken in de zin van de artikelen 2 en 4 Wet FBV, alsmede de leden 1 tot en met 3 van art. 4 Wet FBV over de kapitaalsminima zelf, worden door art. 4 lid 5 Wet FBV niet van toepassing verklaard op FBV's uit de EU en de EER, mits op een dergelijke FBV de Tweede Richtlijn nr. 77/91/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 13 december 1976²¹ van toepassing is. Kortweg zijn daardoor de diverse equivalenten van de naamloze vennootschap van de werking van de Wet FBV uitgezonderd.

Bij de behandeling van art. 5 Wet FBV heeft het Hof vastgesteld dat er vanwege een vergelijkbare uitzondering niet getoetst hoefde te worden aan het gemeenschapsrecht. Bij de behandeling van art. 4 Wet FBV, dat dus een vergelijkbare uitzonderingsbepaling kent voor naamloze vennootschappen uit de EU en EER, gaat het Hof daaraan voorbij. Voor naamloze vennootschappen uit alle EU en EER jurisdicties die in Nederland als FBV functioneren,²² is het arrest in dit opzicht dus betekenisloos. Op die FBV's is het hele art. 4 Wet FBV, en daardoor ook de hoofdelijkheid bij inschrijvingsgebreken in de zin van art. 2 Wet FBV, namelijk niet van toepassing. Het had het Hof gesierd als het dit onderscheid onder de aandacht had gebracht. Voor een Engelse Limited, waarop de Tweede Richtlijn *niet* van toepassing is, is het arrest natuurlijk wel relevant.

Misbruik van alle FBV's van buiten de EU wordt door de Wet FBV nog steeds bestreden

STRENGER

Interessant genoeg overwoog het Hof dat de aansprakelijkheidsbepaling van art. 4 lid 4 Wet FBV niet per definitie in strijd is met het gemeenschapsrecht, maar alleen indien de nationale rechter concludeert dat art. 4 lid 4 Wet FBV FBV's anders behandelt dan Nederlandse vennootschappen.²³ Deze overweging heeft vanzelfsprekend uitsluitend nog betekenis voor schendingen van die inschrijvingsvereisten uit de Wet FBV bij niet-naamloze vennootschappen uit EU en EER, die door het Hof níet in strijd met het gemeenschapsrecht zijn geoordeeld.²⁴ Immers, voor zover – zie hierna – vereisten uit de Wet FBV wél in strijd met het gemeenschapsrecht zijn geoordeeld, is daarmee automatisch de op schending van dergelijke vereisten staande aansprakelijkheidssanctie ook geëcarteerd.

Voor schendingen van het deel van de inschrijvingsvereisten uit de Wet FBV dat dit arrest heeft overleefd, lijkt het overigens niet waarschijnlijk dat de nationale rechter zal concluderen dat de formele bestuurders van FBV's anders worden behandeld dan de bestuurders van Nederlandse kapitaalvennootschappen. Op de vergelijkbare vereisten voor Nederlandse kapitaalvennootschappen staat namelijk dezelfde sanctie van hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders voor rechtshandelingen gedurende de periode van het inschrijvingsgebrek.²⁵ Art. 7 Wet FBV bepaalt echter dat degenen die met de dagelijkse leiding van de aan de vennootschap toebehorende onderneming zijn belast, voor de toepassing van de Wet FBV gelijk worden gesteld aan bestuurders. Daar lijkt de Wet FBV voor dergelijke beleidsbepalers strenger dan ons recht voor kapitaalvennootschappen, dus kunnen we aannemen dat in dit opzicht ook deze bepaling geen stand zal houden.

ONDERHUIDSER

De Elfde Richtlijn over buitenlandse filialen van EU-rechtspersonen kende al een aantal mogelijke inschrijvingsvoorschriften voor de landen waar de filialen actief zijn. Voorzover de Wet FBV die voorschriften codificeert, aldus het Hof, is deze wet vanzelfsprekend niet in strijd met het gemeenschapsrecht.

Aanbieders van Limiteds met statutaire zetel in Engeland hebben gescoord voorzover deze Limiteds feitelijk alleen in Nederland actief zijn; deze kunnen iets onderhuis opereren

Voorzover zij daarbuiten verplichtingen oplegt aan FBV's uit de EU, is zij dat wél. De facto betekent dat dat art. 3 Wet FBV, over het in alle mededelingen naar buiten moeten vermelden van de hoedanigheid van FBV, evenals art. 2 Wet FBV, voorzover dat ziet op de inschrijving van de hoedanigheid van FBV, van de datum van eerste buitenlandse inschrijving en van een eventuele enig aandeelhouder, evenals het depot van accountantsverklaringen betreffende – de instandhouding van – het minimumkapitaal, en art. 4 lid 4 Wet FBV voor zover dat op schendingen van die vereisten bestuurdersaansprakelijkheid stelt, in strijd met het gemeenschapsrecht zijn verklaard. Dáár hebben de – aanbieders van – Limiteds met statutaire zetel in Engeland dus punten gescoord, voorzover deze Limiteds feitelijk alleen in Nederland actief zijn. De KvK mag dergelijke inschrijvingen en depots van FBV's uit de EU niet meer verlangen. Dat betekent dat Limiteds dus weer iets onderhuis kunnen opereren, juist omdat zij daarmee deels een uitzonderingspositie innemen ten opzichte van Nederlandse besloten vennootschappen, die wél bestuurdersaansprakelijkheid kennen bij bepaalde inschrijvings- en kapitaalsgebreken en die wél verplicht zijn een enig aandeelhouder in te schrijven. Dat schimmiger kunnen opereren opent de deur naar misbruik van Limiteds dus iets meer.

De Wet FBV kan overigens op simpele wijze in overeenstemming worden gebracht met de conclusies van het hier besproken arrest. Aan art. 2 Wet FBV en art. 3 Wet FBV hoeft elk slechts één lid te worden toegevoegd, dat bepaalt dat deze artikelen voor FBV's uit ruwweg EU- en EER-landen, voor zover zij niet al worden bestreken door de uitzondering van art. 4 lid 5 Wet FBV, slechts gelden voorzover zij in overeenstemming zijn met de Elfde Richtlijn.

BESTUURDERSAANSPRAKELIJKHEID

Het Hof is niet toegekomen aan een toetsing van art. 6 Wet FBV, dat de artikelen 2:249 BW en 2:260 BW van overeenkomstige toepassing verklaart op een FBV. Die artikelen regelen de – in gepubliceerde jurisprudentie overigens nog nooit voorgekomen – aansprakelijkheid van bestuurders voor schade bij een derde als gevolg van een misleidende voorstelling van zaken in geopenbaarde jaarstukken of interim-cijfers, respectievelijk een dergelijke aansprakelijkheid van commissarissen voor misleidende jaarrekeningen. Dat lijken non-discriminatoire bepalingen, die gelijkkelijk gelden voor Nederlandse kapitaalvennootschappen én FBV's, die geschreven zijn voor van geval tot geval te beoordelen onjuiste voorstelling van zaken door bestuur of commissarissen. Me dunkt dat het niet waarschijnlijk is dat het Hof daar in het kader van toetsing van gemeenschapsrecht aan zal – kunnen – tornen.

De mogelijke aansprakelijkheid jegens een derde uit onrechtmatige daad voor degenen die de FBV lieten handelen, valt buiten het bestek van deze behandeling, buiten de blote constatering dat de Nederlandse rechter bevoegd zal zijn en blijven kennis te nemen van een vordering van een benadeelde tegen een buitenlandse bestuurder of leidinggevende van een FBV, uit de EU of niet, voorzover een onrechtmatige daad in Nederland plaatsvond of zich in Nederland enige gevolgen daarvan manifesteerden.

Iets uitgebreider moet worden stilgestaan bij de toepasselijkheid op elke FBV van art. 2:138 BW, de bekende bestuurdersaansprakelijkheid na faillissement van iedere bestuurder en feitelijk leidinggevende voor het faillissementsdeficit, indien aan het bestuur verwijtbaar kennelijk onbehoorlijk bestuur een belangrijke oorzaak was van het

faillissement. Nu een FBV hier zowel filiaal houdt, als per definitie het belangrijkste centrum van activiteiten in Nederland heeft, kan de Nederlandse rechter namelijk het faillissement uitspreken van elke FBV. Art. 5 WCC verklaart art. 2:138 BW van toepassing op iedere buitenlandse rechtspersoon die hier onderworpen is of hoort te zijn aan het regime van de vennootschapsbelasting. Op grond van fiscaal recht is iedere FBV per definitie vennootschapsbelastingplichtig in Nederland, wat ook geldt en blijft gelden voor iedere FBV uit de EU en de EER. Dús is art. 2:138 BW per definitie van toepassing op iedere FBV, ook die uit de EU en de EER. Art. 2:138 BW kent in lid 2 de wel bekende draconische aansprakelijkheid per definitie met een beperkte mogelijkheid van tegenbewijs, indien niet aan boekhoud- of jaarverslaggevingsbepalingen is voldaan.

NOTEN

- 1 Wet van 17 december 1997, Stb. 1997, 697, in werking sinds 1 januari 1998; hierna: Wet FBV.
- 2 89/666/EEG; hierna: 'de Elfde Richtlijn'.
- 3 Het arrest werd gewezen tussen de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam (hierna: 'de KvK') en Inspire Art Limited, in de zaak C-167/01.
- 4 In de persberichten, door diverse kranten en tijdschriften overgenomen (zie bijv. *NJB* 2003/36, p. 1932 ('HvJ EG stelt Engelse Limited gelijk aan BV') en op de website van één van de Nederlandse aanbieders van Limiteds.
- 5 Advocaat bij AKD Prinsen Van Wijmen te Utrecht.
- 6 Art. 2 Wet Conflictenrecht Corporaties, Stb. 1997, 699, in werking sinds 1 januari 1998 (hierna: 'WCC'), codificeerde dit daarvoor al rotsvaste beginsel van het commune Nederlandse IPR.

Zoals hiervoor al gezegd, zijn de Nederlandse jaarverslaggevingsbepalingen juist niet van toepassing verklaard op FBV's uit de EU, maar de boekhoudbepaling van art. 2:10 BW – nog steeds – wél. Bij elke failliete FBV waarvan de boekhouding niet klopt, heeft de curator het dus relatief eenvoudig met zijn vorderingen tegen bestuur en leidinggevendenden. Zoals ik al elders bepleitte,²⁶ kan de rechter echter ook in het kader van een extensieve interpretatie van art. 2:138 lid 1 BW tot bestuurdersaansprakelijkheid constateren bij gebreke van een deugdelijke boekhouding, onjuiste of ontbrekende publicatie van jaarstukken, al helemaal als dit ook nog eens in strijd zou zijn met mogelijke bepalingen uit het eigen vennootschapsrecht van een FBV.

- 7 Zie voor een uitgebreide bespreking van de Wet FBV, in het bijzonder gericht op de daarin neergelegde bestuurdersaansprakelijkheden, mijn artikel 'Aansprakelijkheden naar Nederlands vennootschapsrecht van bestuurders van buitenlandse rechtspersonen', in *Tijdschrift voor Insolventierecht* 1998/8, blz. 170-176.
- 8 Hierna: 'FBV'.
- 9 Art. 4 lid 4 Wet FBV.
- 10 Omschreven in art. 2 Wet FBV.
- 11 Art. 4 leden 1-3 Wet FBV.
- 12 Art. 7 Wet FBV.
- 13 Art. 5 lid 1 Wet FBV.
- 14 Art. 5 lid 2 Wet FBV.
- 15 Art. 5 lid 4 Wet FBV.
- 16 Art. 3 Wet FBV.
- 17 Dit stukje beoogt geen uitputtende behandeling van de Wet FBV. Deze kent overigens slechts zeven

LID OP NEUS

Het Inspire Art-arrest geeft aanleiding tot een aantal conclusies. In de eerste plaats valt op dat het Hof de zaak in een breder kader heeft getrokken dan de enkele aanleiding voor het arrest. Daarbij heeft het echter een bepaling níét getoetst, namelijk art. 5 lid 1 Wet FBV, die juist wel voor toetsing in aanmerking kwam. Bepalingen die al door de Wet FBV zelf niet van toepassing waren verklaard op bepaalde FBV's uit EU en EER, zoals art. 4 Wet FBV – en daardoor de bestuurdersaansprakelijkheid bij inschrijvingsgebreken in de zin van art. 2 Wet FBV – zijn zonder onderscheid des rechtspersoons weer wél getoetst, wat overbodig lijkt voor de EU-equivalenten van NV's.

Bepaalde inschrijvingsvereisten van de Wet FBV zijn als codificatie van gemeenschapsrecht overeind gebleven. De inschrijvings-, depot- en bekendmakingsverplichtingen rond voornamelijk de hoedanigheid van FBV en de kapitaalsvereisten zijn gesneuveld voor FBV's uit de EU. Daarmee is misbruik van bijvoorbeeld Limiteds iets gemakkelijker geworden.

Bestuurders en leidinggevendenden van dergelijke FBV's dienen zich echter bij misbruik te realiseren dat dat allicht tot een Nederlands faillissement van de FBV leidt, en dat zij dan het lid op de neus gaan krijgen van het Nederlandse onrechtmatige-daadsrecht én de bestuurdersaansprakelijkheid ná faillissement in de zin van art. 2:138 BW. ●

- voor deze materie relevante artikelen, zodat de geïnteresseerde lezer een en ander zonder al te veel moeite zelf tot zich kan nemen.
- 18 Hierna: 'het Hof'.
- 19 Voor de diverse EU-equivalenten van de NV gelden nog minder FBV-verplichtingen.
- 20 Hierna: 'EER'.
- 21 PbEG L 26.
- 22 Ik ben een aantal malen curator geweest in Nederlandse faillissementen van Belgische en Luxemburgse naamloze vennootschappen die alleen in Nederland actief waren.
- 23 Zie onder meer rov. 63 en 64 van het arrest.
- 24 Zie voor een opsomming van deze niet-strijdige inschrijvingsvereisten rov. 55-58 van het arrest.
- 25 Zie bijvoorbeeld art. 2:180 BW.
- 26 Zie mijn in noot 7 genoemde artikel.

Advocaten kunnen in ethisch netelige situaties belanden. Hoe gaan ze dan te werk? Hoe denken ze over hun normen en waarden? Dries van de Putte: 'Omdat ik oplossingen wil die snel zijn en goedkoop, loopt driekwart van mijn zaken uit op een schikking.'

Daniela Hooghiemstra

journalist

A.S. Fransen van de Putte (49, beëdigd 1981) is partner bij het Amsterdamse kantoor Van Doorne. Hij is getrouwd en heeft drie kinderen.

Wat vond u tot dusver uw belangrijkste zaak?

De rokersclaims tegen tabaksfabrikant Imperial, waarbij ik optreed voor de fabrikant.

Wat is uw religie van huis uit?

Mijn moeder had een hekel aan alles wat op religieus gebied georganiseerd was. Zij vond dat instellingen de Lieve Heer gebruiken om hun eigen wensen in vervulling te laten gaan. Maar ze was wel gelovig. Mijn vader was doopsgezind. Ik heb zelf niets van doen met de kerk. Ik geloof wel dat er iets is, maar net als mijn moeder denk ik dat als die Lieve Heer bestaat, hij ver boven ieders pet gaat.

Met welke regels bent u opgevoed?

Ik ben liberaal opgevoed, met grote nadruk op de eigen verantwoordelijkheid.

U mocht alles zelf weten?

Ik bepaalde zelf hoe laat ik thuis kwam. Ik was ook de derde, dat scheelt. Maar ik moest op school wel mijn best doen. Er waren grote lijnen, de rest mocht ik zelf invullen.

Betrapt u zichzelf vaak op onvolkomenheden?

Regelmatig. Ik kan moeilijk nee zeggen, waardoor ik te veel doe en dus altijd tijd tekortkom. Ik zou beter moeten kiezen.

Voelt u zich vaak schuldig?

Nee. Schuldig voel je je als je van tevoren weet: dit moet ik niet doen, en je doet het dan toch. Dat overkomt mij heel zelden. Ik heb van tevoren een soort *gut feeling* en weet dan dat ik daarnaar moet luisteren. De paar keer dat ik tegen die *gut feeling* in ben gegaan, is het mis gegaan.

Foto: Chris van Houts

'De grens van bedrog ligt waar je vermoedt dat de bedrogene anders zou hebben gehandeld als het bedrog niet had plaatsgevonden'

Wat ging er mis?

Ik heb mij daar toen niet goed bij gevoeld. Ik keek, zeg maar, niet zo graag meer in de spiegel. Zoals Bommel tegen Tom Poes zei: 'Tets is pluis of niet pluis'. Zo is het. Als het erop aan komt, denk ik dat iedereen dat wel voelt.

Hoe weet u of u juist handelt?

Op dat basale 'pluis-gevoel' vaar ik blind. Welke historische figuur vertegenwoordigt in uw ogen het hoogst denkbare morele gehalte?

Indira Gandhi.

En het laagst denkbare?

Idi Amin.

Welk spreekwoord of gezegde vat uw normen- en waardepatroon het best samen?

Doe wat ge niet wilt dat u geschiedt, ook een ander niet.

Bent u tevreden met wat u bent geworden?

Ja. Ik heb als RAIO de hele rechterlijke macht doorlopen. In de advocatuur komen mijn talenten het best tot hun recht: mijn juridische kennis, organisatietalent en behoefte

om mensen te helpen. Het bestaansrecht van de advocatuur zit 'm in het feit dat de staat zegt dat mensen niet voor eigen rechter mogen spelen. De staat neemt die taak op zich, maar is zo machtig dat advocaten het evenwicht in stand moeten houden. Ik schep er plezier in om oplossingen te vinden die snel zijn en goedkoop. Daarom loopt 75 procent van de zaken die ik doe, uit op een schikking. Ik staar mij niet blind op het belang van mijn cliënt, ik kijk ook altijd naar het andere schaalte. Met schipperen bereik je vaak meer dan door je vast te bijten.

Heeft u wel eens iemand geslagen?

Ja, een grote jongen bij mij op school die de rest domineerde. Ik was een driftig baasje. Dat ben ik nog steeds, maar ik heb geleerd om het te kanaliseren. Ik ben in wezen een lui mens, en ik heb gemerkt dat als je beheerst, je met de energie die je overhoudt problemen beter kunt oplossen. De keerzijde is dat ik nu misschien wel te rationeel ben geworden.

‘Ik dien als advocaat een goed doel, als een vuilnisman. Ik help de mensen hun rotzooi op te ruimen’

Heeft u wel eens iemand bedrogen?

Ja, voor de eigen bestwil. Ik ben ervan overtuigd dat het voor mensen zelf soms beter is om niet alles te weten. Er zijn wel eens psychologische proeven mee gedaan. Mensen zijn bij elkaar gezet met de opdracht 100 procent eerlijk tegen elkaar te zijn. Ze hielden het niet langer dan twee dagen uit.

Tot hoever mag het bedrog gaan?

De grens ligt bij mij daar waar je vermoedt dat de persoon die het betreft anders zou hebben gehandeld als het bedrog niet had plaatsgevonden.

Vindt u overspel een zonde?

Het is een erfzonde, daarmee bedoel ik dat het cultureel bepaald is. Daar moet je je dan dus aan houden.

Door wie laat u zich de wet voorschrijven?

Door niemand, ook niet door mijn vrouw. Als het erop aankomt, moet je toch zelf kiezen. Ik trek mij wel iets aan van wat anderen willen, maar als dat in gaat tegen mijn *gut feeling* laat ik mij niets vertellen. Er moet in de maatschappij natuurlijk ordening zijn: niet door rood licht rijden en zo. Daar heb ik geen moeite mee.

Betrapt u zichzelf wel eens op luiheid?

Ja.

Betrapt u zichzelf wel eens op een teveel aan daadkracht?

Nee.

Wanneer was u voor het laatst boos?

De afgelopen tijd. Als iedereen in de maatschappij hard zijn best doet, maar eentje de kantjes ervan afloopt, maakt dat mij boos. Ik heb de neiging om veel te begrijpen, maar er komt een moment dat het op is. Het probleem bij mij is dat ik geen waarschuwingschoten geef. Het gaat in één keer van groen op rood. Ik ben een schipperaar die heel lang zoekt naar de beste oplossing voor iedereen. Maar op een zeker moment is de grens bereikt, en dan is het ook helemaal afgelopen.

Welke zaak heeft u tot dusver persoonlijk het meest aangegrepen?

De zaak waarin ik optrad voor een scheepsbouwer die claims had gekregen van zieke werknemers die tijdens hun werk waren blootgesteld aan asbest. Ik had daar moeite

mee omdat ik vond dat de slachtoffers in principe recht hadden op schadeloosstelling. Het was een heel andere kwestie dan die rokersclaims: van roken is bekend dat het ongezond is en wie rookt, kiest daar zelf voor. Bij asbest ligt dat heel anders. Maar het was volgens mij niet de scheepsbouwer, maar de overheid die de werknemers schadeloos had moeten stellen. Want het was de overheid die de scheepsbouwer sommeerde om asbestgelei in die schepen te verwerken. *In de ogen van de slachtoffers was u toch de man die hun claim frustreerde?*

Ja, en hoewel ik zoveel mogelijk heb gedaan om die mensen in hun waarde te laten, heb ik van die zaak wel eens slecht geslapen.

Welke zaken weigert u en waarom?

Als ik niet sta achter wat mijn cliënt wil, doe ik de zaak niet en als ik mijzelf niet voldoende deskundig acht ook niet.

Vindt u dat u door advocaat te zijn, een goed doel dient?

Ja, ik ben een vuilnisman. Ik help de mensen hun rotzooi op te ruimen.

In welk opzicht vindt u zichzelf beter dan de meeste andere mensen?

Ik laat anderen de ruimte waarbinnen zij zichzelf kunnen zijn. In het witte gebied is iedereen tevreden, dan komt het grijze gebied en dat is bij mij heel groot.

In welk opzicht vindt u zichzelf slechter dan de meeste andere mensen?

Ik ben soms te radicaal, te ongeduldig. *Dat is in tegenspraak met dat grote grijze gebied.* Het grijze gebied is groot bij mij, maar als je bij zwart komt, is het ook over en uit. Dan ben ik dus radicaal en ongeduldig.

Waar in schiet u tekort wat betreft de opvoeding van uw kinderen?

Ik heb soms misschien onvoldoende aandacht voor ze.

Bent u zo'n vader die op zondag het vlees snijdt?

Er is wel een tijd geweest dat er in mijn gezin werd gezegd: ‘Ha, daar is die man van de foto’. Ik denk dat ik meer kan betekenen voor grote kinderen dan voor kleine. Mijn oudste zoon gaat nu ook rechten studeren. Het is leuk om met hem te praten. Met kleine kinderen kan ik minder delen.

Als u constateert dat uw kinderen op u lijken, bent u daar dan blij om, of juist bedroefd?

Het is leuk om dingen van mijzelf terug te zien, maar het is ook leuk om te zien dat ze juist anders zijn. Zet mijn oudste hier op straat en hij heeft meteen vier vrienden en zes vriendinnen. De middelste kijkt meer de kat uit de boom, zoals ik. Ik vind het grappig om te zien dat mijn oudste zo sociaal is, maar in de middelste kan ik mij weer beter verplaatsen.

Wat moeten uw kinderen in elk geval leren?

Eigen verantwoordelijkheid nemen.

Hoeveel vrienden heeft u?

Ongeveer tien.

Vindt u dat u een goede vriend bent voor uw vrienden?

Ik ben trouw en sta voor ze klaar als dat nodig is.

Heeft u maatschappelijke ambities die nog niet zijn verwezenlijkt?

Ik zou graag les willen geven. Maar omdat ik al zoveel andere dingen doe, komt het daar niet van.

Daar wreekt zich dat schipperen weer. U kiest niet. Zo is het.

Wat ligt wat u zelf betreft dicht bij de waarheid, de stelling ‘ik ben een goed mens’ of de stelling ‘ik ben een slecht mens’?

Ik vind mijzelf een goed mens omdat ik anderen in hun waarde laat en in het algemeen niet iets van hen vraag wat ze niet willen. ●

Ethisch peil: 7,5

Fransen van de Putte is een schipper voor wie de vaart belangrijker is dan het punt van bestemming (vrij naar Menno ter Braak). Hij heeft een sterk kompas dat hem niet bedriegt en hij is trouw aan zichzelf en aan anderen. Omdat hij van nature driftig is, valt het feit dat hij heeft leren schipperen, te roemen. Hoewel zelfbeheersing mooi is, kunnen al te geforceerde pogingen daartoe echter wel nadelige consequenties hebben: onaangekondigde woedeuitbarstingen bijvoorbeeld.

CARNAVALESKE VERTONING

Voor mij was van de vele Jaarvergaderingen die ik in mijn lange leven als advocaat heb bijgewoond (1952-2003) de vergadering in Zwolle een teleurstellend dieptepunt. In feite hingen de bijdragen van de vier serieuze sprekers er maar een beetje bij. Van enig

debat met die juristen was al helemaal geen sprake.

Van de humor van 'juffrouw' Margreet Dolman heb ik niet kunnen genieten. De figuur B. Chabot sprak veel te vlug en zal voor veel bezoekers niet goed te volgen zijn geweest. Het lijkt mij ook nog de vraag of cfr.

Spigt en rechter mevr. mr. Reiling erg ingenomen zijn geweest met de introductie van hen die in handen was gelegd van personen die in een serieuze Jaarvergadering van de Orde niet thuishoren.

Na de theepauze ben ik maar vertrokken.

(Mr. Th.L. van der Veen, advocaat te Zutphen)

(advertentie)

Ben jij advocaat-medewerker strafrecht en wil je werken bij een zeer goed bekend staand kantoor in het oosten van het land?

Meer weten? Bel mr. Maggy Buschgens

VOXIUS
VOOR JURISTEN
WAST EN INTERIM

 WWW.VOXIUS.NL TEL. 010 - 240 06 05

Kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

leverancier van o.a. de Rijks Toga's en de Toga's van het Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties

superieure toga's
op uw maat gemaakt
leverbaar in lichtgewicht en half wol/wol-enka
of in zuiver wol (alra lichtgewicht)
voldoende beffen in voorraad
eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

 Lange Poten 19 / 2511 CM Den Haag
telefoon 070 346 17 42 fax 070 362 11 70
e-mail INFO@Bernard.Poelman.nl
www.Bernard.Poelman.nl

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
fax: 010 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

**U brengt Zaken in Orde,
Wij stellen Orde op
Zaken...**

De meest optimale administratieve software
ondersteuning voor een doelmatige praktijkvoering!

**CICERO
LawPack®**

Bel voor meer informatie
Diverse pakket conversies mogelijk

Automatisering Service Groep
Bodelolaan 30
2411 VR Bodegraven
Tel: 0172-614489 www.asg.nu

Consultancy . Opleiding . Hardware . Software
Systeembeheer . Spraakherkenning . Digitaal dicteesysteem

UNIT

unit is een adviesbureau
voor ondernemers
grafisch & typografisch ontwerp, concept, site
marketing & internet ontwerp

u kunt ons mailen voor een presentatie cd-rom
info@unit-1.nl www.unit-1.nl 070 300 35 01

Besluitenlijst Collegevergadering 2 oktober 2003

1. MEDEDELINGEN

De deken doet mededelingen over de volgende onderwerpen:

- Mr. E.F. Schouwink zal met ingang van 1 januari 2004 mr. B.F. Keulen opvolgen als griffier van het Hof van Discipline.
- De Europese Commissie heeft inzage gevraagd in de correspondentie van een advocaat in dienstbetrekking. In een procedure bij het Hof in Luxemburg wil de Orde de positie van de bedrijfsjurist zijnde een advocaat in loondienst beschermen omdat deze dezelfde 'legal privileges' heeft als de traditionele advocaat.
- In de loop van oktober zal bekend worden wie de opvolger (per 1 januari 2004) is van hoogleraar advocatuur prof. mr. L.H.A.J.M. Quant.
- De Algemene Raad heeft overlegd met het Verbond van Verzekeraars over borging van de vrije advocaatkeuze voor de rechtzoekende en komt met een wijzigingsvoorstel voor de verordening advocaat in dienstbetrekking.
- Het streven is te komen tot een onafhankelijke Overlegcommissie Beroeps- en Gedragsregels met benoeming van de leden voor bepaalde termijn.

2. VERKIEZINGEN EN BENOEMINGEN

Verkiezingen Hof en

Raden van Discipline

- Mr. F.M. Vermeulen wordt met terugwerkende kracht gekozen als lid van het Hof van Discipline per 1 augustus 2003.
- Mevrouw mr. C.E.M. Renckens wordt met terugwerkende kracht gekozen als plv. lid van het Hof van Discipline per 1 augustus 2003.
- Mrs. A. Minderhoud, W. van Houtum en J. van der Hel worden herkozen als plv. leden van het Hof van Discipline per 1 april 2004.
- Mr. D.J.S. Voorhoeve wordt met terugwerkende kracht herkozen als lid van de Raad van Discipline Amsterdam per 1 september 2003.

3. CATEGORIE-INDELING FINANCIËLE BIJDRAGE 2004

Het College stemt in met de voorgestelde categorie-indeling 2004.

4. NO CURE NO PAY

Het College van Afgevaardigden heeft ingestemd met een proef met no cure no pay in letselschadezaken voor die letselschadecliënten die de kosten van rechtsbijstand of deskundigen niet kunnen betalen. Het College wil hiermee de toegang tot het recht vergroten. Het College zal in een volgende vergadering de desbetreffende verordening behandelen.

5. WIJZIGING BOEKHOUDVERORDENING

Het College stelt de gewijzigde verordening met bijlagen vast. De Algemene Raad heeft de ingangsdatum van de gewijzigde verordening bepaald op 15 oktober 2003.

6. ENQUÊTE BEROEPSOPLEIDING

Het rapport Evaluatie Beroepsopleiding is besproken. Oriënterende voorstellen voor herbezinning zullen zo spoedig mogelijk na besluitvorming binnen de Algemene Raad aan het College van Afgevaardigden worden voorgelegd.

De data van de Collegevergaderingen in 2003 zijn als volgt:

- Vrijdag 28 november 2003
Jaarbeurs Utrecht
- Donderdag 25 maart 2004
Den Haag
- Donderdag 24 juni 2004
Jaarbeurs Utrecht
- Donderdag 23 september 2004
Jaarbeurs Utrecht
- Woensdag 1 december 2004
Jaarbeurs Utrecht

Agendapunten voor de Collegevergadering van 28 november 2003 zijn o.a.:

- No cure no pay
- Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking
- Begroting/meerjarenraming
- Stageverordening

VERORDENING TOT WIJZIGING VAN ART. 5 EERSTE LID, EERSTE VOLZIN VAN DE BOEKHOUDVERORDENING 1998 EN ENIGE BIJLAGEN

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten; Overwegende,

Dat het gewent is de Boekhoudverordening 1998 op een aantal onderdelen te wijzigen;

Gelet op art. 28 Advocatenwet;

Gezien het ontwerp van de Algemene Raad;

Stelt de volgende verordening vast:

- I Art. 5, eerste lid, eerste volzin, van de verordening komt als volgt te luiden:

De advocaat is verplicht desgevraagd aan de deken of aan de namens de deken optreden-

de secretaris van de Algemene Raad schriftelijk te verklaren dat is voldaan aan de hem in de voorgaande art.en opgelegde verplichtingen.

- II Art. 4 lid 5, derde volzin, van Bijlage A:

Model statuten stichting derdengelden (Algemeen) komt te luiden:

Evenmin kan als bestuurslid van de stichting waarvan de patroon bestuurslid is, optreden de stagiaire als bedoeld in art. 9b, eerste, tweede, derde en vierde lid Advocatenwet.

- III Aan art. 5 lid 1 sub f van Bijlage A: Model

statuten stichting derdengelden (Algemeen) wordt toegevoegd na ...'of surseance van betaling aanvraagt':

of de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen op hem van toepassing is verklaard.

- IV Art. 6 lid 1 van Bijlage A: Model statuten stichting derdengelden (Algemeen) komt te luiden als volgt:

De stichting wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door het bestuur, dat ten minste dient te bestaan uit twee gezamenlijk handelende bestuursleden, van wie ten minste één Advocaat is.

V Art. 9 lid 1 van Bijlage A: Model statuten stichting derdengelden (Algemeen) komt te luiden als volgt:

Het bestuur is slechts bevoegd de statuten te wijzigen, indien de regelgeving van de Nederlandse Orde van Advocaten daartoe noopt, tenzij het betreft de wijziging van de naam of de vestigingsplaats van de stichting, als bedoeld in art. 2. In alle gevallen is het bestuur tot onverwijld wijziging verplicht.

VI Aan art. 3 van Bijlage B: Model overeenkomst kantoor-stichting derdengelden wordt toegevoegd:

Art. 3a. De rechthebbende kan de stichting derdengelden opdragen, bij voorkeur schriftelijk, van het hem toekomende bedrag gelden over te maken op de rekening van de advocaat, zulks ter voldoening van openstaande declaraties.

De advocaat ziet er op toe dat de stichting derdengelden pas tot uitbetaling overgaat zodra de rechthebbende een volledig beeld heeft van het verloop van de zaak, van het aan de rechthebbende toekomende bedrag uit hoofde van ten behoeve van hem geïncasseerde gelden en van de hoogte van de declaratie van de advocaat.

VII De volgende overgangsregeling wordt toegevoegd:

De statuten die zijn verleden met inachtneming van Bijlage A: Model statuten stichting derdengelden (Algemeen) zoals deze luiden voor de inwerkingtreding van deze wijzigingsverordening behoeven eerst te worden aangepast bij de eerstvolgende statutenwijziging aan de in art. II, III, IV, V en VI genoemde wijzigingen.

De model-overeenkomst dient uiterlijk 1 januari 2004 te zijn aangepast aan de in VI genoemde wijziging.

VIII De verordening treedt in werking op 15 oktober 2003.

TOELICHTING

I Verordening

Art. 5 lid 1 van de verordening bepaalt dat de advocaat verplicht is binnen twee maanden na afloop van elk boekjaar aan de deken of desgevraagd aan de namens de deken optre-

dende secretaris van de Algemene Raad schriftelijk te verklaren dat is voldaan aan de hem in de verordening opgelegde verplichtingen.

Voorgesteld wordt deze bepaling in de Boekhoudverordening 1998 aldus te wijzigen dat de advocaat 'desgevraagd' de in dit art. genoemde schriftelijke verklaring afgeeft.

Door de voorgestelde wijziging is het niet meer noodzakelijk om binnen twee maanden na afloop van elk boekjaar een verklaring af te geven en hebben de dekens (en de gemandateerde algemeen secretaris) de vrijheid in het kader van de CCV de controle op de naleving van de verordening op een andere conveniërende wijze in te vullen.

II Bijlage A: Model statuten stichting derdengelden (Algemeen)

Art. 4.5, tweede en derde volzin, van de Model statuten stichting derdengelden luiden: Degenen die in dienstbetrekking werkzaam zijn bij een bestuurslid van de stichting of bij een Advocaat kunnen niet als bestuurslid van de stichting optreden.

Evenmin kan als bestuurslid van de stichting optreden degene die vrijstelling heeft verkregen van de verplichting bij een patroon kantoor te houden als bedoeld in art. 9b lid 3 Advocatenwet indien degene die is aangewezen als patroon in de zin van art. 9b lid 4 Advocatenwet deel uitmaakt van het bestuur van de stichting.

Uit gestelde vragen is gebleken dat wordt verondersteld dat een stagiaire die werkzaam is op het kantoor van zijn patroon, maar niet bij deze in loondienst is, wel tezamen met de patroon als bestuurslid van de stichting kan optreden. De bedoeling van deze bepaling is echter, dat een stagiaire geen deel kan uitmaken van het bestuur van de stichting derdengelden waarin zijn patroon bestuurslid is, omdat hij tot deze in een afhankelijkheidsrelatie staat.

Omdat het anderzijds wel mogelijk moet zijn dat een buitenpatroon bestuurslid is van de stichting derdengelden van zijn/haar buitenstagiaire/zelfstandig ondernemer, is voor de aangepaste formulering gekozen.

III Aan art. 5 .1 f van de Model statuten, dat

handelt over het einde van het bestuurslidmaatschap, wordt toegevoegd na: 'of surseance van betaling aanvraagt': 'of de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen op hem van toepassing is verklaard...'

IV De voorgestelde wijziging van art. 6.1 betreft aanpassing aan de huidige tekst van art. 2: 292 BW.

V Art. 9.1 bepaalt dat het bestuur alleen bevoegd is de statuten te wijzigen indien de Orderegelgeving daartoe noopt en dat het bestuur in dat geval tot onverwijld wijziging verplicht is.

Deze bepaling geeft veel aanleiding tot de vraag of het bestuur de statuten dus niet mag wijzigen in geval van naams- of adreswijziging van het kantoor.

Omdat wijziging in dat geval mogelijk moet zijn, en ook in het geval van naams- of adreswijziging van het kantoor onverwijld wijziging van de statuten verplicht is, wordt voorgesteld de eerste en tweede volzin van deze bepaling aan te passen.

VI Bijlage B: Model overeenkomst kantoor-stichting derdengelden

Gedragsregel 28, tweede lid, bepaalt dat de advocaat zijn declaratie mag verrekenen met ten behoeve van de cliënt ontvangen en in depot gehouden gelden, voor zover die gelden zonder belemmering aan de cliënt kunnen worden uitbetaald en voor zover de cliënt daarmee instemt, en onverminderd de in de boekhoudverordening gegeven voorschriften.

Uit de Evaluatie van de Boekhoudverordening 1998 is gebleken dat zo'n 5% van de advocaten openstaande verrekenen met derdengelden, zonder dat de cliënt daarvoor toestemming heeft verleend.

Het College van Afgevaardigden heeft ter vergadering van 25 juni 2003 ingestemd met het voorstel van de Haarlemse fractie om de formulering van art. 3 van de Model overeenkomst kantoor-stichting derdengelden aan te scherpen.

VII Om te voorkomen dat door de aanpassingen in de Model statuten na inwerkingtreding van de voorgestelde wijzigingen van iedere bestaande stichting derdengelden het bestuur genoopt zal zijn om de statuten, die immers op grond van het bepaalde in art. 1 onder e van de Boekhoudverordening 1998 gelijklopend moeten zijn aan de Model statuten van

Bijlage A, direct aan te passen, is deze overgangsregeling vastgesteld.

Gelet op het belang dat aan de toevoeging van art. 3a van de Model overeenkomst kantoorstichting moet worden gehecht komt het redelijk voor dat deze uiterlijk binnen twee maanden na de beoogde vaststelling van de wijziging, 15 oktober 2003, worden aangepast.

Deze overgangsregeling wordt toegevoegd aan de overgangsregeling van de verordening tot wijziging van art. 1 van de Boekhoudverordening 1998 en enige bijlagen van 28 juni 2000.

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente Opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de Cursuswijzer Permanente Opleiding, die drie keer per jaar verschijnt.

JURIDISCH

AGRARISCH RECHT

Studiemiddag Melkquotum***

datum: 28 november 2003, 13:30-17:30 uur
docenten: prof. mr. D.W. Bruil, mr. M.W. Griffioen, mr. H.J. Bronkhorst, mr. R. Jansen, mr. L.P.J. Mertens, mr. A. Verduijn
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: € 295 geen BTW
Instituut voor Agrarisch Recht, tel. 0317-424181

Spitsuurstudie Agrofiscale ontwikkelingen in de rechtspraak***

datum: 3 december 2003, 15:00-20:45 uur
docenten: drs. P.H.M. Ceelen FB, mr. Ing. H.J. van den Kerkhof FB
plaats: Bilthoven
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647172

ARBEIDSRECHT

Arbeidsvoorwaarden in de praktijk***

datum: 9 december 2003, 16 december 2003, 10:00-16:30 uur
docenten: dr. B. van Goudoever, mr. E.P. Cornel, J. Martens, W. Claus, L. Paalman
plaats: Den Haag
punten: 10
prijs: € 995 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647284

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 4 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 11 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Arnhem
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 18 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Eindhoven
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 25 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 2 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 9 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 16 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. D.J. Buijs, mr. P.S. van Minnen, prof. mr. L.C.J. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. A. Gremmen, mr. R. Hulkenberg
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

FISCAAL RECHT

Update vennootschapsbelasting****

datum: 11 december 2003, 09:30-16:45 uur
docenten: dr. C.L. van Lindonk, mr. drs. S.A.W.J. Strik
plaats: Den Haag
punten: 5
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789533

Estateplanning van de particulier en de ondernemer*****

datum: 4 december 2003, 09:30-16:45 uur
docenten: mr. B.M.E.M. Schols, mr. F.W.J.M. Schols, mr. W. Burgerhart
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 645
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789966

Succesvol procederen bij Hof en Hoge Raad***

datum: 17 december 2003, 13:00-20:15 uur
docenten: mr. J.B.H. Röben, dr. R.J. Koopman, dr. A.O. Lubbers
plaats: Soestduinen
punten: 5

prijs: € 550 geen BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647711

Europees Belastingrecht***

datum: 6 november 2003, 15:00-20:30 uur
docenten: prof. mr. G.T.K. Meussen, drs. B.J. Kiekebeld
plaats: Tilburg
punten: 4
prijs: € 395 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg, tel. 013-4662139

Recente ontwikkelingen op het gebied van Estateplanning***

datum: 27 november 2003, 15:00-20:30 uur
docenten: prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken, mr. N.C.G. Gubbels
plaats: Tilburg
punten: 4
prijs: € 395 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg, tel. 013-4662139

HUURRECHT

Scopecursus: Huurrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 17 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: prof. mr. dr. W.A. Jongbloed, mr. C.P. Liesker, mr. H.M. Hielkema, mr. A.R. de Jonge
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecursus: Huurrecht voor de advocatenpraktijk***

datum: 24 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: prof. mr. dr. W.A. Jongbloed, mr. C.P. Liesker, mr. H.M. Hielkema, mr. A.R. de Jonge
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Huurrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 1 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: prof. mr. dr. W.A. Jongbloed, mr. C.P. Liesker, mr. H.M. Hielkema, mr. A.R. de Jonge
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Huurrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 8 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: prof. mr. dr. W.A. Jongbloed, mr. C.P. Liesker, mr. H.M. Hielkema, mr. A.R. de Jonge
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Huurrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 15 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: prof. mr. dr. W.A. Jongbloed, mr. C.P. Liesker, mr. H.M. Hielkema, mr. A.R. de Jonge
plaats: Eindhoven
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

INFORMATICARECHT

VIRA Najaarsbijeenkomst 2003*

datum: 20 november 2003, 14:00-17:15 uur
docenten: mr. O.M.B.J. Volgenant, mr. E.H. Boot, C.M. Lanza, I.G.J. Brautigam
plaats: Schiphol
punten: 2
prijs: n.v.t.
Vereniging Informatierecht Advocaten (VIRA), tel. 020-5506636

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

IPR-waar zijn we mee bezig?*

datum: 18 december 2003, 13:30-17:30 uur
docenten: prof. mr. P. Vlas
plaats: Amsterdam
punten: 2
prijs: € 145 geen BTW

LETSELSCHADE

Sociale Voorzieningen in de Personenschadepraktijk****

datum: 17 november 2003, 13:30-18:15 uur
docenten: mr. M.F. Vermaat, mr. A.M. Vogelzang
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 250 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Sociale Voorzieningen in de Personenschadepraktijk****

datum: 19 november 2003, 13:30-18:15 uur
docenten: mr. M.F. Vermaat, mr. A.M. Vogelzang
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 250 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

ONDERNEMINGSRECHT

De vereniging en stichting in de praktijk****

datum: 26 november 2003, 16:00-21:00 uur
docenten: prof. mr. T.J. van der Ploeg, mr. C.H.C. Overes
plaats: Oud-Zuilen
punten: 4
prijs: € 595 exclusief BTW
NIK Juridische Opleidingen, tel. 020-4420140

Nieuwe Corporate Governance Code****

datum: 5 november 2003, 16:00-21:00 uur
docenten: prof. dr. J.A. van Manen, mr. G. Raaijmakers
plaats: Oud-Zuilen
punten: 4
prijs: € 595 exclusief BTW
NIK Juridische Opleidingen, tel. 020-4420140

Scopecurcus: Ondernemingsrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 19 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: prof. mr. W.J. Slagter, mr. drs. H.A.G. Luijendijk, mr. S. de Vries, mr. dr. J.W. van der Gronden, mr. J.F.L.P.M. Vrancken Peeters
plaats: Eindhoven
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

ONROERENDGOEDRECHT

Overdracht van onroerende zaken (B)***

datum: 15 december 2003, 13:25-20:00 uur
docenten: prof. mr. W.R. Meijer, prof. mr. E.A.A. Luijten
plaats: Nijmegen
punten: 5
prijs: € 395 geen BTW
CPO Katholieke Universiteit Nijmegen, tel. 024-3612256

Koop onroerend goed***

datum: 3 december 2003, 09:15-16:00 uur
docenten: O.Th. Lam, mr. Th. Steenmetser
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 410 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Scopecurcus: Personen- en familierecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 4 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A. Heida, mr. M.L.C.C. de Bruijn-Luckers, mr. B. Fresco
plaats: Schiedam
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Personen- en familierecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 9 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A. Heida, mr. M.L.C.C. de Bruijn-Luckers, mr. B. Fresco
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

RUIMTELIJKE- ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

Bodembescherming en bodemsanering, recente jurisprudentie***

datum: 17 december 2003, 10:00-17:00 uur
docenten: mr. drs. D. van der Meijden
plaats: Bilthoven
punten: 5
prijs: € 645 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789533

Drank- en Horecawetgeving****

datum: 4 november 2003, 09:30-16:45 uur en 18 november 2003, 09:30-17:00 uur
docenten: F. Joosten, drs. P.A.J. van den Berg, drs. B.M. Kustner, J.W. Wijsman
plaats: Utrecht
punten: 10
prijs: € 1.050 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647286

STRAF(PROCES)RECHT

De bevoegdheden van de politie en de rechtspositie van de verdachte**

datum: 4 december 2003, 10:00-16:35 uur
docenten: prof. mr. T.N.B.M. Spronken, mr. J. Valente, mr. G. Spong
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 450 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789683

Cameratoezicht*

datum: 9 december 2003, 09:00-16:45 uur
docenten: prof. mr. L.J.J. Rogier, mr. drs. A. Littooi, A.H.C.M. Smeets, J.A. Struijs
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 450 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789470

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Effectiever contracteren***

datum: 1 december 2003, 15 december 2003, 09:45-16:30 uur
docenten: prof. mr. M.H. Wissink, mr. M. de Koning, mr. F.J. Leeftang, mr. R. Westerdijk, mr. R.I.V.F. Bertrams
plaats: Utrecht
punten: 10
prijs: € 675 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

Scopecurcus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 6 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A.V.T. de Bie, mr. G.J.P. de Vries, mr. F.T. Oldenhuis, mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, mr. A.C. van Schaick
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 13 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A.V.T. de Bie, mr. G.J.P. de Vries, mr. F.T. Oldenhuis, mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, mr. A.C. van Schaick
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 20 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A.V.T. de Bie, mr. G.J.P. de Vries, mr. F.T. Oldenhuis, mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, mr. A.C. van Schaick
plaats: Breda
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 27 november 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A.V.T. de Bie, mr. G.J.P. de Vries, mr. F.T. Oldenhuis, mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, mr. A.C. van Schaick
plaats: Arnhem
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 4 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A.V.T. de Bie, mr. G.J.P. de Vries, mr. F.T. Oldenhuis, mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, mr. A.C. van Schaick
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Scopecurcus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk****

datum: 11 december 2003, 16:00-21:30 uur
docenten: mr. A.V.T. de Bie, mr. G.J.P. de Vries, mr. F.T. Oldenhuis, mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, mr. A.C. van Schaick
plaats: Roermond
punten: 4
prijs: € 245 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

VERZEKERINGSRECHT

Nieuwe Wet financiële dienstverlening***

datum: 26 november 2003, 09:00-17:00 uur
docenten: mr. N.A. Mourits, ir. Th. F. Kockelkoren MBA, mr. S.Y.Th. Meijer, R. Goedhart, mr. F. Stadermann, drs. D.J. Abbringh
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 799 exclusief BTW
Euroforum B.V., tel. 040-2974941

OVERIGE RECHTSGBIEDEN

Pensioenhoogte- en dieptepunten***

datum: 26 november 2003, 15:30-20:30 uur
docenten: mr. A.J.E.M. Vollenbroek, mr. M.M. Zweepers, P.J. Conneman
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: € 495 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-617707

Wetenschappelijke Vergadering Vereniging voor Sport en Recht***

datum: 6 november 2003, 15:00-18:15 uur
docenten: mr. M. Olfers, M. van Praag
plaats: Zeist
punten: 3
prijs: € 50 geen BTW
Vereniging voor Sport en Recht,
tel. 026-3538223

BEROEPSVAARDIGHEDEN

Communicatietraining voor de persoonenschadepraktijk****

datum: 16 december 2003, 10:00-21:00 uur
docenten: mr. A.S. Fontijn, mr. F.B. Reijnen
plaats: Amsterdam
punten: 8
prijs: € 635 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-6621970

MANAGEMENT/ ORGANISATIE

FINANCIËEL MANAGEMENT

Bedrijfseconomische aspecten van no cure no pay***

datum: 2 december 2003, 14:00-18:15 uur
docenten: mr. R.Ph. Elzas,
mr. dr. H.O. Kerkmeester, drs. J. Winkelman,
mr. R. van Dort
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: € 265 geen BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

Personalia

Personalia per 5 september 2003

(weggevallen in Advocatenblad 2003-16)

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Aarle, mr. B. van, Raadhuisplein 12 (6411 HK) postbus 107 (6400 AC) Heerlen, tel. 045-5718800, fax 045-5716552, e-mail prickartz@ballienet.nl

Arendse, mw. mr. J.C., Postbus 90185 (1006 BD) Amsterdam

Arets, mw. mr. N.B.P., Minderbroederssingel 42 (6041 KK) postbus 69 (6040 AB) Roermond, tel. 0475-335115, fax 0475-311830

Atto, mw. mr. F., Ceintuubaan 67 (1072 EV) Amsterdam, postbus 12076 (1100 AB) Amsterdam (Z-O), tel. 020-3681265, fax 020-3681327

Beelen, mw. mr. M. van, Prins Hendrikstraat 8 (8911 BK) postbus 222 (8901 BA) Leeuwarden, tel. 058-2122444, fax 058-2150149, e-mail boonrade@boonrade.nl

Beld, mr. D.E.C. van den, Hofplein 20 (3032 AC) postbus 2700 (3000 CS) Rotterdam, tel. 010-2010500, fax 010-2010501, e-mail vandenbeld@vmw.nl

Besten, mr. M. de, Vosselmanstraat 260 (7311 CL) postbus 10100 (7301 GC) Apeldoorn, tel. 055-5271350, fax 055-5223111, e-mail m.denbesten@nysingh.nl

Beumer, mw. mr. K., Middenbaan Noord 41 (3191 EM) postbus 392 (3190 AH) Hoogvliet, tel. 010-4168133, fax 010-4387744

Birinci-Doganer, mw. mr. M., Oranjepark 9 (3311 LP) postbus 476 (3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6137177, fax 078-6130171, e-mail birinci@tenholter.nl

Bonnema, mr. J., Heliconweg 52 (8914 AT) postbus 161 (8900 AD) Leeuwarden, tel. 058-2941614, fax 058-2941615, e-mail info@deboeregbertspover.nl

Bos, mw. mr. O.C., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333, e-mail olga.bos@simmons-simmons.com

Bouma, mr. M.C., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172657, fax 010-2172741, e-mail m.bouma@houthoff.com

Bruijn, mw. mr. M.P. de, Bredestraat 12 (6211 HC) postbus 301 (6200 AH) Maastricht, tel. 043-3506200, fax 043-3262244, e-mail maastricht@aha.netlaw.nl

Burg, mw. mr. M.J.A. van der, Houtzaagmolen 108-112 (2986 GE) postbus 241 (2980 AE) Ridderkerk, tel. 0180-4994455, fax 0180-4994466, e-mail info@vanderburgadvocaten.nl

Burgers, mr. M.C.T., Binnensingel 3 (7411 PL) postbus 623 (7400 AP) Deventer, tel. 0570-614080, fax 0570-618244, e-mail burgers@jpr.nl

Butin Bik, mr. E.R., Singel 243 (3311 KS) postbus 635 (3300 AP) Dordrecht, tel. 078-6393737, fax 078-6393739, e-mail d@borsboomhamm.nl

Campen, mw. mr. M.J.M., Bergrand 234 (4707 AT) postbus 3373 (4700 GJ) Roosendaal, tel. 0165-554200, fax 0165-555104, e-mail info@jansenadvocaten.nl

Canta, mw. mr. A.M.A., Winthontlaan 2 (3526 KV) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850326, fax 030-2850301, e-mail anita.canta@dvan.nl

Caris, mr. P., Deken van Oppenbergsingel 11 (5911 AA) postbus 490 (5900 AL) Venlo, tel. 077-3548951, fax 077-3545330, e-mail caris@boelszanders.nl

Demper, mr. H.F., Dublinstraat 24-26 (2713 HS) postbus 7289 (2701 AG) Zoetermeer, tel. 079-3203540, fax 079-3203549, e-mail info@bvbadvocaten.nl

Derwig, mr. F.P.R., Piet Heinkade 55 (1019 GH) postbus 2911 (1000 CX) Amsterdam, tel. 020-3016634, fax 020-3016622, e-mail derwig@vmw.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Donker, mw. mr. M.L., Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Rotterdam, tel. 020-5785148, fax 020-5785812, e-mail manja.donker@loyensloeff.com

Drimmelen, mw. mr. B.A.F. van, Nieuwe Gracht 5 a (2011 NB) Haarlem, tel. 023-5426854, fax 023-5428990, e-mail audewine.van.drimmelen@gesselblauw.nl
Dumans, mw. mr. M.L., Bloemenstraat 1 (2981 BD) Ridderkerk, tel. 0180-499020, fax 0180-427673

Duijn, mw. mr. J.P. van, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-2010501, fax 010-4042333, e-mail joyce.vanduijn@simmons-simmons.com

Duijnste, mr. D.J.F.F.M., Droogbak 1 a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-719386, fax 020-7199999, e-mail dirkjan.duijnste@cliffordchance.com

Dijkman, mw. mr. M.H.L. van, Hofplein 20 (3032 AC) postbus 2700 (3000 CS) Rotterdam, tel. 010-2010500, fax 010-2010501, e-mail vandijkman@vmw.nl

Engering, mw. mr. N.G., Leidse Plein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517850, fax 020-6267949, e-mail natellie.engerling@bakernet.com

Even, mr. J.H., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333

Fens, mw. mr. C.M.A., Burgemeester de Hesselleplein 15 (6411 CG) postbus 123 (6400 AC) Heerlen, tel. 045-5718263, fax 045-5741466, e-mail fens@lemmenadvocaten.nl

Fonds, mw. mr. S.I., Fizeastraat 19 (1097 SC) Amsterdam, tel. 020-6852983, fax 020-6890647, e-mail canalesadvocaten@xs4all.nl

Frauenfelder, mr. R.A.L., Takenhofplein 2 (6538 SZ) postbus 7150 (6503 GR) Nijmegen, tel. 024-3666639, fax 024-3666553

Gribling, mw. mr. D.M.S., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 7505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772395, fax 020-5772705, e-mail d.gribling@houthoff.com

Groef, mw. mr. F. de, Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121698, fax 030-2121152, e-mail f.degroof@cmsderks.nl

Groote, mr. M.A. de, Bijster 1 (4817 HX) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 076-5142575, e-mail mdegroote@akd.nl

Hana, mw. mr. J.A.C.H., Baroniestraat 35 (5281 JB) postbus 830 (5280 AV) Boxtel, tel. 0411-689450, fax 0411-689359, e-mail info@vedder.nl

Hart, mr. J.S. 't, Dr. Langeveldplein 20 (3361 HE) postbus 174 (3360 AD) Sliedrecht, tel. 0184-418433, fax 0184-417313, e-mail info@jongeneel.net

Havermans, mr. A.H.M., Justus van Effenstraat 52 (3511 HN) postbus 13139 (3507 LC) Utrecht, tel. 030-2340101, fax 030-2321313, e-mail havermans@starmansvanruyven.nl

Hoelen-Hoekstra, mw. mr. M.M., Prins Hendrikstraat 8 (8911 BK) postbus 222 (8901 BA) Leeuwarden, tel. 058-2122444, fax 058-2133666, e-mail m.m.hoelen@boonrade.nl

Hofman, mr. M.G., Crooswijksingel 34 (3034 CJ) postbus 3725 (3003 AS) Rotterdam, tel. 010-4650966, fax 010-4654039, e-mail info@advokatenkollektiefrotterdam.nl

Holland, mr. H., Brigittenstraat 24 (3512 KM) postbus 85074 (3508 AB) Utrecht, tel. 030-2400143, fax 030-2400678, e-mail holland@osinga-advocaten.nl

Home, mw. mr. M.J.P. van, Broerenstraat 41 (6811 EB) postbus 1015 (6801 BA) Arnhem, tel. 026-3530889, fax 026-3530883, e-mail m.vanhorne@arnhem.bureaurechtshulp.nl

Huisman, mw. mr. F., Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 020-5785800, e-mail famke.huisman@loyensloeff.com

Jaegers, mr. M.P.J., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517400, fax 020-6267949, e-mail martijn.jaegers@bakernet.com

Jagtenberg, mw. mr. L.F., Zandsteen 27 c (2132 MS) Hoofddorp, tel. 020-6536540, fax 020-6534643, e-mail jagtenberg.jansen@xs4all.nl

Jansen, mr. L.F., Zandsteen 27 c (2132 MS) Hoofddorp, tel. 020-6536540, fax 020-6534643, e-mail jagtenberg.jansen@xs4all.nl

Jaspers, mr. J.J., Prof. Collenburglaan 75 (5037 DB) postbus 414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 013-4668889, e-mail j.jaspers@devoort.nl

Jong, mr. G.J.P., Singel 542 (1017 AZ) postbus 11723 (1001 GS) Amsterdam, tel. 020-5535200, fax 020-6206649

Jonkman, mr. A.I.D., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail ajonkman@dbbwn.nl

Kaya, mr. F., Markt 16 (4571 BG) postbus 47 (4570 AA) Axel, tel. 0115-563984, fax 0115-564270

Kemna, mw. mr. M.H., Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538364, fax 026-3538455, e-mail kemna@dirkwager.nl

Kerckhoffs, mw. mr. H.M.G., Kapellerlaan 40 (6041 JD) postbus 659 (6040 AR) Roermond, tel. 0475-315353, fax 0475-319524

Kiesouw, mr. A.H., Burg. Van Heemstralaan 48 (7413 BV) Deventer, tel. 0570-626222, fax 0570-621882, e-mail info@aarnoudseadvocaten.nl

Kikkert, mw. mr. A.N., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail a.kikkert@houthoff.com

Kok, mw. mr. M.E. de, St. Annastraat 23 (6524 EC) postbus 1111 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3828611, fax 024-3828628

Koster, mw. mr. M.H., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444, e-mail heleen.koster@nautadutilh.com

Kürble, mw. mr. M., Praediniussingel 1 (9711 AA) Groningen, tel. 050-3663737, fax 050-3112566, e-mail tiebout.groningen@balienet.nl

Lange, mw. mr. C.S. de, Baronielaan 161 (4818 PG) Breda, tel. 076-5222346, fax 076-5222125, e-mail delange@advokatenkollektiefbreda.nl

Lans, mr. T. van der, Röntgenlaan 31 (2719 DX) Zoetermeer, tel. 079-3203366, fax 079-3418248, e-mail t.vanderlans@bosvanderburg.nl

Lauvenberg, mw. mr. D., Wilhelminasingel 244 (6001 GV) postbus 126 (6000 AC) Weert, tel. 0495-532555, fax 0495-547321, e-mail vanbuurenmentens@home.nl

Leopold, mr. M., Voltaplein 50 (1098 SN) Amsterdam, tel. 020-4637956

Leur, mw. mr. A.H. van, Notaris L.P. van den Blinklaan 20 (3232 EK) postbus 62 (3230 AB) Brielle, tel. 0181-416177, fax 0181-413024, e-mail sepad@xs4all.nl

Leijgraaf, mw. mr. R.C.E., Röntgenlaan 31 (2719 DX) Zoetermeer, tel. 079-3203366, fax 079-3418248, e-mail r.leijgraaf@bosvandenburg.nl

Lucassen, mw. mr. P.E., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839, e-mail kim.lucassen@loyensloeff.com

Minnen, mr. R. van, Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 020-6267949, e-mail rinze.minnen@bakernet.com

Mookhram, mr. M.J., Tempseplein 29 (6411 ET) postbus 149 (6400 AL) Heerlen, tel. 045-5713000, fax 045-5716666, e-mail mookhram@luckersadvocaten.nl

Muijsson, mr. J.S., Burgemeester Verderlaan 13 (3544 AD) postbus 257 (3454 ZM) De Meern, tel. 030-6622444, fax 030-6621367

Nan, mr. J.S., Spuiboulevard 100 e (3311 GR) postbus 907 (3300 AX) Dordrecht, tel. 078-6311220, fax 078-6131752, e-mail nan@gilhuis2.nl

Netten van Stigt, mr. A.H. van der, Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517432, fax 020-6267949, e-mail andre.vandernettenvanstig@bakernet.com

Nijboer, mw. mr. A.M., Wibautstraat 3 (1091 GH) Amsterdam, tel. 020-5682929, fax 020-5682925, e-mail info@vandenbergbienen.com

Nijs, mw. mr. I.J. den, De Lairessestraat 158 (1075 HM) postbus 75731 (1070 AS) Amsterdam, tel. 020-4700177, fax 020-6710974, e-mail i.dennijs@vantill.nl

Oosterhout, mr. T.A.M. van, Bergerstraat 2 (6226 NA) postbus 1750 (6201 BT) Maastricht, tel. 043-3626655, fax 043-3626562, e-mail maastricht@boelszanders.nl

Oudenhoven, mw. mr. S.P.J., Godswaersingel 44 (6041 GM) postbus 458 (6040 AL) Roermond, tel. 0475-420033, fax 0475-316182, e-mail oudenhoven@gooorts-coppens.nl

Ouwens, mw. mr. S., Polanerbaan 15 (3447 GN) postbus 162 (3440 AD) Woerden, tel. 0348-405266, fax 0348-405205, e-mail souwens@vosabb.nl

Patandin, mw. mr. R., Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065105, fax 010-4065001, e-mail nlpatan1@hollandlaw.nl

Pelt, mw. mr. S.C. van, Claudius Prinsenlaan 130 (4818 CP) postbus 4620 (4803 EP) Breda, tel. 076-5223677, fax 076-5149403, e-mail svanpelt@houbenadvocaten.nl

Pennino, mr. R.G.S., Spuistraat 104 a (1012 VA) postbus 10466 (1001 EL) Amsterdam, tel. 020-6222151, fax 020-6222626, e-mail rpennino@vdbvh.nl

Pol, mr. drs. M.R. van der, Klompakkersstraat 1 (9251 EG) postbus 145 (9250 AC) Bergum, tel. 0511-460250, fax 0511-465755

Poorthuis, mr. O.B.J., Beukenlaan 46 (5651 CD) postbus 63 (5600 AB) Eindhoven, tel. 040-2380604, fax 040-2380652, e-mail opoorthuis@hollapoelman.nl

Reichmann, mw. mr. M.C., Prins Bernhardlaan 35 (2404 NE) postbus 155 (2400 AD) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-503250, fax 0172-503200, e-mail mreichmann@lagrolaw.nl

Röschlau, mr. J.R.A., Hooghiemstraplein 132 (3514 AZ) Utrecht, tel. 030-2769264, fax 030-2720939, e-mail roschlau78@zonnet.nl

Schmidt, mr. W., Nieuwe Gracht 49 (2011 ND) postbus 344 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5319576, fax 023-5315491, e-mail info@seunke-welschen.nl

Schramm, mw. mr. K.M., Godswaersingel 1 a (6041 GJ) postbus 448 (6040 AK) Roermond, tel. 0475-330932, fax 0475-317370, e-mail jadekadv@xs4all.nl

Schuringa, mw. mr. T.H.G., Oude Boteringestraat 64 (9712 GN) Groningen, tel. 050-3175420, fax 050-3175421

Schuurman, mw. mr. L., Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785773, fax 020-5785812, e-mail lucinda.schuurman@loyensloeff.com

Smetsers, mr. F.F.A., Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927798, fax 073-6927786, e-mail f.smetsers@banning.nl

Somsen, mw. mr. E.T., Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561777, fax 020-6561700

Spoormans, mw. mr. A.A.C., Laan van Meerdervoort 100 (2517 AS) Den Haag, tel. 070-3548663, fax 070-3584750, e-mail info@meijer-advocaten.nl

Streng, mr. R.P., Boompjes 550 (3011 XZ) postbus 754 (3000 AT) Rotterdam, tel. 010-4132180, fax 010-4122125, e-mail streng@kclaw.nl

Thiel, mr. S.C.M. van, Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839, e-mail stein.van.thiel@loyensloeff.com

Thijssen, mr. R.J.H., Deken van Oppenbergsingel 11 (5911 AA) postbus 490 (5900 AL) Venlo, tel. 077-3548951, fax 077-3545330, e-mail thijssen@boelszanders.nl

Tromp, mw. mr. E.M.A., Deken van Oppenbergsingel 11 (5911 AA) postbus 490 (5900 AL) Venlo, tel. 077-3548951, fax 077-3545330, e-mail tromp@boelszanders.nl

Veenstra, mw. mr. L., St. Annastraat 23 (6524 EC) postbus 1111 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3828611, fax 024-3828628

Vos, mr. J.J.W., Johannes Vermeerplein 9 (1071 DV) postbus 78055 (1070 LP) Amsterdam, tel. 020-6645576, fax 020-6755306

Wal, mr. H.G.B. van der, Van Stolbergweg 197 (9641 JE) postbus 125 (9640 AC) Veendam, tel. 0598-613872, fax 0598-623346, e-mail me@maasadvocaten.nl

Wernsen, mw. mr. M.T., Toussaintkade 52 (2513 CL) Den Haag, tel. 070-3630996, fax 070-3607501, e-mail martinewernsen@hotmail.com

Weterings, mr. W.C.T., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240142, fax 010-2240013, e-mail wim.weterings@nautadutilh.com

Wiggers, mw. mr. C., Hoogveen 9 (9501 XK) postbus 288 (9500 AG) Stadskanaal, tel. 0599-650853, fax 0599-650953, e-mail info@klopstra.nl

Willems, mw. mr. M.J.M., Promenade 2 (6581 BV) postbus 48 (6580 AA) Malden, tel. 024-3586996, fax 024-3586776, e-mail willems@dmz.nl

Withaar, mw. mr. M.D., Brinkstraat 32 (7901 LA) Hogeveen, tel. 0528-234800, fax 0528-274358, e-mail withaar@hoogerwerf-advocaten.nl

Wijsman, mw. mr. W.J., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444, e-mail wendy.wijsman@nautadutilh.com

Ijzenbrandt, mr. T., St. Annastraat 125-127 (6524 EM) postbus 63 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3239680, fax 024-3229954, e-mail ijzenbrandt@wildenberghalder.nl

Zee, mw. mr. A.E. van der, Beilerstraat 149 (9401 PJ) postbus 905 (9400 AX) Assen, tel. 0592-318010, fax 0592-317631

Zeewuster, mw. mr. D., Sweerts de Landasstraat 50 (6814 DG) postbus 1052 (6801 BB) Arnhem, tel. 026-4452085, fax 026-4423977, e-mail dzeewuster@hbv-advocaten.nl

Zutven, mw. mr. A.A.H.M. van, Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail zutvena@eu.gtlaw.com

PRAKTIJK NEERGELEGD

Alan, mr. A. Amsterdam 01-07-2003

Borgers, mr. M.J. Den Haag 01-08-2003

Buys, mr. E.A. Voorhuizen 01-07-2003

Coenegracht, mw. mr. M.M.Th. Maastricht 30-04-2003

Dekker, mw. mr. M.E. Eindhoven 15-07-2003

Dobbinga, mr. R.L.A. Dieren 01-07-2003

Dormans, mr. F.M.A. Sneek 10-03-2002

Feenstra, mr. P. Goes 01-08-2003

Geld, mr. J.J.M. van der Oosterhout 01-06-2003

Gent, mw. mr. B.J. van Maastricht 01-07-2003

Haan, mr. H.K. de Sneek 01-01-2003

Haarsma, mw. mr. M.H. Den Haag 01-08-2003

Hartendorp, mr. R.C. Amsterdam 01-06-2003

Heeringa, mw. mr. M.A. Amsterdam 10-06-2003

Hellendoorn, mr. B.M. Amsterdam 01-03-2003

Heuts, mw. mr. E.V.L. Maastricht 01-01-2003

Hoekstra, mw. mr. S.J. Den Haag 01-08-2003

Janssen, mr. B.G. Maastricht 01-04-2003

Kamminga, mr. P.B. Den Haag 01-08-2003

Krans, mr. H.B. Den Haag 01-08-2003

Mijnes-Gijzen, mw. mr. C.J.H. Maastricht 01-05-2003

Nevejan, mw. mr. E.I.J.M. Breda 01-03-2003

Noë, mr. S.B. Den Haag 21-11-2002

Post, mr. R.H.L. Amsterdam 13-03-2003

Reinsma, mr. R. Leeuwarden 24-09-2002

Rijswijk, mr. M.A. van Zutphen 01-07-2003

Schoolmeesters, mr. W.A.M.J. Roermond 01-08-2003

Simons, mw. mr. P.J.M. Maastricht 01-07-2003

Treffers, mw. mr. E.M. Etten-Leur 01-02-2003

Veer, mr. A. van der Barendrecht 01-08-2003

Verhulp, prof. Mr. E. Woerden 01-01-2002

Voorwinden, mw. mr. A.M. Den Haag 01-08-2002

Vreburg, mr. H.A. Sassenheim 01-08-2003

Wisch-de Nijs, mw. mr. K.J. ter Harderwijk 07-07-2003

Witsenburg, mr. A.W. Amsterdam 12-06-2003

Woltring, mr. I.J.M. Breda 01-08-2003

Wouw, mr. J.A.G. van de Maastricht 01-07-2003

KANTOORVERPLAATSING

Alessie, mr. J.Th. (Velsen-Zuid): Kerklaan 11 a (1961 GA) Heemskerk, tel. 0251-208186, fax 0251-253616

Andeweg, mw. mr. V.C.: Delpratsingel 24/25 (4811 AP) postbus 7453 (4800 GL) Breda, tel. 076-5204044, fax 076-5200340, e-mail info@buntsma.nl

Andrea, mw. mr. A. (Rotterdam): Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517492, fax 020-6267949, e-mailanouk.andrea@bakernet.com

Arkel, mr. J. van (Utrecht): Axelsedam 1 (4531 HH) postbus 25 (4530 AA) Terneuzen, tel. 0115-613175, fax 0115-617764, e-mail jvanarkel@avdw.nl

Asten, mr. J.J.M. van: Leenderweg 228 (5644 AC) postbus 4046 (5604 EA) Eindhoven, tel. 040-2126415, fax 040-2116709

Back, mr. J.J. de: Herengracht 425-429 (1017 BR) Amsterdam, tel. 020-6246811, fax 020-6722278, e-mail wieringa@wieringa.nl

Bäcker, mr. R.J.G. (Waalre): Weena 60 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839, e-mail remco.backer@loyensloeff.com

Balhuizen, mr. M.L.A. (Arnhem): Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 020-4313143, e-mail boekel.de.nerree@bdn.nl

Beek, mr. S.M.C. van: Laan Copes van Cattenburch 82 (2585 GD) Den Haag, tel. 070-3548401, fax 070-3545168

Beer, mw. mr. M.C.W. de (Tilburg): Liesbosstraat 45 (4813 BC) postbus 2005 (4800 CA) Breda, tel. 076-5226470, fax 076-5226413, e-mail beer@koch-heuvel.nl

Bemer, mr. M.: Dijkshelhofplantsoen 16-18 (1077 BL) postbus 76729 (1070 KA) Amsterdam, tel. 020-5747474, fax 020-5747475, e-mail amsterdam@vandiepen.com

Berg, mw. mr. M.P.M. van den (Woerden): Roemer Vischerstraat 39 (1054 EW) Amsterdam, tel. 020-6835780, fax 020-6891098, e-mail mail@ungertewe.nl

Berkenbosch, mr. J.R. (Amsterdam): Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153873, fax 070-5153135, e-mail jr.berkenbosch@prdf.nl

Besemer, mr. R.: Goudsesingel 84 (3011 KD) Rotterdam, tel. 010-4111280, fax 010-4131737

Bloemendaal, mw. mr. D. van (Lelystad): Deventerstraat 9 (3843 GA) postbus 87 (3840 AB) Harderwijk, tel. 0341-417023, fax 0341-419648, e-mail d.vanbloemendaal@omvradvocaten.nl

Blokland, mw. mr. E.M. van: Willemstraat 24 b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 020-6387302

Blom, mw. mr. A.M.: Willemstraat 24 b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 020-6387302

Bock, mr. E.S. de (Rotterdam): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772354, fax 020-5772703, e-mail ebocck@houthoff.nl

Boot, mw. mr. Alexandra. A.: Buitenveldertselaan 106 (1081 AB) postbus 75810 (1070 AV) Amsterdam, tel. 020-7997190, fax 020-7997197, e-mail info@bootadvocaten.nl

Bos, mw. mr. L.R.C.: Zuiderpark 20 (9724 AH) postbus 263 (9700 AG) Groningen, tel. 050-5995705, fax 050-5995709, e-mail bos@wijnbergadvocaten.nl

Bos, mr. P.V.F. (Brussel/België): Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3601685, e-mail bos@barentskrans.nl

Boselle, mr. D.E. (Amsterdam): Wassenaarseweg 80 (2596 CZ) postbus 90636 (2509 LP) Den Haag, tel. 070-3286480, fax 070-3248389, e-mail d.boselle@hollandlaw.nl

Brouwer, mr. J.W. (Groningen): Collardslaan 8/10 (9401 GJ) postbus 218 (9400 AE) Assen, tel. 0592-300555, fax 0592-300580, e-mail schuthcs@hetnet.nl

Brouwer, mr. M.B. (Katwijk): Wassenaarseweg 177 (2596 CR) Den Haag, tel. 070-3244091, fax 070-3247943

Bruin, mw. mr. J.C. (Eindhoven): Neerheide 12 a (5581 TP) postbus 103 (5580 AC) Waalre, tel. 040-2118860, fax 040-2129941, e-mail info@jacobsadvocaten.nl

Brussee, mr. W. (Leiden): Mien Ruijgspark 51 (2343 MZ) Oegstgeest, tel. 071-5150571, e-mail w.brussee@brussee.org

Büchner, mw. mr. M.: Zeestraat 94 a (2518 AD) Den Haag, tel. 070-3122066, fax 070-3459343, e-mail buchner@gyomoriei.nl

Buithuis, mw. mr. M.J. (Assen): Willemskade 5 (8911 AW) postbus 835 (8901 BP) Leeuwarden, tel. 058-2120005, fax 058-2155860, e-mail beekadvocaten@planet.nl

Bijl, mw. mr. H.M. van der (Zevenaar): Zonnehof 31-35 (3811 ND) postbus 1214 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4221900, fax 033-4611545, e-mail info@mend.nl

Deugd, mr. B.J. de: Kerklaan 53 (2912 CJ) Nieuwerkerk A/D IJssel, tel. 0180-390733, fax 0180-390734, e-mail info@deugdadvocaten.nl

Doeburg, mr. A.W.A.P.: Duivelsbruglaan 22 (4835 JE) Breda, tel. 076-5601953, fax 076-5602735, e-mail info@drenthdoesburg.nl

Doolaard, mw. mr. M.J.I. (Amsterdam): Margrietstraat 13 (5401 CH) postbus 18 (5400 AA) Uden, tel. 0413-339033, fax 0413-339066, e-mail m.doolaard@vanierselluchtman.nl

Dosljak, mw. mr. S.: Willemstraat 24 b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 020-6387302, e-mail s.dosljak@12move.nl

Drenth, mr. R.E.: Duivelsbruglaan 22 (4835 JE) Breda, tel. 076-5601953, fax 076-5602735, e-mail info@drenthdoesburg.nl

Dijk, mw. mr. T.E. van: Prins Clauslaan 20 (2595 AL) postbus 93374 (2509 AJ) Den Haag, tel. 070-3811300, e-mail idi@cbpweb.nl

Eersel, mr. M. van (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771879, fax 020-5771946, e-mail mvaneersel@dbbw.nl

Erp, mr. H.J.P. van: Wilack 308 (5403 VW) postbus 707 (5400 AS) Uden, tel. 0413-216371, fax 0413-216372, e-mail hjpvanerp@hetnet.nl

Eversdijk, mr. E.P.W. (Amsterdam): Lage Mosten 7 (4822 NJ) postbus 3115 (4800 DC) Breda, tel. 076-5490590, fax 076-5490591

Freijters, mr. M.C.J. (Staphorst): Dorpsstraat 11 (7958 RK) Koekenge, tel. 0522-468014, fax 0522-465853

Gels, mw. mr. L.C.M.C. (Utrecht): Grote Kerkstraat 42 (7902 CK) postbus 486 (7900 AL) Hogeveen, tel. 0528-267231, fax 0528-268102, e-mail info@vansteenenpronk.nl

Glessen, mw. mr. M.C. van der (Amsterdam): Oostdam 1 (3441 EM) postbus 155 (3440 AD) Woerden, tel. 0348-418780, fax 0348-420185, e-mail mvanderglessen@lagrolaw.nl

Grevink, mw. mr. J.: Maliebaan 5 (3581 CA) postbus 23 (3500 AA) Utrecht, tel. 030-2332218, fax 030-2322722, e-mail grevink@eldermans-geerts.nl

Gyömbörei, mr. Z.B.: Zeestraat 94 a (2518 AD) Den Haag, tel. 070-3122066, fax 070-3459343, e-mail gyomoriei@gyomoriei.nl

Hamaker, mr. L. (Zutphen): Bergweidedijk 32 (7418 AA) postbus 2093 (7420 AB) Deventer, tel. 0570-621410, fax 0570-638165, e-mail info@vitringa.nl

Hanenburg, mr. T.H.B.M. (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail thbmhanenburg@dbbw.nl

Hanssen, mr. J.H.A.M.: IJsselburcht 3 (6825 BS) postbus 5486 (6802 EL) Arnhem, tel. 026-4427428, fax 026-4430540, e-mail hanssen.advocaten@planet.nl

Harder, mw. mr. M.H.E. (Utrecht): Oosteinde 11 (3842 DR) postbus 114 (3840 AC) Harderwijk, tel. 0341-420606, fax 0341-425528, e-mail harder@vanzeijladvocaten.nl

Heeren, mr. J.A. (Amsterdam): Frans Halsplein 4 (2021 DL) Haarlem, tel. 023-5274774, fax 023-5272784, e-mail heeren@smeets-adv.nl

Hermans, mr. R.M. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771863, fax 020-5771524, e-mail rmhermans@dbbw.nl

Hoope, mw. mr. J.M.C. ten (Den Haag): Tesselschadestraat 4-12 (1054 ET) Amsterdam, tel. 020-5896000, fax 020-5896001, e-mail ten.hoope@aov.nl

Hout, mw. mr. H.M. (Amstelveen): Nieuwe Gracht 37 (2011 NC) postbus 92 (2000 AB) Haarlem, tel. 023-5534969, fax 023-5311676, e-mail hmvanhout@g-advocaten.nl

Hulsman, mr. A.J.: Beethovensingel 80 (1817 HL) Alkmaar, tel. 072-5117371, fax 072-5156993, e-mail a.j.hulsman@hetnet.nl

Jankie, mr. S.: Trekweg 251 (2516 SK) Den Haag, tel. 070-3192815, fax 070-3193053

Janssen, mw. mr. S.R.M.T. (Hoofddorp): Anthony Fokkerweg 1 (1059 CM) postbus 75458 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3055700, fax 020-3055788, e-mail sam.janssen@arendt-medemach.nl

Jong, mr. J.B. (Haarlem): Keizersgracht 442 (1016 GD) Amsterdam, tel. 020-5210130, fax 020-5210131, e-mail jdejong@flib.nl

Kaas, mr. R.J.: Nieuwe Gracht 37 (2011 NC) postbus 92 (2000 AB) Haarlem, tel. 023-5534969, fax 023-5311676

Kemmers, mw. mr. M. (Amsterdam): W.M. Dudokweg 61 (1703 DC) postbus 322 (1700 AH) Heerhugowaard, tel. 072-5744409, fax 072-5713940, e-mail kemmers@bodaartverweel.nl

Klatten, mw. mr. R.C.M. (Bussum): Schiedamsesingel 165 (3012 BB) postbus 23400 (3001 KK) Rotterdam, tel. 010-4122448, fax 010-4049040, e-mail mail@vanrietadvocaten.nl

Klaauw, mw. mr. B.S. van der (Dordrecht): Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH) Rotterdam, tel. 010-2725377, fax 010-2725437, e-mail bvanderklaauw@akd.nl

Kooman, mw. mr. L.: Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail info@houthoff.nl

Krim, mw. mr. A.: Willemstraat 24 b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 020-6387302

Laan-Kuijt, mw. mr. M.A. van der (Rotterdam): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail vanderlaan@ekelmansemeijer.nl

Laporte, mw. mr. F.A.P. (Veenendaal): Kastanjelaan 2 (3833 AN) Leusden, tel. 033-4342382, fax 033-4342168, e-mail fap.laporte@arag.nl

Lewin, mw. mr. H.H.A.: Schiedamsedijk 46 (3011 ED) postbus 19050 (3001 BB) Rotterdam, tel. 010-2140000, fax 010-2140303, e-mail post@wp-lawyers.nl

Moeriralam, mw. mr. A.M.S.: Korvelplein 175 (5025 JX) postbus 54 (5000 AB) Tilburg, tel. 013-5369055, fax 013-5430320

Moszkowicz, mr. D. (Den Bosch): Wilhelminalingel 100 (6221 BL) postbus 3075 (6202 NB) Maastricht, tel. 043-3254560, fax 043-3215450, e-mail moszkowicz-advocaten@hotmail.com

Omtzigt, mw. mr. M.G.Th.: Oude Boteringestraat 64 (9712 GN) Groningen, tel. 050-3175420, fax 050-3175421

Oorschot, mr. T.F.J. van (Arnhem): Stevensbeekseweg 45 (5844 AB) Stevensbeek, tel. 0485-385689, fax 0485-385786, e-mail adv.van.oorschot@planet.nl

Oude Elferink, mr. E.: Scheveningseweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529500, fax 070-3503014, e-mail info@houthoff.nl

Parmentier, mr. B.: Schiphoolpoort 100 (2034 MC) postbus 5037 (2000 CA) Haarlem, tel. 023-5300444, fax 023-5300402, e-mail info@pesman.nl

Patist, mr. A. (Houten): Bisonspoor 1228 (3605 KS) postbus 1089 (3600 BB) Maarssen, tel. 0346-561132, fax 0346-574161, e-mail patist@abersonadvocaten.nl

Plug, mr. M.R. (Zoetermeer): Tiendweg 14 a (2671 SB) postbus 399 (2670 AK) Naaldwijk, tel. 0174-629333, fax 0174-628914, e-mail plug@ebhadvocaten.nl

Pijpelink, mr. P.H. (Amsterdam): Zilverlaan 2 (9743 RK) postbus 723 (9700 AS) Groningen, tel. 050-5757400, fax 020-5757444, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Roomberg, mr. D.A.J. (Utrecht): Bredestraat 12 (6211 HC) postbus 301 (6200 AH) Maastricht, tel. 043-3506200, fax 043-3262244, e-mail maastricht@aha.netlaw.nl

Rossem, mr. A. van (Brussel/België): Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444

Rijn, mw. mr. P.J. van (Arnhem): Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153106, e-mail pj.vanrijn@prdf.nl

Rijkema, mr. J.B.: Zilverlaan 2 (9743 RK) postbus 723 (9700 AS) Groningen, tel. 050-5757400, fax 050-5757444, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Sande Bakhuizen, mw. mr. E.M. van de: Marnixstraat 48-50 (1015 VT) Amsterdam, tel. 020-3308580, fax 020-3302878

Schooten, mr. P.C.H. van: Torenlaan 5 (9401 HN) Assen, tel. 0592-311001, fax 0592-317625, e-mail advocaten@bierens-vanboven.nl

Siegers, mw. mr. D.J.L.: Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 020-4313357, e-mail dies.siegers@bdn.nl

Singh, mw. mr. S.M.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Smit, mr. E. (Apeldoorn): Coehoorsingel 6 (7201 AB) postbus 4137 (7200 BC) Zutphen, tel. 0575-513437, fax 0575-518695

Stokman, mr. R. (Rotterdam): Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825100, fax 020-5825150, e-mail rstokman@akd.nl

Telting, mw. mr. A.E. (Rotterdam): Huissensestraat 55 (6833 HM) Arnhem, tel. 026-329147, fax 026-3210050

Teunissen, mr. J.F.H. (Rotterdam): Tupovelaan 22 a (1119 NX) Schiphol-Rijk, postbus 112 (1430 AC) Aalsmeer, tel. 020-3548060, fax 020-3548070, e-mail j.teunissen@levenbach-ams-schiphol.nl

Thissen, mr. J.P.H. (Wassenaar): Groot Hertoginnelaan 45 (2517 EC) Den Haag, tel. 070-3024820, fax 070-3024821

Tonningen-ter Huizen, wv. Mr. C.E.: 's-Gravelandseweg 46 d 9 (1211 BT) postbus 1558 (1200 BN) Hilversum, tel. 035-5239000, fax 035-5239001, e-mail tonningen.ce@compaqnet.nl

Velden, mr. J.W.P.M. van der: Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771630, e-mail jwpmvandervelden@dbbw.nl

Veldman, mr. H. (Peize): K.R. Poststraat 13 (8441 EL) postbus 255 (8440 AG) Heerenveen, tel. 0513-684752, fax 0513-683650, e-mail h.veldman@koersadvocaten.nl

Vermeulen, mr. H. (Amsterdam): Raadhuislaan 2-3 (2131 BE) postbus 670 (2130 AR) Hoofddorp, tel. 023-5541698, fax 023-5624097, e-mail vermeulen@siekmansstassen.nl

Vliet, mr. H.M. van (Apeldoorn): Reimersbeek 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail info@russell.nl

Vlooten, mw. mr. C. (Breda): Bosscheweg 57 (5056 KA) Berkel-Enschot, postbus 3090 (5003 DB) Tilburg, tel. 013-5331949, fax 013-5332326

Voort, mw. mr. M.E. van de (Amstelveen): Pelikaanstraat 18 (1171 HD) Badhoevedorp, tel. 020-6597036, fax 020-6597037, e-mail mevandevoort@hetnet.nl

Vos, mr. J.A.A. (Waalwijk): Burgemeester van den Elzenlaan 21 (5348 JN) postbus 530 (5340 AM) Oss, tel. 0412-475333, fax 0412-475330, e-mail kantoor@laeyendecker.nl

Vos, mr. M.I. de (Hoor): Noorderuitweg 31 (1608 EA) Wijdenes, postbus 2240 (1620 EE) Hoor, tel. 0229-274150, fax 0229-273008, e-mail midevos@wxs.nl

Wagner, mw. mr. J.: Henry Dunantlaan 1 (2992 KP) postbus 156 (2990 AD) Barendrecht, tel. 0180-642000, fax 0180-642001, e-mail b@borsboomhamm.nl

Wal, mw. mr. N. van der (Haarlem): Paardenmarkt 1 (1811 KH) postbus 172 (1800 AD) Alkmaar, tel. 072-5144666, fax 072-5144600, e-mail info@schenkeveldloomans.nl

Water, mr. E.L. van de: Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 020-6620470, e-mail info@fortadvocaten.nl

Wekking, mr. H.J.F. (Nijmegen): Nieuwe Holleweg 29 (6573 DT) postbus 11 (6573 ZG) Beek-Ubbergen, tel. 024-6843474, fax 024-6842079, e-mail erik@wekkingadvocaten.nl

Wendelgelst, mr. J.: Burgemeester Haspelslaan 29 (1181 NB) postbus 221 (1180 AE) Amstelveen, tel. 020-6406946, fax 020-6406954, e-mail info@wendelgelst.nl

Weijden, mr. A. van der: Nieuwe Gracht 37 (2011 NC) postbus 92 (2000 AB) Haarlem, tel. 023-5534969, fax 023-5311676

Wolberink, mw. mr. C.L. (Groningen): Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-5460123, e-mail info@stibbe.nl

Woltjer, mr. R.H.: Amsteldijk 862 (1079 LN) Amsterdam, tel. 020-4203635, fax 020-4420885, e-mail rhw@wollaw.nl

Yildirim L.L.M., mr. M.: Zoutmanstraat 53 e (2518 GM) Den Haag, tel. 070-3925367, fax 070-3925368

IJlstra, mw. mr. A.M. (Rotterdam): Schenkkade 65 (2595 AS) postbus 90463 (2509 LL) Den Haag, tel. 070-3418947, fax 070-3419150, e-mail anja.ijlstra@ingrealestate.com

Zandt, mr. P.J. (Velsen-Zuid): Emmalaan 23 (1075 AT) Amsterdam, tel. 020-6797929, fax 020-6626606, e-mail zandt@ka-advocaten.nl

NIEUW KANTOOR / ASSOCIATIE

Blom c.s. Advocaten (mrs. E.M. van Blokland, A.M. Blom, A. Krim en S. Dosljak) Willemstraat 24 b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 020-6387302

Boot Advocaten (mrs. Alexandra A. Boot en D. Leentjes) Buitenveldertselaan 106 (1081 AB) Postbus 75810 (1070 AV) Amsterdam, tel. 020-7997190, fax 020-7997197, e-mail info@bootadvocaten.nl

Drenth & Doesburg Advocaten (mrs. R.E. Drenth en A.W.A.P. Doesburg) Duivelsbruglaan 22 (4835 JE) Breda, tel. 076-5601953, fax 076-5602735, e-mail info@drenthdoesburg.nl

G-Advocaten (mrs. R.J. Kaas, A. van der Weijden en H.M. van Hout) Nieuwe Gracht 37 (2011 NC) postbus 92 (2000 AB) Haarlem, tel. 023-5534969, fax 023-5311676

Gyömörei Advocaten en Belastingadviseurs (mrs. Z.B. Gyömörei en M. Büchner) Zeestraat 94 a (2518 AD) Den Haag, tel. 070-3122066, fax 070-3459343, e-mail info@gyomorei.nl

Jagtenberg & Jansen Advocaten (mrs. L.F. Jagtenberg en L.F. Jansen) Zandsteen 27 c (2132 MZ) Hoofddorp, tel. 020-6536540, fax 020-6534643, e-mail jagtenberg.jansen@xs4all.nl

Omtzigt & Schuringa Advocaten (mrs. M.G.Th. Omtzigt en T.H.G. Schuringa) Oude Boteringestraat 64 (9712 GN) Groningen, tel. 050-3175420, fax 050-3175421

NAAMSWIJZIGING

Bierens Van Boven & Renon Advocaten te Assen thans: **Bierens & Van Boven advocaten en procureurs**

De Boer Willenborg te Amsterdam thans: **De Boer Advocaten**

Büchner-van der Linden, mw. mr. M. te Den Haag thans: **Büchner, mw. mr. M.**

Ballegooijen, mw. mr. N. van te Amsterdam thans: **Cancian-van Ballegooijen, mw. mr. N.**

Groustra & van Gremberghen te Amsterdam thans: **G & G Advocaten**

Gosschalk & Gosschalk advocaten en procureurs te Den Haag thans: **Gosschalk & Brouwer advocaten en procureurs**

Narold-Haan, mw. mr. M. te Stadskanaal thans: **Haan, mw. mr. M.**

Hanssen, Hermsen & Heerink te Arnhem thans: **Advocatenpraktijk mr. J.H.A.M. Hanssen**

De Brauw Blackstone Westbroek te Brussel/België thans: **Linklaters**

Loevendie Doesburg Strafrecht Advocaten te Breda thans: **Loevendie, mr. J.M.A.**

Hamaker Van den Sigtenhorst te Zutphen thans: **Van den Sigtenhorst Smit Advocaten**

Huys & Vlaminckx Advocaten te Venlo thans: **Vlaminckx Advocaten**

BEZOEKADRES / POSTBUS / TEL. / FAX / E-MAIL

Achekar, mr. drs. M.F. te Amsterdam: Molukkenstraat 200-b4 (1098 TW) Amsterdam

Bierens & Van Boven advocaten en procureurs te Assen: e-mail advocaten@bierens-vanboven.nl

De Boer Advocaten te Amsterdam: e-mail ajdeboer@deboeradvocaten.nl

Braam Advocaten te Den Bosch: Krommenhoek 3 (5398 KH) Maren-Kessel, tel. 0412-495065, fax 0412-495066, e-mail info@braamadvocaten.nl

Advocatenkantoor Dingemans te Goes: Duke Ellingtonlaan 39 (4462 LG) Goes

Janssen Dekkers Advocaten te Roermond: Godsweerdersingel 1 a (6041 GJ) Roermond

Kalff Katz & Koedoeder te Amsterdam: e-mail kkkadvocaten@3k.nl

K.D.K. Advocaten te Leiden: tel. 071-5249265, fax 071-5249266

Kerckhoffs Advocaten te Maastricht: e-mail info@kerckhoffsadvocaten.nl

Advocatenkantoor Laeyendecker te Oss: Burgemeester van den Elzenlaan 21 (5348 JN) postbus 530 (5340 AM) Oss, e-mail kantoor@laeyendecker.nl

Legalpoint B.V. te Barendrecht: Gouwe 6-10 (2991 RJ) Barendrecht

De Loos & Schrijver Advocaten te Wassenaar: e-mail info@deloos-schrijver.nl

Advocatenkantoor Nettenbreijers te Veenendaal: Grebbeweg 4 (3911 AW) Rhenen

Parramore Advocaten te Amsterdam (Z-O): Hoogoorddreef 9 (1101 BA) Amsterdam (Z-O)

Ross Advocaten te Zevenaar: Mercurion 22 (6903 PZ) Zevenaar

De Ruijter De Wildt & De Vroom vestiging te Rijnsburg: Jonckerweg 2 (2201 DZ) postbus 65 (2200 AB) Noordwijk

F.J. Scheltema B.V. te Hilversum: Bussummergrintweg 5 (1217 BM) Hilversum, postbus is opgeheven

Theunissen, mw. mr. C. te Amersfoort: Voltastraat 25 (3817 KL) Amersfoort

Advocatenkantoor Vinken te Mierlo: Vogelwikke 4 (5731 WG) Mierlo

RECTIFICATIE

In *Advocatenblad* nummer 14 van 25-07-2003 is onder het kopje 'praktijk neergelegd' opgenomen mr. T.L. Claassens. **Mr. T.L. Claassens is met ingang van 12-05-2003 alleen als procureur geschrapt.**

In *Advocatenblad* nummer 14 van 25-07-2003 is onder het kopje 'kantoorverplaatsing' opgenomen **mr. A.W. Niesert** met bezoekadres **Jan Valstarweg 26**. Dit moet zijn **Jan Valsterweg 26**.

Personalia nummer 20 (31-10-2003)

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Beekman, mr. P.A., Engelandlaan 328 (2711 DZ) postbus 7353 (2701 A) Zoetermeer, tel. 079-3510234, fax 079-3516774, e-mail info@bendersadvocaten.nl

Dijk, mr. B. van, Praediniusweg 1 (9711 AA) Groningen, tel. 050-3663737, fax 050-312566, e-mail tiebout.groningen@balienet.nl

Efdée, mr. R.J., Kraneweg 19 (9718 JD) Groningen, tel. 050-3142142, fax 050-3137946, e-mail vandijk.advocaten@wxs.nl

Finke, mr. F.F.S., Gedempte Oude Gracht 35 (2011 GM) postbus 169 (2000 AD) Haarlem, tel. 023-5319387, fax 023-5321700, e-mail finke@smithuijzen.nl

Jansen, mr. C.R., Wijnstraat 209 (3311 BV) Dordrecht, tel. 078-6399900, fax 078-6399761

Jansen, mr. mr. G.A., Stadionplein 25 (1076 CG) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 020-6760821, e-mail info@hvo-advocaten.nl

Jong, mr. A.G. de, Bijveldsingel 6 (6521 AR) postbus 1382 (6501 B) Nijmegen, tel. 024-3243709, fax 024-3602150, e-mail verweij@balienet.nl

Kalsbeek, mr. M.A., Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Kasteren, mr. mr. L.C. van, Het Bat 16 (6211 EZ) Maastricht, tel. 043-3506100, fax 043-3506109, e-mail info@pfeil-heuts.nl

Kooi, mr. mr. J.W. van der, Abraham Patrasstraat 5 (2595 RC) Den Haag, tel. 070-3470111, fax 070-3825547

Kool, mr. mr. J.M., Martenmeesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065084, fax 010-4065001, e-mail nlkool7@hollandlaw.nl

Koening, mr. mr. M.M. de, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 070-6741000, fax 020-6741111

Kortmann, mr. L.P., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail maildhg@dbbw.nl

Koudijs, mr. K., Gooierserf 400 (1278 KT) postbus 212 (1270 AE) Huizen, tel. 035-5259500, fax 035-5268294, e-mail kkoudijs@anko.nl

Lambregts, mr. mr. J.G.M., Parkstraat 30 (2514 JK) postbus 801 (2501 CV) Den Haag, tel. 070-3617002, fax 070-3616032, e-mail jlambregts@kvhadvoc.nl

Lamers, mr. mr. M.T.A., Arnhemseweg 34 b (7331 BL) postbus 10037 (7301 GA) Amsterdam, tel. 020-5782501, fax 020-5782500, e-mail ria.lamers@planet.nl

Lange, mr. D.F. de, Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460143, fax 020-5460731, e-mail daan.delange@stibbe.com

Langen, mr. A.C. van, Mauritsweg 42 (3012 JV) Rotterdam, tel. 010-4113076, fax 010-2709004, e-mail info@vankoeveeringeadvocaten.nl

Leeflang, mr. T.B., Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785145, fax 020-5785800, e-mail taco.leeflang@loyensloeff.com

Leenders, mr. I., Parkstraat 8 (4818 SK) postbus 4729 (4803 ES) Breda, tel. 076-5202666, fax 076-5202288, e-mail hertoghs@tiscali.nl

Leentjes, mr. D., Buitenveldertselaan 106 (1081 AB) postbus 75810 (1070 AV) Amsterdam, tel. 020-7997190, fax 020-7997197, e-mail info@bootadvocaten.nl

Lelsink, mr. mr. M., Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561777, fax 020-6561700

Lenselink, mr. O., Delpratsingel 24/25 (4811 AP) postbus 7453 (4800 GL) Breda, tel. 076-5204044, fax 076-5200340, e-mail info@buntsma.nl

Lerou, mr. mr. N., Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538300, fax 026-3510793

Leroux, mr. A.A., Beukenlaan 46 (5651 CD) postbus 63 (5600 AB) Eindhoven, tel. 040-2380600, fax 040-2380666, e-mail aleroux@hollapoelman.nl

Leschot, mr. mr. A., Middelwijkstraat 36 (3764 CG) Soest, tel. 035-6025920, fax 035-6025998

Litsenburg, mr. H.H.M. van, Burg. v.d. Heuvelstraat 16 (5737 BP) postbus 1 (5737 ZG) Lieshout, tel. 0499-428496, fax 0499-428448, e-mail harold.van.litsenburg@bavaria.nl

Lückens-van der Laan, mr. mr. G.P., Deventerweg 9 (3843 GA) postbus 87 (3840 AB) Harderwijk, tel. 0341-417023, fax 0341-419648, e-mail info@omvradvocaten.nl

Lugard-van Beijma, mr. mr. M.C., Lange Nieuwstraat 3 (3512 PA) Utrecht, tel. 030-2302050, fax 030-2334414

Luyér, mr. mr. J., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772000, fax 020-5772700, e-mail info@houthoff.nl

Maaskant, mr. A., De Eik 51 (3224 TB) Hellevoetsluis, tel. 0181-336481, fax 0181-336473, e-mail maaskanthamer@kabelfoon.nl

Mampaeij, mr. mr. M.P.H., Haarlemmerweg 333 (1051 LH) postbus 58188 (1040 HD) Amsterdam, tel. 020-5506875, fax 020-5506975, e-mail maribelle.mampaeij@kvdl.nl

Marchal, mr. mr. S.A., Dorpsstraat 2 (3981 EB) postbus 7 (3980 CA) Bunnik, tel. 030-6570405, fax 030-6567518

Meer, mr. mr. C.L. van, Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail cvanmeer@dbbw.nl

Meer, mr. I. van der, Prins Hendrikstraat 8 (8911 BK) postbus 222 (8901 BA) Leeuwarden, tel. 058-2122444, fax 058-2133666, e-mail boonrade@boonrade.nl

Meer, mr. mr. M.G.H. van der, Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772708, fax 020-5772372, e-mail m.van.der.meer@houthoff.com

Megchelen, mr. C.Y. van, Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460125, fax 020-5460739, e-mail christian.vanmegchelen@stibbe.com

Merhotteijn, mr. mr. S.A., Kenaupark 21 (2011 MR) postbus 5563 (2000 GN) Haarlem, tel. 023-5424299, fax 023-5425277, e-mail s.merhotteijn@vandiepen.com

Mieras, mr. mr. M., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 053-4804299, e-mail info@kienhuishoving.nl

Namen, mr. P.H.A. van, Jan Valstarweg 100 (3315 LG) postbus 1034 (3300 BA) Dordrecht, tel. 078-6134533, fax 078-6140150, e-mail info@vissersilfhout.nl

Nauta, mr. mr. S., Nieringpassage 101-103 (8224 JB) postbus 2153 (8203 AD) Lelystad, tel. 0320-285151, fax 0320-285165, e-mail s.nauta@lelystad.bureaurechtshulp.nl

Niemans, mr. J.H., M.H. Tromplaan 10-12 (7511 JK) postbus 2121 (7500 CC) Enschede, tel. 053-4331133, fax 053-4330381, e-mail enschede@jpr.nl

Noorduyn, mr. mr. C.W., 't Hoenstraat 5 (2596 HX) Den Haag, tel. 070-3467472, fax 070-3924378, e-mail denhaag@svsadvocates.com

Noordhuis, mr. M.T., Lage Mosten 7 (4822 NJ) postbus 3115 (4800 DC) Breda, tel. 076-5490590, fax 076-5490591, e-mail mnooijen@lawton.nl

Noteboom, mr. M.J., Grote Markt 20-21 (4201 EB) postbus 3020 (4200 EA) Gorinchem, tel. 0183-631800, fax 0183-660548, e-mail stultiens.dunsbergen@12move.nl

Nijenhuis, mr. B. te, koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153602, fax 070-5153100, e-mail btenijenhuis@prdf.nl

Nijs, mr. mr. B.A., Droogbak 1 a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999, e-mail barbara.nijs@cliffordchance.com

Oers, mr. mr. S. van, Mookselaan 2 a (6562 ZS) postbus 12 (6500 AA) Groesbeek, tel. 024-3972811, fax 024-3974739

Oomen, mr. mr. M.C., M.H. Tromplaan 33-35 (7513 AB) postbus 258 (7500 AG) Enschede, tel. 053-4800648, fax 053-4800658, e-mail info@cdjvl.nl

Oosterwijk, mr. C.G.M., Rentmeesterstraat 42 (1315 JS) postbus 10080 (1301 AB) Almere, tel. 036-5488000, fax 036-5488008, e-mail k.oosterwijk@willems-advocaten.nl

Opstal, mr. R.M. van, Martinus Nijhofflaan 2 (2624 ES) postbus 1010 (2600 BA) Delft, tel. 015-2619361, fax 015-2571003, e-mail vanvliet.en.elshof@balienet.nl

Os, mr. E.J. van, Druivengaard 5-7 (3992 KR) postbus 139 (3990 DC) Houten, tel. 030-6359035, fax 030-6359045

Oudakker, mr. E., De Boelelaan 28 (1083 HJ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3052040, fax 020-3052050, e-mail c.oudakker@kupwiel.nl

Oudijk, mr. mr. drs. D., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 053-4804292, e-mail d.oudijk@kienhuishoving.nl

Overkleef, mr. J.H.F., Molsteeg 3 (1621 KZ) postbus 2345 (1620 EH) Hoorn, tel. 0229-284333, fax 0229-236024, e-mail g.overkleef@hoorn.bureaurechtshulp.nl

Pas, mr. R. van der, Hofplein 33 (3011 AJ) postbus 21548 (3001 AM) Rotterdam, tel. 010-2822999, fax 010-2822992, e-mail vanderplas@brglaw.nl

Pouw, mr. mr. A., Vragenderweg 35 a (7131 NS) postbus 24 (7130 AA) Lichtenvoorde, tel. 0544-397200, fax 0544-397203, e-mail info@steentjesadvocaten.nl

Prins, mr. mr. R., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153419, fax 070-5153100, e-mail r.prins@prdf.nl

Prinsen, mr. J.J., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Reijnart, mr. mr. D.E.M.P.J., Langpoort 4 (6001 CL) postbus 270 (6000 AG) Weert, tel. 0495-536138, fax 0495-539134, e-mail info@abenslag.nl

Ruiter, mr. mr. C.A. de, Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 3053 (3502 GB) Amsterdam, tel. 020-4857000, fax 020-4857001, e-mail email@freshfields.com

Salomé, mr. S.G., Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595252, fax 030-2595255, e-mail serge.salome@hollandlaw.nl

Scholte, mr. N.P., Strawinskyalaan 1439 (1077 XX) Amsterdam, tel. 020-6625501, fax 020-6643416, e-mail nscholte@strik-law.nl

Schoofs, mr. J.A.H., Eusebiusbuitensingel 5 (6811 BW) postbus 5418 (6802 EK) Arnhem, tel. 026-3531860, fax 026-3531865, e-mail j.schoofs@sra.rechtsbijstand.net

Schuchmann-Moolijman, mr. mr. P.E., Pasteurlaan 1 (4624 XK) postbus 500 (4600 AM) Bergen op Zoom, tel. 0164-266600, fax 0164-266388, e-mail p.schuchmann@vitak.nl

Schutte-Heide-Jørgensen, mr. mr. L., Jan van Nassaustraat 113 (2596 BS) postbus 93102 (2509 AC) Den Haag, tel. 070-4166616, fax 070-3226940, e-mail l.schutte@wlaws.com

Schuurman, mr. H.A., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839

Sleegers, mr. mr. W.M.P.A., Burg. v.d. Heuvelstraat 16 (5737 BP) postbus 1 (5737 ZG) Lieshout, tel. 0499-428364, fax 0499-428448, e-mail willianne.sleegers@bavaria.nl

Sluiter, mr. H., Herengracht 503 (1017 BV) Amsterdam, e-mail h.sluitergmx.net

Smit, mr. G.A., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111

Spauwen, mr. mr. M.J.E., Eurode-Park 1 (6461 KB) postbus 114 (6460 AC) Kerkrade, tel. 045-5639300, fax 045-5639314, e-mail mail@bisscherouxpennino.nl

Spithoven, mr. mr. M., Bisonspoor 347 (3605 JW) postbus 1005 (3600 BA) Maarssen, tel. 0346-550270, fax 0346-550695, e-mail info@dekoningsh-advocaten.nl

Stevens, mr. S.V.M., St. Canisiusweg 19 f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820

Stokman, mr. mr. F.M.H., Tupolevlaan 22 a (1191 NX) Schiphol-Rijk, postbus 112 (1430 AC) Aalsmeer, tel. 020-3548060, fax 020-3548070, e-mail f.stokman@levenbach-ams-schiphol.nl

Straalen, mr. mr. L. van, Marktplein 23 (2132 DA) Hoofddorp, tel. 023-5563790, fax 023-5563799, e-mail adv@roestingh.nl

Strik, mr. mr. H.J.M., Statenvlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927777, fax 073-6927789, e-mail h.strik@banning.nl

Szirmai, mr. mr. A., Spanjaardslaan 120 (8917 AX) postbus 123 (8900 AC) Leeuwarden, tel. 058-2134765, fax 058-2126512, e-mail elst-rouwe@planet.nl

Tamraoui, mr. mr. S., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail mailamst@dbbw.nl

Tewer, mr. mr. P., Willem Dreesweg 4 (1314 VB) postbus 10058 (1301 AB) Almere, tel. 036-5346220, fax 036-5345984

Tilburg, mw. mr. M.M. van, Boompjes 40 (3011 XB) postbus 445 (3000 AK) Rotterdam, tel. 010-7104600, fax 010-7104666, e-mail m.vantilburg@schutgroshede.nl

Timmer, mr. D.R.E., Pastoor van Haarenstraat 40 (5464 VG) Mariaheide, postbus 557 (5460 AN) Veghel, tel. 0413-352211, fax 0413-352777, e-mail dtimmer@bernaege.nl

Toxopeus, mr. R., Jan Luijkenstraat 23 (1071 CK) postbus 10176 (1001 ED) Amsterdam, tel. 020-3307950, fax 020-3307951, e-mail toxopeus@joostenadvocaten.nl

Ulmer, mw. mr. C.C., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111, e-mail carolijn.ulmer@allenoverly.com

Vanickova, mw. mr. drs. D., Veerkade 2 (3001 KE) Rotterdam, tel. 010-4116222, fax 010-4117676, e-mail dvanickova@yahoo.eu.uk

Verpaalen, mw. mr. N.M.E., Nieuwe Bosscheweg 105 (5017 JL) postbus 3171 (5003 DD) Tilburg, tel. 013-5444612, fax 013-5437635

Visser, mw. mr. E.N.M., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-5460123, e-mail eva.visser@stibbe.com

Vita, mr. M. De, Waterlandlaan 52 (1441 MP) postbus 575 (1440 AN) Purmerend, tel. 0299-433333, fax 0299-479404, e-mail m.de.vita@abma.nl

Voermans, mr. S.A., De Lairessestraat 90 (1071 PJ) postbus 53081 (1007 RB) Amsterdam, tel. 020-6646511, fax 020-6647076, e-mail info@levenbach.nl

Voortman, mr. T., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail info@prdf.nl

Vos, mr. S.F.A., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857668, fax 020-5727668, e-mail sebastiaan.vos@freshfields.com

Vreede, mw. mr. E. de, De Entree 201 (1101 HG) postbus 22740 (1100 DE) Amsterdam (Z-O), tel. 020-5687168, fax 020-5686790, e-mail ester.de.vreede@nl.landwellglobal.com

Vries, mr. J. de, Langstraat 58 b (2242 KN) postbus 453 (2240 AL) Wassenaar, tel. 070-5119263, fax 070-5114552, e-mail info@deloos-schrijver.nl

Vries, mr. K.A.J. de, Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail mailamst@dbbw.nl

Vugt, mr. T.J. van, Westerdoksdijk 40 (1013 AE) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail thomasvanvugt@blenheim.nl

Waal, mr. E.A., Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5466378, fax 020-5492181, e-mail earl.waal@hollandlaw.nl

Waegeningh, mr. L. van, Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736737, e-mail law@lexence.nl

Westenbroek, mr. W.A., Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785117, fax 020-5785800, e-mail winand.westenbroek@loyensloeff.com

Wildeman, mw. mr. C., Haarlemmerweg 333 (1051 LH) postbus 58188 (1040 HD) Amsterdam, tel. 020-5506899, fax 020-5506999, e-mail christien.wildeman@kvd.nl

Winants, mr. M.C.H., Emmasingel 38 (6001 BD) postbus 196 (6000 AD) Weert, tel. 0495-532583, fax 0495-540755, e-mail advocaten@hoeberechts.nl

Wolting, mr. V., Wipstrikkerallee 95 (8023 DW) postbus 516 (8000 AM) Zwolle, tel. 038-4530340, fax 038-4530241, e-mail vwolting@schuldink.nl

Zeilstra, mr. J., Basicweg 14 d (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508043, fax 033-4555525, e-mail zeilstra@marxman.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Beens, mw. mr. P. Breda 31-07-2003

Bloemink, mw. mr. S.L.H. Amsterdam 05-06-2003

Boer, mw. mr. M.P. de Zwolle 16-08-2003

Caupain, mw. mr. M.M. Amsterdam 01-06-2003

Coenen, mr. K.J. Emmeloord 08-08-2003

Coul, mw. mr. S.M.M. Op de Breda 01-08-2003

Dérogée-van Roosmalen, mw. mr. E.J.C.M. Rotterdam 01-06-2003

Drumpt, mw. mr. M.V. van Utrecht 20-08-2003

Dunné, mr. M. van Rotterdam 30-06-2003

Duthler, mw. mr. D. Den Haag 30-09-2003

Dijkstra, mw. mr. A. Leeuwarden 01-07-2003

Eden, mw. mr. T.N. van Purmerend 28-07-2003

Fever, mw. mr. J.F. Le Den Bosch 25-09-2003

Giesen, mr. G.J.J. Didam 31-07-2003

Gool, mw. mr. D.J.C. van Utrecht 01-10-2003

Groeneveld, mr. P. Rotterdam 10-09-2003

Groot, mw. mr. L. de Arnhem 01-09-2003

Hartogh Heys, mr. R. Arnhem 15-08-2003

Have, mr. H.J. ten Amsterdam 24-09-2003

Haije, mw. mr. T.M.L. de la Schinnen 01-07-2003

Hazewinkel, mr. S.H.E. Zoetermeer 01-06-2003

Heidinga, mr. P. Haarlem 01-07-2003

Hoekstra, mr. R. Amsterdam 07-07-2003

Hollander, mr. H.C. den Amsterdam 11-06-2003

Iersel, mr. H.J.A.M. van Den Bosch 01-10-2003

Ilcken, mr. A.R.A.J. Breda 24-06-2003

Janssen-van Essen, mw. mr. V.E. Enschede 01-10-2003

Jong, mr. F.W. de Nijmegen 01-06-2003

Jordans, mw. mr. A. Den Haag 01-10-2003

Jorna-Templin, mw. mr. C.N. Enschede 01-09-2003

Jorritsma, mw. mr. E.P. Den Haag 01-10-2003

Kastein, mr. H.J. Arnhem 01-07-2003

Keessen, mw. mr. A.M. Amsterdam 01-08-2003

Keijer, mw. mr. M. Rotterdam 01-08-2003

Kralingen, mr. R.W. van Amsterdam 01-07-2003

Kreemers, mr. L.J.J.P. Maastricht 01-07-2003

Kruyskamp, mr. M.J.W. Rotterdam 01-07-2003

Kuhlmann, mw. mr. D. Voorburg 29-09-2003

Kuiper, mr. J.S. Rotterdam 18-07-2003

Landstra, mr. F.J. Groningen 01-09-2003

Ling, mw. mr. J.D.J. van Rotterdam 03-07-2003

Lottum, mr. F.W. Den Haag 01-10-2003

Maagdenberg, mr. D.W.F. van den Zoetermeer 01-07-2003

Malfeyt, mw. mr. C.E.M. Den Haag 01-10-2003

Meer, mr. P.P.A. van der Stadskanaal 30-09-2003

Meijer, mr. C.J. Arnhem 29-08-2003

Mieras-Tavenier, mw. mr. S. Leiden 01-08-2003

Molier, mr. M.A. Rotterdam 15-07-2003

Oors, mw. mr. R.L.A.M. Eindhoven 01-09-2003

Poll, mw. mr. T. van de Goes 01-10-2003

Ponsioen, mr. Th.H.C.M. Oegstgeest 30-09-2003

Roosien-Feenstra, mw. mr. A.J. Zwolle 30-09-2003

Rooij, mw. mr. G.C. de Amsterdam 24-09-2003

Sanders, mw. mr. M. Amsterdam 15-06-2003

Sanders, mr. P. Amsterdam 01-07-2003

Schoenmaeckers, mr. P.M.J. Amsterdam 01-07-2003

Sneevliet, mw. mr. Y. Utrecht 30-09-2003

Spoor, mr. N.B. Amsterdam 01-07-2003

Steijn, mw. mr. A.J. van Haarlem 21-07-2003

Stigter, mw. mr. E.M. de Utrecht 01-08-2003

Storm, mw. mr. E.J. Den Haag 15-09-2003

Tanja-van den Broek, mw. mr. T.H. Den Haag 01-07-2003

Tol-Verburg, mw. mr. E. van Middelburg 01-05-2003

Valk, mr. C.J. de Houten 10-07-2003

Verburg, mw. mr. I.D.J. Amsterdam 02-06-2003

Viervelizer, mw. mr. W.J. Nijmegen 01-07-2003

Weerman, mr. R.M.L. Amsterdam 01-07-2003

Willems, mw. mr. J.M. Utrecht 01-10-2003

Wullings, mw. mr. M. Utrecht 01-09-2003

Wijnands-Veninga, mw. mr. M.A. Zwolle 01-07-2003

Zeggeren, mw. mr. A.C.J. van Amsterdam 01-07-2003

OVERLEDEN

Koppe, mr. R. Uithuizen 09-09-2003

KANTOORVERPLAATSING

Aardema, mr. W.J.: Beemdstraat 32 (5652 AB) postbus 8821 (5605 LV) Eindhoven, tel. 040-2910691, fax 040-2552444, e-mail info@dijkmans-advocaten.nl

Aardoom-Fuchs, mw. mr. I.: Kattensingel 94 (2801 CG) postbus 555 (2800 AN) Gouda, tel. 0182-202055, fax 0182-521883, e-mail ingeaardoom@vandelftenpartners.nl

Arends, mr. S.W.H. (Amsterdam): Frederikspark 1 (2012 DA) postbus 3193 (2001 DD) Haarlem, tel. 023-5186140, fax 023-5476895, e-mail booi.advocaten@wxs.nl

Bakker, mr. drs. E.H.: Blauwkapelseweg 25 bis (3572 KB) Utrecht, tel. 030-2762366, fax 030-2762367, e-mail mrehabakker@cs.com

Boer, mr. W.D. de (Amsterdam): 350 Park Avenue (NY 10022) New York/Vereinigde Staten van Amerika, tel. 001-2129724000, fax 001-2129724929, e-mail duco.deboer@stibbe.com

Boskma, mr. E.: Kennemersingel 12 (1815 GB) postbus 327 (1800 AH) Alkmaar, tel. 072-5068500, fax 072-5068501, e-mail boskma@cleerlin-hamer.nl

Breuker, mw. mr. drs. K.M. (Den Haag): Burg. Roelenweg 11 (8021 EV) postbus 600 (8000 AP) Zwolle, tel. 038-4259244, fax 038-4259252, e-mail k.m.breuker@nysingh.nl

Caris, mw. mr. E.P. (Nijmegen): Andries Bickerweg 6 (2517 JP) postbus 17199 (2502 CD) Den Haag, tel. 070-3184200, fax 070-3561340, e-mail info@bvvg.nl

Cats, mr. E.J.P.: Nassaulaan 28 (7811 GK) Emmen, tel. 0591-658144, fax 0591-613388

Deiman, mw. mr. L.M.: Westzeedijk 525 (3024 EL) Rotterdam, tel. 010-4255311, fax 010-4257245

Dikhoff, mr. S.F.: Prinsengracht 547 (1016 HS) Amsterdam, tel. 06-45756526, fax 020-6236037 e-mail dikhoff44@zonnet.nl

Dijkstra, mw. mr. T.H. (Groningen): Van Nahuysplein 17 (8011 NC) postbus 1092 (8001 BB) Zwolle, tel. 038-4216191, fax 038-4222371, e-mail roza.advocaten@balienet.nl

Engelen, mw. mr. S.E.W. (Maastricht): Kerkstraat 4 (6367 JE) Ubachsgracht, postbus 23034 (6367 ZG) Voerendaal, tel. 045-5620540, fax 045-5620541, e-mail info@rechten.nl

Ficq, mr. P.L.C.M. (Amsterdam): Kennemersingel 12 (1815 GB) postbus 327 (1800 AH) Alkmaar, tel. 072-5068500, fax 072-5068501, e-mail advocaten@cleerlin-hamer.nl

Flipse, mr. J.W. (Westerbork): Torenlaan 14 (9401 HR) Assen, tel. 0592-301570, fax 0592-301580, e-mail flipsejw@xs4all.nl

Folgering, mr. D.J.J.: Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 020-6267949

Groothuis, mr. L.F. (New York/Vereinigde Staten van Amerika): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414994, fax 020-5414952, e-mail leo.groothuis@nautadutilh.com

Guijt, mw. mr. J.J. (Barendrecht): Weena 614 (3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939, fax 010-2012949, e-mail r@borsboomhham.nl

Hermelink-Kramer, mw. mr. J. (Maarssen): Erasmuslaan 49 (3707 ZB) Zeist, tel. 030-6917024, fax 030-6916349

Heyendaal, mr. M.H.R.: Concertgebouwplein 29 (1071 LM) Amsterdam, tel. 020-6760780, fax 020-6752764, e-mail mh@3k.nl

Hobbelen, mr. H.C.L. (Amsterdam): Marsveldplein 5 (B-1050) Brussel/België, tel. 0032-25047532, fax 0032-24047532, e-mail hien.hobbelen@freshfields.com

Janssens, mw. mr. M.E.U.: Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772702, fax 020-5772355, e-mail m.janssens@houthoff.com

Jozefzoon, mr. D.V.G.: Balthasar Floriszstraat 11 (1071 TZ) Amsterdam, e-mail d.jozefzoon@jozefzoon.nl

Katerberg, mw. mr. R.R. (Driebergen): Biltstraat 182 (3572 BR) postbus 13266 (3507 LG) Utrecht, tel. 030-2724500, fax 030-2721585, e-mail katerberg@bvd-advocaten.nl

Koch, mr. B.O.M. (Amsterdam): Triton Court, 14 Finsbury Square 2nd floor (EC2A 1 BR) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2076144923, fax 0044-2076144941, e-mail bart.koch@debrauw.com

Kool, mw. mr. A.T. van der (Leiden): Jonckerweg 2 (2201 DZ) postbus 65 (2200 AB) Noordwijk, tel. 071-4029311, fax 071-4030779, e-mail info@deruiterdewildt.nl

Korver, mw. mr. J.A.: Losplaatsweg 11 (2201 CT) postbus 223 (2200 AE) Noordwijk, tel. 071-3616401, fax 071-3648184

Krips, mr. A.A.: Delflandlaan 1 (1062 EA) postbus 1031 (1000 BA) Amsterdam, tel. 020-2060700, fax 020-2060750, e-mail info@devos.nl

Lanslots, mw. mr. P. (Breda): Willem II-straat 29a (5038 BA) postbus 246 (5000 AE) Tilburg, tel. 013-5420400, fax 013-5430408, e-mail p.lanslots@linssen-advocaten.nl

Lievens, mr. E. (Amsterdam): Lombokstraat 1 (2585 VP) Den Haag, tel. 070-3521880, fax 070-3558891, e-mail elievens@wxs.nl

Lochte, mw. mr. M. (Boxtel): Parklaan 58 (5613 BH) postbus 885 (5600 AW) Eindhoven, tel. 040-2452555, fax 040-2431749, e-mail houben.vandijck@balienet.nl

Logtestijn, mr. L.B.A. (Dordrecht): Sophiastraat 22-28 (4811 EM) postbus 3404 (4800 DK) Breda, tel. 076-5136136, fax 076-522252, e-mail logtestijn@rassers.nl

Loibl-van Rens, mw. mr. S.C.P.M. (Maastricht): Ludwigstrasse 22/II (D-94032) Passau/Duitsland, tel. 0049-851383390, fax 0049-8513833938, e-mail loibl@kanzlei-zbp.de

Marel, mr. A.J. van der: Keizersgracht 208 (1016 DX) Amsterdam

Meesters, mr. M.A. (Utrecht): Bisonspoor 347 (3605 JW) postbus 1005 (3600 BA) Maarssen, tel. 0346-550270, fax 0346-550695, e-mail meesters@dekoningsh-advocaten.nl

Mohassel Zadeh, mw. mr. K. (Bergen op Zoom): Westeinde 207 (2512 GZ) Den Haag

Nijholt, mr. H.J.M.: Nassaulaan 28 (7811 GK) Emmen, tel. 0591-658144, fax 0591-613388

Oosterhout, mw. mr. C.H.M. van: Roerstraat 105 (5626 DS) postbus 1077 (5602 BB) Eindhoven, tel. 040-2619525, fax 040-2619526, e-mail info@alkogon.nl

Posthumus-Praasterink, mw. mr. M.A. (Eindhoven): Marten Meesweg 25 (3068 AV) postbus 8656 (3009 AR) Rotterdam, tel. 010-4075154, fax 010-4075135, e-mail mireille.posthumus@nl.landwellglobal.com

Reerink, mr. N.S.: Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 020-6429013, e-mail nils.reerink@hollandlaw.nl

Romein, mw. mr. A. (Rotterdam): Winthontlaan 2 (3526 KV) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850325, fax 030-2849961, e-mail annemieke.romein@dvan.nl

Schiphorst, mw. mr. R.L.H.I. (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail rlhischiphorst@dbbw.nl

Schippers, mr. P.A. (Breda): Evertsenstraat 5 (5224 HN) postbus 2154 (5202 CD) Den Bosch, tel. 073-6205105, fax 073-6205100, e-mail pschippers@ewijk-wouw.nl

Schoo, mr. W. (Winschoten): Brander 11 (9934 NR) postbus 134 (9930 AC) Delfzijl, tel. 0596-619989, fax 0596-630908, e-mail kappelhofadv@balienet.nl

Schram, mr. R.A.M. (Amsterdam): Staten Bolwerk 2 (2011 ML) postbus 1140 (2001 BC) Haarlem, tel. 023-5326240, fax 023-5322706, e-mail koppenjageradvocaten@planet.nl

Schutz, mr. B.A. (Amsterdam): Kromme Weele 14-16 (4331 PB) postbus 58 (4330 AB) Middelburg, tel. 0118-651402, fax 0118-651403, e-mail b.schutz@vanbovenpatist.nl

Simon, mr. M.M. (Utrecht): Apeldoornseweg 31 (6814 BH) postbus 1219 (6801 BE) Arnhem, tel. 026-4434249, fax 026-4459054, e-mail m.simon@rijssenbeek.nl

Smale, mw. mr. L.J. (Leiden): Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 020-4313143, e-mail lillian.smale@bdn.nl

Snel, mr. R. (Den Haag): Hereweg 93 (9721 AA) postbus 1105 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5997999, fax 050-5997977

Sprey, mr. J.: P.C. Hoofstraat 154 (1071 CG) Amsterdam, tel. 020-6758821, fax 020-6757596, e-mail sprey@vwsadvocaten.nl

Staa, mw. mr. A.G.H. van der: Riouwstraat 161 (2585 HS) Den Haag

Swinkels, mw. mr. A.H.P. (Helmond): Boutenslaan 2 (5615 CW) postbus 48 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2132888, fax 040-2136280, e-mail info@drbo.nl

Timmerman, mw. mr. D. (Amsterdam): Koningin Emmaplein 7 (3016 AA) Rotterdam, tel. 010-2415777, fax 010-2415770, e-mail lvd@ludwig-vandam.nl

Ubaghs, mw. mr. I.Th.L.: President Kennedylaan 19 (2517 JK) Den Haag

Verhoeven, mr. M.H.S.: Blaak 28 (3011 TA) postbus 711 (3000 AS) Rotterdam, tel. 010-4406412, fax 010-4406433, e-mail mverhoeven@plp.nl

Vermeeren-Keijzers, mw. mr. I.H. (Frankfurt Am Main/Duitsland): Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 020-6232884, e-mail irene.vermeeren@bakemet.com

Vogel, mr. H.J.S.: Kennemersingel 12 (1815 GB) postbus 327 (1800 AH) Alkmaar, tel. 072-5068500, fax 072-5068501, e-mail advocaten@cleerдин-hamer.nl

Volkerink, mw. mr. M. (Breda): Willem II-straat 29 a (5038 BA) postbus 246 (5000 AE) Tilburg, tel. 013-5420400, fax 013-5430408, e-mail m.volkerink@linssen-advocaten.nl

Waij, mw. mr. R.W. (Rotterdam): De Entree 201 (1101 HG) postbus 22740 (1100 DE) Amsterdam (Z-O), tel. 020-5687067, fax 020-5686234, e-mail roos.van.waij@nl.landwellglobal.com

Weierink, mr. T.A.A.J.M. (Venlo-Blerick): Jansbinnensingel 24 (6811 AL) postbus 1258 (6801 BG) Arnhem, tel. 026-4435945, fax 026-4458838, e-mail tonweierink@vnnv-advocaten.nl

Wignand, mr. M.: Winschoterdiep 50 (9723 AB) postbus 1700 (9701 BS) Groningen, tel. 038-8512029, fax 038-8514040, e-mail marten.wignand@essent.nl

Zwemmer, mr. J.P.H.: Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313160, fax 020-4313129, e-mail boekel.de.neriee@bdn.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Hondsrug Advocaten (mrs. E.J.P. Cats en H.J.M. Nijholt) Nassaulaan 28 (7811 GK) Emmen, tel. 0591-658144, fax 0591-613388

MEDEVESTIGING

Cleerдин & Hamer (mrs. P.L.C.M. Ficq, H.J.S. Vogel en E. Boskma) Kennemersingel 12 (1815 GB) postbus 327 (1800 AH) Alkmaar, tel. 072-5068500, fax 072-5068501, e-mail advocaten@cleerдин-hamer.nl

NAAMSWIJZIGING

Advocaten Aldenhoven & Driessen te Oss thans: **Advocatenkantoor Aldenhoven** Van Berge Henegouwen Van den Bosch te Maastricht thans: **Van Berge Henegouwen Welvaart & Zuketto Advocaten** Smeets, mw. mr. F.C. te Amsterdam thans: **Berger-Smeets, mw. mr. F.C.** Swennenhuis, mw. mr. B.A.A. te Den Haag thans: **Broesterhuizen-Swennenhuis, mw. mr. drs. B.A.A.**

Prickartz c.s. te Heerlen thans: **Van Ek & Prickartz Advocaten C.V.** Van Harmelen Beijneveld Tubbergen Van Houten te Rotterdam thans: **Van Harmelen Beijneveld Van Houten**

Helmink, mw. mr. M. te Rotterdam thans: **Heere-Helmink, mw. mr. M.** Baumgarten & Hennephof Advocaten te Den Haag thans: **Advocatenkantoor Hennephof** Russel, mw. mr. E.R.M. te Groningen thans: **Holtz-Russel, mw. mr. E.R.M.**

Vet, mw. mr. B.C. de te Amsterdam thans: **Kerdel-de Vet, mw. mr. B.C.** Kortebach Van Steensel, Niessen te Den Haag thans: **Kortebach Van Steensel** Van de Pol & Van Beek Advocaten te Den Haag thans: **Advocatenkantoor Van de Pol**

Schrijver Advocaten te Delden thans: **Schrijver & Ruarus Advocaten** Advocatenkantoor Mr. B. Smid te Assen thans: **Smid & Flipse Advocaten**

BEZOEKADRES / TEL. / FAX / E-MAIL

Advocatenkantoor Aldenhoven te Oss: e-mail aldenhoven@aldrie.nl

Cats Advocaten te Emmen: Angelsloërdijk 27 (7822 HK) Emmen, fax 0591-610314

Advocatenkantoor Hennephof te Den Haag: e-mail jshennephof@freeler.nl

Kwaak-Knol, mw. mr. drs. G. van der: Loopuijtpark 37 (1786 AD) Den Helder **Schrijver & Ruarus Advocaten** te Delden: e-mail schrijver.ruarus@intraweb.nl

Stoffels Advocatenkantoor te Zevenbergen: Stationsstraat 30 (5111 CK) Baarle-Nassau

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

VERZET TEGEN INSCHRIJVING

Hof van Discipline, 7 juni 2002, nr. 3534

(mrs. Zwitser-Schouten, Heidinga, Gründemann, Vermeulen en Knottnerus)

Verzet tegen inschrijving. Termijn waarbinnen verzet door de raad moet worden ingesteld. Aanwijzing van een (buiten)patroon door de raad.

– *Advocatenwet art. 4 en art. 9b lid 5.*

Feiten

Mr. X dient op 11 mei 2001 bij de rechtbank een verzoekschrift in tot beëdiging. Bij brief van 14 november 2001 doet de Raad van Toezicht verzet tegen de inschrijving. Het verzet wordt gedaan op grond van de omstandigheid dat mr. X en haar echtgenoot in 1994 werden verdacht van deelneming aan een criminele organisatie die zich bezighield met vrouwenhandel uit de Oekraïne en Rusland. Mr. X werd in eerste instantie bij vonnis van 15 november 1994 door de rechtbank veroordeeld tot een gevangenisstraf van 12 maanden, waarna het gerechtshof in hoger beroep mr. X heeft veroordeeld voor valsheid in geschrifte tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 3 maanden.

Klaagster is van oordeel dat de raad in het verzet niet-ontvankelijk is omdat de verzettermijn als bedoeld in art. 4 van de Advocatenwet was verstreken. Daarnaast voert zij aan dat sedert het door haar gepleegde strafbare feit 9 jaar zijn verstreken en dat zij in die tijd ervan blijk heeft gegeven op positieve wijze werkzaam te willen zijn in het Nederlandse rechtsbestel. Zij is werkzaam geweest als rechtskundig adviseur en vertaalster/tolk Russisch. Ten slotte verzoekt zij het hof om de Raad van Toezicht op te dragen een (buiten)patroon te willen aanwijzen.

Overwegingen hof

Ter zake van de door mr. X gestelde niet-ontvankelijkheid van de raad vanwege het verstrijken van de verzettermijn als bedoeld in art. 4 van de Advocatenwet geldt volgens vaste rechtspraak van het hof als uitgangspunt dat overschrijding van de in art. 4 van de Advocatenwet genoemde termijn van 6 weken niet tot gevolg heeft dat de raad daarna geen verzet meer kan doen. Art. 4 van de Advocatenwet moet aldus worden verstaan dat beëdiging in geen geval kan plaatsvinden vóór een verklaring van geen bezwaar of vóór ommekomst van de termijn van 6 weken. Ook daarna kan, zolang de beëdiging niet is geschied, door de raad verzet tegen de inschrijving worden gedaan. Dit vloeit voort uit de strekking van de in de Advocatenwet neergelegde regeling omtrent de beëdiging van advocaten en procureurs, welke regeling onder meer is gegeven om toelating tot de balie te voorkomen van personen ten aanzien van wie gegronde vrees bestaat als bedoeld in art. 4 lid 2 van de Advocatenwet.

Tegenover het door mr. X in 1993 gepleegde strafbare feit staat dat zij ten tijde van het plegen van het delict nog tamelijk jong was, dat inmiddels 9 jaar verstreken zijn en dat mr. X er in die tijd blijk van heeft gegeven op positieve wijze werkzaam te willen zijn in het Nederlandse rechtsbestel. De door haar voltooide rechtenstudie en haar inmiddels sedert enige jaren opgebouwde praktijk als rechtskundig adviseur en vertaalster/tolk Russisch wijzen in die richting. Klaagster heeft bovendien voor het hof voldoende aannemelijk gemaakt dat zij spijt heeft van haar handelwijze van destijds en dat zij, zoals zij zegt, in de toekomst slechts een positieve bijdrage wil leveren aan de Amsterdamse balie. Al met al heeft mr. X er blijk van gegeven dat zij voldoende afstand heeft genomen van haar verleden. In die omstandigheden behoort het verleden van mr. X haar niet tot in lengte van jaren te worden nagedragen. Het beklag is derhalve gegrond.

Inzake het in het klaagschrift opgenomen verzoek aan het hof om de Raad van Toezicht op te dragen een (buiten)patroon te benoemen voor de stageperiode van mr. X dient mr. X niet-ontvankelijk te worden verklaard. Blijkens art. 9b lid 5 van de Advocatenwet staat tegen een beslissing van de Raad van Toezicht, houdende weigering om een (buiten)patroon aan te wijzen, voor de belanghebbende administratief beroep open bij de Algemene Raad van de Orde van Advocaten.

Volgt

Grondbevinding van het beklag tegen de beslissing van de raad en niet-ontvankelijkverklaring van mr. X in haar verzoek om de raad op te dragen een (buiten)patroon te benoemen.

OPDRACHT TOT VERLENEN VAN PROCUREURSBIJSTAND

Hof van Discipline, 7 juni 2002, nr. 3518

(mrs. Zwitser-Schouten, Heidinga, Gründemann, Vermeulen en Knottnerus)

Deken 's-Gravenhage, 28 januari 2002

(mr. W. de Vries)

Een advocaat mag geen opdracht aanvaarden tot het verlenen van procureursbijstand, inhoudende het enkel als procureur ondertekenen van door een rechtszoekende zelf opgestelde processtukken. Een advocaat mag een opdracht, welke zich beperkt tot het enkel verlenen van procureursbijstand, slechts aanvaarden van een advocaat.

– *Advocatenwet art. 13 lid 3 juncto art. 67*

– *Gedragsregels 9 en 35*

Feiten

Klager richt een brief tot de Nederlandse Orde van Advocaten waarin hij verzoekt om een procureur aan te wijzen. Klager vermeldt daarbij

expliciet dat de aan te stellen procureur geen diensten zou moeten verrichten als advocaat omdat klager inhoudelijk de procedure zelf wenst te voeren.

De deken schrijft aan klager dat aan diens verzoek niet zonder meer kan worden voldaan. De deken stelt zich op het standpunt dat de aanwijzing van een advocaat/procureur pas aan de orde is, wanneer de rechtzoekende er aantoonbaar niet in slaagt zelf een advocaat bereid te vinden de zaak voor hem te behandelen en dat klager eerst zelf een aantal advocaten dient te benaderen en bij afwijzing door die advocaten afschriften van de afwijzingsbrieven aan de deken dient over te leggen waaruit blijkt dat klager een aantal advocaten heeft benaderd en om welke redenen zij klager niet willen bijstaan.

Klager dient vervolgens, zonder verdere correspondentie met de deken, een klaagschrift in bij het hof.

Klacht

Als gronden voor zijn beklag voert klager aan, zakelijk weergegeven, dat hij volgens de inhoud en strekking van de Nederlandse Grondwet en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gerechtigd is zelf een procedure inhoudelijk voor de civiele kamer van de rechtbank te voeren, weliswaar met inschakeling van een procureur maar zonder dat die procureur daarbij als advocaat optreedt.

Overwegingen van het hof

Op grond van artt. 67 en 13 lid 3 van de Advocatenwet staat de mogelijkheid van beklag open na een beschikking van de deken tot afwijzing van het verzoek tot aanwijzing van een advocaat dan wel procureur. Het hof stelt vast dat van een dergelijke afwijzende beschikking van de deken geen sprake is. De deken heeft in zijn brief aan klager slechts uiteengezet wanneer een verzoek tot aanwijzing van een procureur aan de orde kan komen, namelijk wanneer klager er aantoonbaar niet in slaagt om zelf een advocaat (de deken spreekt over een advocaat/procureur – *bew.*) bereid te vinden om de procedure voor hem te behandelen. Het is vervolgens aan klager om zijn verzoek aan de deken nader te staven of anderszins te handhaven, maar klager heeft nagelaten dit te doen. Klager dient dan ook niet-ontvankelijk te worden verklaard in zijn beklag.

Ten overvloede overweegt het hof dat het beklag van klager ongegrond zou zijn geweest, indien klager daarin ontvankelijk was geweest. Inhoudelijk is niet gebleken dat klager geen advocaat of procureur kon vinden om een procedure bij de rechtbank in te leiden. Een advocaat zou bovendien geen opdracht mogen aanvaarden tot het verlenen van procureursbijstand, inhoudende het enkel als procureur ondertekenen van door een rechtzoekende zelf opgestelde processtukken. Een advocaat draagt verantwoordelijkheid voor de behandeling van een zaak, zoals onder meer in Gedragsregel 9 tot uiting is gebracht. Blijkens Gedragsregel 35 mag een advocaat voorts een opdracht, die zich beperkt tot het enkel verlenen van procureursbijstand, slechts aanvaarden van een advocaat.

Volgt

Het hof verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beklag.

BEROEPSAANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 10 juni 2002

(mrs. Mertens-Steeghs, Henselmans, Hegeman, Theunissen, Martens)

Advocaat blijft in gebreke met het overleggen van een beroepsaansprakelijkheidsverzekering en beantwoordt niet de brieven van de Deken.

- Art. 46 (2.2. Bezwaren van de deken)
- Verordening op de beroepsaansprakelijkheid art. 2 lid 1
- Gedragsregel 37

Feiten

Mr. X oefent de praktijk uit in dienst van een werkgever, een en ander als bedoeld in art. 3, 2e lid van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking. Mr. X beroept zich erop dat zijn werkgever verzekerd is tegen beroepsaansprakelijkheid. Mr. X beantwoordt brieven van de deken niet.

Overwegingen raad

De raad overweegt, na te hebben vastgesteld dat mr. X de brieven van de deken niet beantwoordt heeft en dat onderdeel van de klacht gegrond is, ten aanzien van het bezwaar van de deken ten aanzien van de overtreding van art. 2 lid 1 van de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid:

Mr. X oefent de praktijk uit in dienst van een werkgever als bedoeld in art. 3, 2e lid van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking.

Art. 2 van de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid bepaalt dat de advocaat verplicht is ter zake van het risico van zijn beroepsaansprakelijkheid verzekerd te zijn.

Mr. X heeft overgelegd de algemene voorwaarden aansprakelijkheidsverzekering die zijn werkgever heeft gesloten. In art. 2 sub d onder 'aard van de dekking' staan, in het kader van de dekking opgesomd de nalatigheden, vergissingen, fouten et cetera die de verzekerde – in casu ook mr. X – mocht begaan bij de uitvoering van zijn werkzaamheden binnen zijn in de polis omschreven hoedanigheid. Dat is derhalve de hoedanigheid van werknemer en niet de hoedanigheid van advocaat en procureur.

Voorts dekt de polis niet de aansprakelijkheid voor zuivere vermogensschade of voor ideële schade door mr. X aan derden toegebracht, terwijl ook het eigen risico de wettelijke grens overschrijdt.

Uit het bovenstaande volgt dat mr. X niet voldoet aan zijn verplichting als advocaat en procureur verzekerd te zijn zoals de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid voorschrijft.

De raad acht het van groot belang dat de advocaat voldoet aan de eisen die gesteld zijn in de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid. Het aantal gevallen waarin beoefenaars van de vrije beroepen aanspra-

kelijk worden gesteld neemt toe. Hierop dient de advocaat voorbereid te zijn door een beroepsaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten zoals in voormelde Verordening is vastgelegd. Dit versterkt bovendien het vertrouwen in de advocatuur.

Mr. X is, blijkens zijn uitlatingen ter zitting, welbewust nalatig gebleven om de aan de in de onderhavige Verordening gestelde eisen te voldoen.

Volgt

Gegrondbevinding van beide klachtonderdelen en oplegging van de maatregel van schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van 14 dagen met bepaling dat deze maatregel niet zal worden ten uitvoer gelegd tenzij de Raad van Discipline later anders mocht bepalen op grond dat mr. X voor het einde van de proeftijd, te stellen op 2 jaar, zich aan één van de in art. 46 bedoelde gedragingen schuldig maakt of de hierna op te leggen bijzondere voorwaarde niet heeft nageleefd. De raad verbindt aan deze maatregel de voorwaarde dat mr. X binnen 30 dagen na verzending van deze beslissing aan de deken aantoonbaar dat hij voldoet aan de Verordening op de beroepsaansprakelijkheid.

ALLESBEPALLENDE WENSEN VAN CLIËNT

Hof van Discipline, 14 juni 2002, nr. 3424

(mrs. Fransen, Beker, Hooykaas, Paulussen en Scholten)

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 7 mei 2001

(mrs. Mertens-Steeghs, Peeters, Kneepkens, Martens en Hegeman)

Wensen van de cliënt ten aanzien van de behandeling van de zaak zijn richtinggevend voor hetgeen de advocaat onderneemt.

Declaratieperikelen.

- *Advocatenwet, art. 46 (1.1 Beleidsvrijheid; 1.4.3.1 Financiële verhouding)*
- *Gedragsregels 8 en 9*

Feiten

Mr. X behandelde voor een cliënte een letselschadezaak, gevolg van een verkeersongeluk in 1996. In februari 1999 schreef hij aan de verzekeraar van de wederpartij onder meer: 'In tegenstelling tot u, mijn medisch adviseur en ondergetekende, wenst cliënte vooralsnog niet af te wikkelen.' Desondanks deed hij in die brief een voorstel om het smartengeld te fixeren op f 20.000, inclusief wettelijke rente. Dit handelen leidde tot het eerste klachtonderdeel.

Mr. X had die verzekeraar voorts een declaratie van f 6.000 gezonden, waarvan de verzekeraar slechts f 2.000 betaalde. Mr. X zond daarop aan zijn cliënte een rekening van f 4.000 en ging, toen betaling uitbleef, tot gerechtelijke incasso over. Zijn cliënte, de klaagster, beriep zich op een toezegging van mr. X dat de kosten van zijn rechtsbijstand door de verzekeraar zouden worden vergoed.

Dit was het tweede klachtonderdeel.

De raad achtte beide klachtonderdelen gegrond en legde mr. X de maatregel van berisping op.

Overweging hof

Mr. X heeft erkend dat hij in zijn brief van februari 1999 aan de verzekeraar van de wederpartij van klaagster een voorstel heeft gedaan tot minnelijke regeling van de zaak voor wat betreft het smartengeld, terwijl de klaagster met dit verzoek niet had ingestemd. Klaagster had – in tegendeel – juist aan mr. X meegedeeld dat zij nog geen afwikkeling van de zaak wenste en dat zij een second opinion wilde afwachten.

Uitgangspunt dient te zijn dat de wensen van een cliënt ten aanzien van de behandeling van de zaak richtinggevend zijn voor hetgeen de advocaat onderneemt.

Het is niet aan de advocaat om te bepalen wat het psychische of gezondheidsbelang van de cliënt is, als deze welomschreven wensen daaromtrent kenbaar heeft gemaakt. In geval tussen de advocaat en de cliënt verschil van mening rijst voor de wijze waarop de zaak moet worden behandeld en dit verschil van mening in onderling overleg niet kan worden opgelost, dient de advocaat zicht terug te trekken.

De vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt wordt in ernstige mate geschonden door aan de wederpartij een dergelijk verschil van mening kenbaar te maken en door te handelen in strijd met de uitdrukkelijke wens van de cliënt. Het hof onderschrijft het oordeel van de raad dat mr. X de belangen van de klaagster heeft geschaad en dat hij heeft gehandeld in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat beaamt.

Mr. X stelt dat het hem vrijstond klaagster een bedrag ad f 4.000 in rekening te brengen toen de wederpartij ter zake van rechtsbijstand niet meer dan f 2.000 wenste te vergoeden, omdat hij klaagster niet had toegezegd dat (de verzekeraar van) de wederpartij alle kosten zou betalen. Mr. X stelt dat hij zich het recht heeft voorbehouden bij klaagster op de kosten terug te komen. Klaagster heeft dit betwist. Zij stelt dat mr. X haar onvoorwaardelijk heeft verzekerd dat de wederpartij zijn declaraties zou voldoen.

Desgevraagd heeft mr. X deze mededeling ter zitting van het hof bevestigd, zij het dat hij daaraan zegt te hebben toegevoegd dat zulks 'in beginsel' het geval zou zijn. Mr. X heeft de door hem gestelde financiële afspraken niet schriftelijk aan de klaagster bevestigd. Het was aan mr. X de afspraken met betrekking tot de kosten duidelijk aan de klaagster te bevestigen.

Nu mr. X dat niet gedaan heeft, gaat het hof uit van de juistheid van de stellingen van klaagster. Het stond mr. X derhalve niet vrij klaagster een nota te sturen toen de verzekeraar niet bereid bleek te zijn de declaratie geheel te voldoen. Of deze declaratie bovenmatig hoog was, kan in dezen buiten beschouwing blijven. De raad heeft slechts vermeld dat de verzekeraar kennelijk die mening was toegegaan. Deze overweging was niet redengevend voor de beslissing.

Volgt

Bekrachtiging van de beslissing van de raad.

NIET-NAKOMEN VAN AFSPRAKEN

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 1 juli 2002

(mrs. Verhoeven, Claassen, Eschauzier, Maat en Van Nispen tot Sevenaer)

Het opmaken en ondertekenen van een valse werkgeversverklaring. Het niet-nakomen van een afspraak met de deken om een proces-verbaal, zodra dit ter beschikking kwam, toe te sturen aan de deken en het niet-nakomen van de afspraak met de deken om zich van het tableau te laten schrappen.

- *Advocatenwet (2.2. Bezwaren van de deken)*
- *Gedragsregel 37*

Feiten

Mr. X treedt op als advocaat voor A. Ten behoeve van A heeft mr. X een (concept-)arbeidsovereenkomst tussen mr. X en A en een werkgeversverklaring, die door mr. X met de hand is ingevuld en ondertekend, opgemaakt. Tussen mr. X en A heeft nimmer een arbeidsovereenkomst bestaan. A gebruikt deze stukken valselijk om bij een bank een hypothecaire lening aan te vragen. Tegen mr. X is een strafrechtelijke vervolging ingesteld ter zake van het plegen van valsheid in geschrifte als bedoeld in art. 225, lid 1 Wetboek van Strafrecht. Tegenover de politie verklaart mr. X de stukken in strijd met de waarheid te hebben opgemaakt.

Mr. X spreekt met de deken af om, zodra hij beschikt over de in het strafrechtelijk onderzoek afgelegde verklaringen c.q. over het zogenaamde overzichtsproces-verbaal, daarvan afschrift aan de deken toe te sturen. Mr. X stuurt die stukken op 17 december 2001 aan de deken toe, terwijl later blijkt dat die stukken reeds omstreeks september 2001 in zijn bezit zijn. In zijn brief aan de deken van 13 november 2001 heeft mr. X het doen voorkomen alsof hij nog niet over de stukken beschikt.

Mr. X spreekt met de deken af dat hij zich per 1 maart 2002 als advocaat en procureur van het tableau zal laten schrappen doch laat dit na omdat, naar hij stelt, zulks niet mogelijk was gezien de lopende zaken.

Overwegingen raad

De raad overweegt, na vastgesteld te hebben dat de feiten niet betwist zijn en de klachtonderdelen gegrond zijn, ter zake van de op te leggen maatregel.

Reeds het enkele feit dat mr. X opzettelijk en in strijd met de waarheid een werkgeversverklaring, derhalve een vals stuk heeft opgemaakt, acht de raad een dermate ernstig handelen in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt, dat de zwaarste tuchtrechtelijke maatregel dient te worden opgelegd. Een advocaat die ertoe overgaat een vals document op te maken om dit als echt te laten gebruiken handelt zozeer in strijd met hetgeen een advocaat betaamt, dat deze niet in de advocatuur thuishoort. Het eventuele feit dat mr. X, zoals hij heeft verklaard, heeft gehandeld onder de druk van een cliënt, maakt dit niet anders. Van een advocaat mag verwacht worden dat hij tegen zo'n druk bestand is en daarvoor niet bezwijkt. De raad neemt hierbij bovendien in aanmerking dat, als mr. X al voor de druk van zijn cliënt was bezweken, hij toch in elk geval aanstonds daarna op zijn handelen had kunnen – en dus moeten – terugkomen of ten minste daarover met de deken had kunnen – en dus moeten – overleggen. Mr. X heeft dit nagelaten. In plaats daarvan heeft mr. X zijn handelen gelaten voor wat het was tot het moment dat hij door de FIOD als verdachte werd ondervraagd.

Volgt

Gegrondbevinding van alle klachtonderdelen en oplegging van de maatregel van schrapping van het tableau. ●